

ספר יוחסין

מאמר ראשון

אתחיל לכתוב הדורות ב"ה שוכן ערכות

ולא היו חייהם כי אם חצי ימיהם של הראשונים , וגם הוא מה בחצי ימיו של עבר אביו , אבל שם בן נח ראה י"ב דורות עד שנת ה' ליעקב , אבל עבר בן נכדו של שם חיה עד ע"ט שנים ליעקב , ובית דינו של שם גזרו על הנוהג שנאמר ויאמר יהודה הוציאוהו והשרף כדאיתא בע"ז ובסנהדרין .

וגם מת בשנת ג"ח למולד אברהם , והסימן נהן הראב"ע ז"ל היה אבינו אברה' בן ג"ח כשמת נח . וכשנמול אברהם היה בן צ"ט שנים , ואו היה הפיכת סדום שהיא נ"א שנה אחר דור הפלגה וקרוב לג"ב שנה , אבל צוער היתה שנה אחת ישונה אחר ישוב סדום וזה שאמר אמלשה נא כמספר נ"א שנה כדאיתא בפרק קמא דשבט .

אברהם אבינו עליו השלום שמר כל התורה כולה , כדאיתא בכ"ק שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרתו מצוותי הקטני ותורתו , וגמרא רבנדה וזה שלו היה ארבע מאות פרים . ובפרק אמר להם הממונה ששמר אפילו עירובי תבשילין , ויש בזה סוד למה לא הוציאו מצוה אחרת אלא לומר שהיא ע"ה הדיע חדוש העולם , שנא' הירמותי די וכו' קונה שמים וארץ , ואם כן לא קשה מאמר אברהם קנין אחד , שנאמר קונה שמים וארץ , שהוא הדיע שהם קנינו של הקב"ה , על דרך שאכרך כל האומר ויכולו השמים בלל שבת כאלו נעשה שותף להקב"ה שחודש העולם הוא ע"ה לימדו בני הבריות כדאיתא בבראשית רבה פרשת מלכי צדק אע"פ שבגמרא פסחים על ענין הושע אמרו שם שלשה קנינים קנה הקב"ה ולא זכרו שם אברהם אלא לשמים וארץ אמרו קונה שמים וארץ . עם כל זה אברהם לימדו לבריות . וכבר ידוע כי פעם העירוב משום זכור את יום השבת אחר שבא להשכיחו , כדי שיברור מנה יפה גם לשבת . וכן הוא שנשכח חדוש העולם בפי הכל והוציאו אברה' אבינו ע"ה . ובבראשית רבה בפרשת חולדות עירובי חצירות הוא גם כן שלא יוציאו מרשות היהוד

מהוציאה ועד המבול אף ותרגו' שנה . כמו שנראה בהורה . (וכמו שכבר אמרנו לעיל בפרשה ובפרוש) . והרמב"ם בספר שושפנים פרק מ' דהלכות מלכים ומלחמותיהם כתב אדם נצטווה ששה מצות . על עבודה זרה . ועל גלוי עריות . וש"ד . ועל הגזל . וברכת השם . ועל הדינים נכו' . [אנשי' שכולן הן קבלה בדיני ממשלה רבינו . והיו עת נוספה להן מכלל דברי תורה יראה שיעל אלן נצטווה . הוסיף לזה אבר מן ההי שנאמר אך בשר בנפשנו דמו לא תאכלו . נמצאו ז' מצות] . ובפ' גיד הנשה סוף דף צ"ב , שלשים מצות נצטוו בני נח ואין מקיימין אלא שלשה . שאין כותבין כתובה זכרים , ואין שוקלין בשר המת במקולין , ואחת משמביין את התורה (עין שם בהש"ס) . וכן היה הדבר עד אברהם . בא אברהם נצטוו יתר על אלו במילה , והוא התמלל שחרית . ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחר' לפנות היר' (היא הנקרא' תפלת מנחה) . ויעקב הוסיף גיד הנשה , והתפלל ערבות . ובמצרים נצטווה עמרם (אביו של משה רבינו) במצות יתירות . [עד שבא משה רבינו ונשלמה התורה על דין] . ובפרק עושין ספין ארם הראשון חסד גדול היה , והתענה מאה ושלושים שנה רשנים שפירש מאשתו , ובסוף הוליד את שת בהמותו שקדם לזה נולדו ורחין ושידין משכבת ורע לאגרוס . ובאשתלה הצדיק בנו של הנזק הנחפז לאש מבשר כפי הקבלה כמו אליהו ז"ל . כמו שאמרו החוספות בפרק אלו שריפות כי לקח אותו אלקים וקרא שמו משמרון . ומת שבעה ימים קודם המבול רצה לומר מתושלה הצדיק . ואו נח בן ה"ר שנה .

מהמבול עד מולד אברהם אבינו ראש היחס אב המין גויס רצ"ב שנים וכשהיה אברהם אבינו בן מ"ח שנה עשרה שנים קודם שמת נח היה ד"ר הפלגה שנתישבו בו הארצות ולשונותם בסוף ימיו של שלג כדאיתא בפרק קמא דשבט ובסדר עולם . ונקרא גם כן פלג כי ממנו ואילך נפלגו חיי האנשים

כי החזיל בן שלש שנים ונשלם ידיעתו כשראה
ההפלגה וכי נפלאו מעשיו של הקב"ה בשנת מ"ח
למילדו, וכשהיה בן ג' שב השתחיל לרוש התורה,
כאשר אמרו ונחקים ואת הנשים אשר עשו בדרך,
והיה בן שבעים שנה בברית בין הבתרים, יתור לדון
ונענש על וזה, וכשהיה בן ע"ה שנה אמר לו הקב"ח
שיצא מדוון ללכת לארץ ישראל כדאיתא בסדר עלם.
והיה צנוע ועין טובה ורחב נמוכה ונפש שפלה
ומיב גרל אשרו ואשר בניו אחריו.

יצחק אבינו נולד לק' שנים לאברהם, בשנת
שתי אלפים וכו"ח ליצירה ונעקד בן ל"ז שנים.
[הגדה"ה. נעקד יצחק אבינו בהר המוריה, ומסורת
ביד הכל שהמקום שבנה בו רדו ושלמה בנרון
אזנה, הוא המקום שבנה בו אברהם המובח
ועקד עליו יצחק. והוא המקום שבנה בו נח
כשיצא מן התיבה והוא המובח שהקריבו עליו קין
והבל. ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא.
ומשם נברא. כך כתב הרמב"ם פרק שני הילכות
בית הבדירה ע"כ. ובפרק הבא על יבימתו הוכיחו
הרוספנות מספרי שובקת היתה בת י"ד שנים
כשנשאה יצחק, אבל בסדר עלם אימר בת שלש
שנים והמדרשים חלוקים.]

יעקב אבינו נולד לששים שנה ליצחק, שנת
שני אלפים וק"ח ליצירה, והיה בבית מדרשו של
שם ועבר. ומבניו לא ידענו באי זה שנה נולדו,
חוץ מיוסף הצדיק שהיה יעקב בן צ"א שנה. כיצד
כשנכנס יעקב במצרים בן ק"ל שנה או היה יוסף
בן ל"ט שנה נמצא כשהיה בן צ"א נולד יוסף,
ואו נשלמו הי"ד שנים שעבר ברזל ללאה. ומדרך
סבא נולד לוי כשהיה יעקב בן ס"ו שנים, ה'
שנים קודם שנולד יוסף וכן נראה מדברי חכמים
ד"ל. כיצד כשנולד יוסף היה יעקב בן צ"א שנה,
ועוד שש שנים שעבר בצאן לבן הרי צ"ו, ובדרך
עד שבא לשכם נתעכב בסוכות שנה חצי כמו
שפירש רש"י ד"ל שם מהפסוק, וא"כ בשנת צ"ט
ליעקב באו לשכם, ואו לוי בן י"ג שנים שנקרא
איש חרבו על יכו, וא"כ נולד בשנת ס"ו ליעקב
שהוא שני אלפים וקצ"ד ליצירה, ומת לוי שנת
ב' אלפים של"א ליצירה שהיו חייו ק"ל שנה. וקתה
חיה קל"ג שנה. ועמרום ק"ל שנים כמו זקנו לוי.
והוא אחד מארבעה שמרו בעשיו של נתנו ובנימן
וישי וכלאב שהיה רומה כלו לאביו רדו המלך.

משוה רבינו עליו השלום הוא השביעי לאבות
הקדושים. ביום השבת נולד אחר ל"ז שנים למיתת
לוי, שנת אלפים ושס"ח ליצירה, ביום רביעי
שבצת ימים לאדר שלש שעות מהיום כאשר נתב

לרשות הרבים שהוא ע"ה הדיע שיש חיזו בעולם,
וקרא בקחרא במצרים ההבונה כדי להודיע מצד
התנועה על היחיד הראשון וכי הוא בראם כאשר
זה גלוי בספר דברי הימים לנוצרים, והוה עיקר
התורה והנשים, והוא עליו הנשים הקן זמן ג'
תפלות, אלא שבחורה אינו מפורש כי אם תפלת
שחררה לו, ומנחה ליצחק, וערבית ליעקב, אולי
כל אחד מהם יותר ורזו כפי מדתו. אע"פ שאמרו
כי אברהם ורזו מאד במנחה ולכן אמרו שתקן כל
אחד תפלה בפני עצמה, אבל כיון ששמר אברהם
אפילו דברי שופרים, וכן ברש פרק אמר להם הממונה
עיקר בחורה. וכן ברש פרק אמר להם הממונה
צלוחיה דאברהם מני משחרר כותלי, ופרש"י
תפלת המנחה שזמנה מוצאי היום, ואברהם שהיה
רזו מקיים מתחלת זמנה, עד כאן. ומה נראה
שיותר שכו יש למתפלל מנחה גדולה אע"פ שמנחה
קטנה היא בזמן חמיר של בין הערבים שבכל השנה
חוץ משרב פסח. וכן פירש בעל הערך כי יצחק
למד מאברהם תפלת מנחה, ומה שאמרו צלוחיה
ראברהם פירוש תפלות האבות כלם ולא הזכיר
אברהם אלא מפני שהוא עיקר וזה הביא בערך שור.
ורב צמח פירש צלוחיה דאברהם תפלת מוסף שהיא
גם כן מתפלת שחרית שתקין. וזה הפירוש אינו
כי בפרק אין עומדין אפילו לר' יוסי בר חנינא אומר
שתפלת מוסף לא תקנו האבות, וכן ברש פרק
תפלת השחר יצחק תקן תפלת מנחה. והא דאמרין
צלוחיה דאברהם וכו', יש לומר היינו אודי שתקנה
יצחק. ונראה יותר טוב כמו שפירשנו, ונתנו
סימן לאלו השלשה תפלות האות השניה מהאבות:
בקר, צ'הרים, ע'רבית. והוא עליו השלום ראה
לנח א"פ שהיה עשרה דורות בניהם שהיה בן
נ"ח שנים כשמת נח כאשר נראה בפסוק כמו
שאמרנו, ונולד ל"ב שנים קודם תשלום שני אלפי'
מתהו. ומאו החזיל לרוש התורה רצוני לומר
כשהיה בן ג' שנים. ונדבש כנראה ובקדו עשר
שנים כדאיתא בסוף פרק המוכר את הספינה עד
שגרשו המלך ממלכותו, אבל בן שלש שנים הכיר
את בורא כמין עק"ב אשר שבע אברהם בקלי,
כמו שדרשו ביומא ובגדרים. והרמב"ם ז"ל כתב
ב מ ד ע כי בן ארבעים שנה הכיר את בוראו, וכבר
השיג עליו הרמב"ד והר"י משה הכהן, אבל בבראשי'
רבה פרשה יוש ובמדרש חזית אמרו ג"כ בן שלש
שנים, ושם בבראשית רבה פרשת תולדות נח
ובמדרש חזית גם כן אמרו בן מ"ח שנה שהוא
שנת הפלגה הכיר את בוראו. והרמב"ם ז"ל מכאן
למד אלא שלקח נראא משובשת. וזה יורה פירושו

רבי אברהם בר חייה (הספרי 1). ובידיו קבלה שהארבע מאות שנה של גלות מצרים נמנו מיום שנולד יצחק. וכן הסכימו כל חכמי האומות וכן דברי הימים שלום, והיו מציחק כי גר יהיה ורעך, וכן תרגום ירושלמי ומשוב בני ישראל ומותב בני ישראל והיטבו במצרים לתחין שמסין, ובהון אשלימו ארבע מאה שנים. וכן תרגום מדלג על ההרים משוור בכות אבהן מאה ותשעין שנים, הא"ל נשארו מאתים ועשר שנים כמנין דר"ן, וכיון שנולד יצחק בשנת שני אלפים ומ"ח יהיה יציאת מצרים בשנת שני אלפים והמ"ח ליצירה שנת י"ו למחזור כדעת רבי חייה הספדי ובעל יסוד עלום. והשמה השנייה שהיו במדבר היא שנת י"ז שעשו שני אדרים. והיו שצוה הקב"ה ויעשו את הפסח במערור וכו'. ורבי שמעון דרואן אמר שהיא שנת י"ז למנין דר"ד כשיצאו ממצרים שהיא שנת י"ח למנין דר"ד, ושלא היתה או מעוברת. ובפרוש ההגדה אמר זה, ונ"ל פני הכתוב שהיה בשנת י"ז והיא מעוברת, כי המולד ביום ג' הסימן ג"ח חש"ם והראיה ביום ד' בערב והאש חדש ביום ה' כדאיתא בסדר עלום. והראיה כי היתה או מעוברת כי כבר עבר זמן האביב במכת הברד, שנאמר כי השטחה אביב וכל שנת י"ז פשוטה תקופת האביב ביום ב' של פסח, ואי"ש שאינו קשה זה מאד למי שאומר שהיא פשוטה, כי ירוץ הוא כי במצרים יקדם האביב חדש אחד קודם ארץ ישראל, כי לפעמים יש חמה חדשה בססא, אבל כפי מה שאמרנו עלה יפה בלא דוחק. ובשנת תמ"ח יצאו גאולים ואז היה משנה ב' פ' שנה, ואז בחדש האשלישי הוא חדש סיון ביום שבת ששה לחדש קבלו התורה מפי הקב"ה כדאיתא בפ' ר' עקיבא בשבת. והוא תקן ג' תקנות, ברית הון כשיד המן, ושדויו שאילין דרושין הלכות פסח בססא, והקן קשמריות של אלעזר ואחמר כדאיתא בפרק בתרא דתעניות. והרמב"ם ו"ל כתב בפ"ק דהלכות אגלות וכן בפ' קמא דתוביות ירושלמי ובתורת האדם שגם משה תקן שבעת ימי אגלות ושבעת ימי המשתה. וכתב ספוד ופרשת בלעם וספר איוב הסתום כדאיתא בפרק קמא דבתרא, ושם בכומא כי שזוח אייב משנכנסו ישראל למצרים

עד שיצאו, וכן נראה בספיק שהיה מאתים ועשר שנים, וכן שם שהיה בימי יעקב, וכן אמרו הש"ס עץ אם אין שהוא איוב ואז מה איוב כר צ"ל מעליהם וי"ו אהנו. ובגראשית רבה פרשה נ"ז את עץ בנורו וכו' ורבי יובב בן הלפתא אומר בידיהון למצרים נולד, ובעלייתן מת שכן שנותיו של איוב ר"י שנה בפ"ק דתוביות ירושלמי שמשנה רבי' תקן זה בס"ם תורת אדם. ומתוב בספר דברי הימים לנצרים וליונים כמו כן, כי משה כתבו וכו' איוב הוא יובב בן ודה מנצרה ממלכי אדם. וכן נראה קצת מדברי הרמב"ן ז"ל שהיו מורע אברהם הוא ותבריו אילוף ואלדו יוצור ואלהיהו בן ברכאל הברוי ממספחת רם מורע אברהם, וגם היו מורע עשו והיה איוב שזכן בערביא ושבת וצארץ אדם שהיה רומית לארץ ישראל. ואע"פ שהתרגום אמר בארץ עוף ארמיניא שהיא ארץ יון, וכן אומרים שקברו דאם בקישטמנסימולא.

[הגדה. אמר ש"ש זה איוב הקמבר בקושטמנסימא הוא איוב אל אצוא"י אשר בא לקושטמנסימא שנת א' אחר מיתת חסין בן עלי הוא, ועבר אלה בן עבאס, ועבר אלה בן ויד עם ל' אלפים איש ות"ק אני משוש, ומתרגו הוא בשער הנקרא איברי קאמי וציון אשר עליו עשה אותו בן יורגי המלך הנקרא קושמאגשין, ועל ג"ב שנה לבית מחמד, דוק בתאריכיהם והשכה ע"ן]. ובמזן משה ע"ה נביאים שביניהם תקנו תקנה רביעית, שיהו קורין בספר תורה בשני חמישי ושבת. ומשה רבינו עליו השלום קבל התורה ותיורשה ממי שנתנה בסני ובארץ מועד ובשריבות מואב, ומת בנשיקה על פי י"י כמו אדויו בשנת הארבעים² בחדש אדר בשבעה באדר בחצי היום בעצמו של יום שנאמר בעצם היום הזה ביום שבת. ויש מדרש אדר שאומר בערב שבת, והיתה זאת השנה שני אלפים ותפ"ח ליצירה ואז היה.

יהושע מקבל התורה מפי משה בן פ"ב שנה ונולד בשנת ת"ז ותקן עשר תקנות כדאיתא בפרק מדרבה וברכת הארץ. ואע"פ שאמרנו במשה רבינו ע"ה שלא תקן כי אם שלש תקנות בפ' במה מדליקין אומר שזרבה תקנות גזרות עשה ובפרס"י לא הביא אלא אחת מהם, אבל במדרש על מעשה הקיסר שגור שלא ידליקו אש ברומה יום אחד ועברו על מאמרו, ומשה אמר לא תבערו אש וכו', נראה שלכל מצות התורה קורא תקנות וגזרות. ויהושע היה משבט אפרים כמו שמפורש בדברי¹ ר"ל שנת הארבעים אחר גאולת מצרים.

¹ לא ידענו על איה ספר של ר"א בר חייה נספדן הרב המחבר, כי בספר העיבור חששו ולא כנאולו. ולפי חשבון הקביעות כופיניו חל ז' אדר ושנת ב' אלפים שס"ח ביום חמישי בשבת ולא ביום רביעי. וכן להשבון חמ' ז' אדר רשית ב' אלפים תפ"ח (שהיא שנת מית משה רע"ה כפי המוכר מהמחבר להלן) חל באחד בשבת, לא בשבת ולא בערב שבת.

הימים, וכן נגמר החכם שלא היה לו בן כדאיתא
בשסחים שלא בירך על הנס שלא וכה לכן. ורחב
שנסתאה יהושע אל היתה מו' עממים במצות ק"ב,
ויצאו מיהושע ומרחב שמהם שהיו לו בנות
כדאיתא בסוף קמא גבליא, ושפט את ישראל
כ"ח שנה כמו שמפורש בסדר עולם, ומת שנת
ב' אלפים תקל"י, ורבי שמעון בר צמח דוראן
בדלק השלישי ממגן אבות כענין הנבואה אמר כי
י"ד שנים שפט יהושע, וזה אינו נראה כפי הקבלה
בסדר עולם שעשה ד' יומי לדעת רבי עקיבא. וכן
כפי הסגרא שהכתוב אמר במרגלים כלם אנשים
שנראה שהיו כלם שרים שלא יהיה אחד בן מ' שנה
ויהיה אחד קרוב לששים (1) שני, ובכלל אמר המסוק
בפירוש שהיה בן מ' שנה כאשר שלחו משה,
וכן ראוי שיהיה יהושע קרוב לזה שהיה בן מ"ב
שנה ולא י"ז שנים, וכן כפי מנין השלש מאות
שנה שאמר יפתח יוצא לפי סדר עולם ששפט
יהושע כ"ח שנה. הניסוח ס"ע ורש"י היא זאת:
יהושע כ"ח שנים, וזה לא נודע כי אם מצד
הקבלה אבל השאר הוא בפסוק: עתניאל מ' שנה,
אודו פ' שנה, ושמונר שנה אדח, דבורה מ'
שנה, וגלות מרדכי' שנים, וגדשן מ' שנים, ואבימלך
ג' שנים, ותולע כ"ג שנים, ויאיר כ"ב שנים, וגלות
עמון י"ח שנים, הרי שלש מאות שנים עד יפתח
ע"כ. [המסכן היה י"ד שנים בגלגל ושס"ש בשילה
עד שמת עלי].

והזקנים קבלו מיהושע ובכללם כלב והוא
הזקן, כדאיתא בסוף כהן גדול וכו'. וכן פתח
עד עלי הנהן שהיו מורע אחמר הזקנים שהיו
עד עלי, אלו הן הזקנים שהאריכו ימים אדורי
יהושע, שפט את ישראל שבעה עשר שנים לדעה
בעל סדר עולם, אבל זה לא נוכר ברש"י ולא
במפרשים. וכן נראה כי עתניאל בן קנו אחי כלב
הוא מזוקנים. אבל כפי שנתנו בשנת ב' אלפים
ותקל"ג החזיל עתניאל בן קנו אחי כלב, ושפט
את ישראל מ' שנה והוא בית ריעו של יעבץ, כמו
שאומר בתלמוד רוצה לומר עתניאל בן קנו. ובשנת
שני אלפים ותקנ"ג החזיל אדור בן גרא בן הימיני
ושפט את ישראל פ' שנה, שנשלמו בשנת תרכ"ג
ליצירה. ושמונר שנה אדח. ודבורה החזילה שנת
תרכ"ד ושפטת את ישראל מ' שנה. וגרעון החזילה
שנת תרצ"ד ושפט מ' שנה, והוא ירובעל.
ואבימלך צנו החזיל תשל"ד ושפט ג' שנים.

עלי הכהן הגדול המקבל תורה שבעל פה
מסיני והחזיל שנת תת"ל ליצירה. ובשנה הזאת
נולד שמואל הנביא עליו השלום, ועלי שפט את
ישראל מ' שנה בשילו ומת בשנת תת"ע, ובשנה

(1) ברפ"ס קרקיא חיוב ל"ז שנים, והמסוק בא שם
כי כ"ב שלפט רש"י היה חיוב ל"א שנים, ונודע
הם יתכן להרשת לאוהדי ל"ז.

בפניה, כי בעירות הוא מן התורה חוץ מן האם, ומת שנת תתקכ"ד. ואז התחיל

שלמה המלך ע"ה למלך ובשנה ה' התחיל לבנות הבית שנת תתקל"ח, ואז נשלמו ח"ט שנה משיצאו ישראל מצרים, שבשנת תמ"ח יצאו והיו שאמר הכתוב ויהי בשמינים וארבע מאות שנה וכו'. ושלמה תקן ערובין ונספלת דים לקדש כי בית הלל ובית שמאי חקנו גם לתרומה. ודעת בעל ספר המצות כי שלמה תקן אלו שמאלו פסורין במלחמה ובזמנו לא היה מלחמה. כן אם שלום. וכן גזר על שניות לעזרות, ופשי"ב בפרק עשין ספין גם גזר על שניות לעזרות כדאיתא בפרק קמא דיבמות. וכן תקן שיהיו בימות' החמה הולכי דרכים מותרים לחקן שבטלים שבשדות שיש להם בעלים כיון שכלו הפירות עד שתרד רביעה ראשונה, וכמו שכתב הרמב"ם בניזקין בפרק ה', אבל בפרק מרובה ואומר שלמה אמרה שאכר אל חמנע מדב במעליו. ותוספת בפרק כיצד אשת אחיו. והוא דאמרין בפרק שני ויצאין בשנה שתקן שלמה ערובין ונספלת דים ויצאת בת קל וכו'. ולא חשיב שניות שמא אחר בת קל חקנה. המקבל ה'

אחיה השילוני ולי היה, וכן הוא אומר ואחיה על האצרות, והוא היה מיוצאי מצרים והוא את עמרים כדאיתא בבבא מ' שמיני. והוא קבל מדוד ובית דינו, והראב"ד ז"ל כתב שהיה הוא מבית דינו של דוד ומשח לירבעם בן נבט ואז היה יותר מתק' שנה וקן מאד.

אלוהו ז"ל קבל מאחיה השילוני והוא המקבל השמיני, וזר לנרית מילה שהיה ביום השמיני שהוא מצוי שם. [הגה"ה]. אמר ש"ש והוא היה כהן כדאשכחן בפרק המקבל אשכחיה רבה בר אבבה לאלוהו ואתו המעשה אמר תלוא כהן מר עד כאן]. וזה בא כשי דעת רבו' ז"ל בפרק שו נודאין בבבא מ' כי ז' קילו העולם: אדם, מתשלח, שם, יעקב, עמרם, אחיה השילוני, אליהו, והוא עדין די לזאת הסברה אינו פגום. ואלוהו קבל מאחיה השילוני קרוב לסוף מלכות שלמה שנת תתקס"ב. ויש סברות רבות במדרשות מי היה אלוהו. ובמציאות פרק המקבל התוספת האריכו בזה, יש אומרים שהוא מגד שלה אמרה לאה בא גז רצה לומר לנרות והשעים וכן במדרש תל'. והראיה שהוא מתושבי גלעד שהוא ארץ גזר. ואמרו שאינו מגד ואמר מבנימין. ובלמדנו מ' כי תשא משבש בנימין היו ומיושבי לשכת הנביא וירושלמי היה וכו' שבשם חלקו. ובדברי הימים בשני שבטים מציוו זה השם ובפרש בשבט בנימין

היהו היו מלחמות גדולות בעולם כשנשבה הארון ומד

שמואל הנביא עליו השלום התחיל לשטמו את ישראל בשנת תתע"א לאף השלישי, בשנת מ"א למולדו ושפט י"א שנים כדאיתא בחמוה. ומת בשנת תתע"ח בכ"ה ימים לאייר ברמה כפי הקבלה. וימך

שמאל שתי שנים אחר שמואל, אבל רבותינו ז"ל אמרו כי בשנה אחת מתו שמואל ושאול, ושאמר בשנת בעלה אוב חך שנתו היה וד' חדשים מת שמואל קודם, כן פשי"ב בחמוה כי אחר מות שמואל יש רוד ר' חדשים עם מלשחים ושנה אחת היו שאלו ושמואל בחד. ואחר עמלק נסר שמואל משאל שני שנים בסוף זבחים. וכן נראה כי בן ל"ש שנה היה שמואל בשמת עלי, כי עלי התחיל לשטמו כשבאה חנה להתחיל, וכשבא ארון משדה מלשחים שדה ז' חדשים אחר שמת עלי בא לבית שמש ומיד לקרית יערים והיה שם עשרים שנה כמו שאמר הכתוב עד שבא רח המלך לירושלים ומלך על כל ישראל ושלה בעבורו לבית אבינו, והצא מאלו העשרים שבעה שנים וששה חדשים שמלך בחברון שאמר י"ב חוצי, ועוד ה' חדשים שישב בשדה מלשחים הם י"ג שנים עם ה"ל"ש הרי ל"ב שנים לשמואל ואז מתו שאלו ושמואל לאפוקי יוסף בן גוריון שאמר כי שאלו מלך עשרים שנה, י"ח שנים בימי שמואל ושתי שנים אחריו, וזה אינו אפשר כפי שאמרנו. ועוד כפי מנין השנים מיפתח עד ר' שנים למלכות שלמה אינו אפשר וצדקו רבותיו ז"ל בכל, וכ"ש לאפוקי מעשה יש והלמדיו שכתבו כי ארבעים שנה מלך שאלו.

דוד המלך התחיל מלכותו בשנת תתפ"ד ליצירה, ואחר ל"ז שנים למלכותו מלך אבשלום, שנאמר ויהי מקץ ארבעים שנה ואילו הן מעשה ששאלו להם מלך, והוא קבל משמואל ובית דינו, והוא המקבל הששי כיצד משה הישע פגום עלי שמואל רוד, והיה רבו של רוד גם כן משיבושת כן שאלו כדאיתא בתולדות ברכות, וכן אודותפל. אבל רבו ערש היה ערא האיירי הנתן ונתן לו מעשרותיו ולא לכהן אחר, ואמרו שבעבור זה בא רעב שמיד סמוך ויהי רעב בימי רוד, והיה קורא על כרים וכסאות כדאיתא בסופר קטן והיה קרבו שסאמר ישוכו לי יראך וידע עזותך ידע נדב כדאיתא במדרש שמואל, ורח מלך מ' שנה והוא גזר על היחוד שאירע מעשה חסר ואמנון אילו

הם ישעיה ועמוס ומיכה. והושע בןמן אחד, ועמוס היה עמוס בלשונו, אבל הושע היה בתולה שנה' חדלה דבר י"י בהושע וכלם נתנבאו בימי כמו שנראה בבניאיים כי הושע נתנבא בימי עוזיהו יוחם אחו והזקיה. ועמוס נתנבא בלבר בימי עוזיהו קבל מהושע. וישעיה קבל עמוס והתנבא גם בימי עזיה, אלא ישעיה נתנבא לפני הרעש שלא דחה כמחזו עד זמן הירודם בסוף בית שני, שמחזו או בירושלים חוץ משאר המדינות יותר מעשרה אלפים אנשים וגמים. וישעיה נתנבא ביום הרעש שנאמר את מי אשלח. וינועו אמות הספים כאשר נכנס עזיה המלך להקפיר ספרה והצרפת ורדה במצחו והיה ל"ה שנים מצרוע כראותה בתוספתא. ואחר זה מיכה המורשתי שקבל מישעיה התנבא בימי יוחם ואחז והזקיה, וכלם בומן אחד ואם כן הושע והמקבל ה"ב, וצמוס ה"ג, וישעיה ה"ד, ומיכה ה"ו. ועמוס היה מחקע שהוא משכב אשר, והיה פסלואס פירוש ישעיה הלשון כמו שאמרו ביקרא רבה פרשת צו. וישעיה גם אביו אמרץ היה נביא ואחיו של אמציה המלך. ומיכה היה מעיר מרשה שהיא מעיר יהודה, ואעפ"י שהמרש אומר על פסוק את מי אשלח שלחתי את מיכה והיה מכוין אותו בלחי שנאמר בשבט יבו על הלחי את שופט ישראל, שלחתי את עמוס והיה קורין לו פסלואס שנתנבא שהיה קודם ישעיה בפשט הפסוקים, לא נראה זה ממיכה כי מיכה לא נתנבא בימי עזיה וזהו אם נפרש המורש על מיכהו בן ימלא שהיהו דרקהו בן כנענה על הלחי בומן אחאב. ונראה בפירוש סדר עולם כי או בימי ישעיה היה הושע ועמוס וזכרה המבין בראיית אלהים ובשלחי וכנהדרין פרק כל ישראל, וא"כ (1) עמוס קבל מהושע שנה ק"י וישעיה קבל מעמוס שנה ק"מ. ולפחות היה ישעיה אחר זה צ' שנה, כי מנשה מלך בשנת רכ"ח והוא הרגו כדאיתא ביבמות. ומיכה קבל מישעיה שנה ק"ס ליצירה, וכן בזה הסדר נתב המיב"ס ז"ל. יואל ונחום האלקושי חבוקק לא נזכר באיזה זמן נתנבאו, ואמרו ז"ל שנתנבאו בימי מנשה ומפני שהיה רשע לא נזכר שמו ונבואתן, ומלך נ"ה שנה הרכ"ב שנה היה רשע והל"ג שב בחשונה כדאיתא בסנהדרין, ואחר שמת לנ"ה שנים כמנין מלכותו דרב בית ראשון. ורק דלק כי לימד מנשה לרב איש בלחום מאיזה מקום מהפס המוציא והוא שיהיה אחר זקוקה המלך. ודרך סברא כי כיון שבספר הרי עשר יואל ואחר זה נחום ואחריו חבוקק שהו קבל מהו, ויואל קבל ממיכה שנת

שנפל בחלף; המקדש וההוא עצמו אמר אני מבני בניה של רחל. והחכם רבי לוי בן גרשום הוא מכריע שהוא פנחס וכל ישראל נהגו לומר שהוא פנחס, והדבר נשאר בתיקו והוא יבא במהרה ויניד לנו. וסלוק אליהו ז"ל שנת ג' אלפים ומ"ו, שנת י"ה למלכות יהושפט שאו מלך יהורם בנו של אחאב ואז נראה כי קבל אלישע מאליהו ז"ל. וברבי הימים נראה שבא מכתב מאליהו ליהורם בן יהושפט קרוב לשנת ג' אלפים וס"א ליצירה, אבל כבר נסתלק כי יהושפט אביו ויהורם בן אחאב באו לאלישע הנביא. [ובסדר עולם כי בתחלה מלכות בן יהושפט באה מכתב אליהו שבע שנים אחר שננננו]. ונראה כי כשמלך יהוא שהוא שנת נ"ה ליצירה. כי או יונה ויהודיע המלך גדול קבלו מאלישע ז"ל. ונראה בפסוק כי אלישע מת בשנת ל"ה למלכות יואש מלך יהודה שהוא שנת צ"ח ליצירה, וא"כ היה אלישע אחר וחמשים שנה אחר סלוק אליהו ז"ל. ואז בשנה ההיא מת יהודיע הכהן גדול ולמירו בן ק"ל שנה. ומהו נראה שהארץ ימים אלישע והוא המקבל החשישי. [ובסדר עולם כי שנת עשר ליואש מלך ישראל, שהוא ז' שנים אחר מות יואש מלך יהודה מת אלישע, ואם כן היה אלישע ס"א שנה אחר סלוק אליהו, וא"כ יהודיע וזכרה בנו מתו קודם אלישע. ועוד בסדר עולם כי אליהו יזיה נגלה כשיבא משיח, ומיד יסתר פעם שנית ואחר כך יתגלה כשיבא גוג ומגוג.]

אלישע הלימרו המובהק ובמרו פי שנים, וקבל ממנו לדעת אחרים שנת חתק"ץ. ולפי דעתי שנת ג' אלפים ומ"י ליצירה כאשר נראה בפסוק כמו שאמרתי. ובפסוקים פרק אלו רבים שהיה אלישע בן שפט בבשן משבט גר.

יהודיע הכהן המקבל החשישי קבל מאלישע וביה רינו שנת ג' אלפים ומ"ו. ולפי דעתי קבל בשנת נ"ה כי בשנת מ"ו עדין אליהו לא נסתלק והיה יהודיע ק"ל שנה.

זכריה הכהן הגדול ונביא שנהרג בבית המקדש על ידי יואש המלך קבל מיהודיע אביו שנת מ"ו לאף הרביעי לדעת אחרים ולפי דעתי שנת ע'. אע"פ שאלישע רבו של אביו מת בשנת צ"ח אולי יהודיע מת קודם והוא המקבל האחד עשר.

הושע הנביא קבל מוכריה שנת ג' אלפים וצ' קודם שמת עשר שני, שאיש שנתה מת שנת ק"א וזכרה קודם לו שנה אחת. וזה הושע היה משבט ראובן, ובעבור שראובן החדול בחשונה וכה לצאת ממנו מי שאמר שובה ישראל, והו ר' נביאים

ועוד תקנות רבות כי סתם תקנות הם מעורא וכי רינו של עורא הוא הנקרא כנסת הגדולה שהחזירו הצערה ליושנה, כמו מה שאמר משה האל הגדול הגבור והנורא כדאיתא ביומא ובשאר מקומות. והם תקנו הפלות קדושות והדבולות וכל כליה שזב, ומהם היו חמי ובריה ומלאכי, אבל החלטה שהעידו בתלמוד כמו צרת הבת¹ יותר העידו מפי חגי מהשאר. וכן היו רביאל וחבריו ונחמיה האמור למעלה. והוא גור על המוקצה חוץ משלשה בליס מפני שהיו מולוץ השבת כמונו כדאיתא בפרק כל הכלים. וכן היו מכלל כנסת הגדולה שריה ורעליה מספר בני נחום בענה ומודכי בלשן וחובבל החסיד פחה יחזיה מבני בניו של יחייבין המלך. ובסנהדרין פרק דיני ממונות כי וחובבל הוא נחמיה חכליה, ואומרים כי ממנו יצא הלל הוקן נשיא ישראל. אבל מן התלמוד בכתובות אינו נראה זה, כי אם משפטיה בן אישאל אשת דוד. ובירושלמי וכן בבראשית רבה פרשת וינור אלהים את נח אומר כי הלל מצד האם היה מיהודה, ומצד אביו ממניין וכן רבי הבא מורעו. ואמרו כי אבוקר'ם דרופא היה בומן מודכי ואסתר שנת נ' אלפים ות"א. ובגו אקליר'ם שעשה ההרסא ואפלט'ן הפלוסוף. ומדכי היה שנים רבות יותר מת' שנה, והוא הנקרא במשנה בש"ו חסידים פתחיה על הקנים במסכתא שקלים, ונקרא כן שידע שבעים לשון, ופתח דברים ודורשן ומבין אפילו לאילמים כמחוג רצה לומר ברמיזה, כדאיתא במנחות פרק רבי שמעאל בעומר ובשתי הלחם שהיה בימי החשמונים בומן הוקנום וארסתגול'ם שהיו בטוף החשמונים אחד בןן בית שני יותר מג' מאות שנה, ופירש רש"י שם זה מרדכי שהיה בימי אחשוורוש, אלא שהתוספות בפרק מרובה נסתפקו בזה כיצד חיה כל כך שנים ותרצו כי המנינים כמחוג היו קורין לו מרדכי על שמו. ועוד חזרו בעלי התוספות לומר כי מה שאמר פתחיה על הקנים. והמעשה של שלשה נשים שבאו לפניו ואמר א' לעונתי, וא' למותי, וא' לזיבתי, ופירש הוא בעצמו סגנה, והשנית סכנה בים, והשלישי זאב בא ליטול בנה. שהוא מרדכי עצמו כדאיתא בשקלים ירושלמי ובמנחות. וכן פירש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה בג' ה' ושלקלים. והם כנסת הגדולה שנקשו להרוג יצר הרע בתפלתם וכתלו עיניו. ויש גרסא וכתלו עין אותה

¹ יו"ק דר"ק בשני אברים, והם העידו על הסבה להוסף עליו ועל מקומו, ושקריבין אעט"י שאין ביה כדאיתא פק"ק יעב"ף.

ק"צ, והשלום גלות עשרה שבמים בשנה ששית למלכות חזקיה המלך שנת ג' אלפים ומאתים ושש ליצירה. וקדם זה גלו ראובן וגו' חוצי שבט המנשה וכן וכולן ונפתלי. ונחום האלקושי קבל מיאל שנת ר"ם, וחבוקק שהוא בן השונמית לפי דעת הגדול דיש פרשת בשלח קבל מנחום שנת רנ"ד, וחבוקק הוא המקבל ה"ח. ובתוספתא פ' המקבל כי בן הצרפת שהחיה אליהו הוא משיח בן יוסף כדאיתא בסדר אליהו רבה.

צפניה נחנבא בימי יאשיהו בתחילה, וקבל מחבוקק שנת ר"ם והוא המקבל ה"ש, ואו החיה חזלה הנביאה. ובספר י"ד משמחת כי קברה בירושלים ולא נע אדם בה מיעולם.

ירמיהו הכהן קבל מצפניה ונחנבא מ' שנה עד שחזר בית ראשון, ובו נשלם חצי המנין מחסוקלים הם כי הוא המקבל הישרים. והוא קבל מצפניה קרוב לשנת ש"ו והיה חזרין בשנת ג' אלפים ושלו"ח. והסימן של"ח מעל פני ויצאו. והיה ביום ראשון כיום פ' באב בליל ראשונה של שמפיה. וכן בבית שני ומשמרתו של היויריב ונפל פסוק של קללה בפיהם וישב עליהם את אונם. ואעפ"י שזה הספוק של שיר של יום ר' כדאיתא בערין, והיו אז ברוך ופי' רש"י ורוך לשון רוחא. וברוך כן נראה קבל מירסיהו בבבל שנת ש"פ ב' שנים אחר חזרין. וברוך בן נריה מת בבבל ונקבר שם ולא עלה עורא מבבל עד שמת ברוך רבו כדאיתא במגילה. ועורא עלה בשנת הו' לארתחשסתא. ולדעת המפרשים הוא ריוש בן אסתר אחר שנכנה בית שני על ידי וחובבל ויהושע בן קהן גדול, ובשלם בניינו בשנה ששית לירושלם בתלש אדר. ובשנה האחרת עלה עורא אחר השלום שבעים שנה לחורבת ירושלים, ועוד ה' שנים שבטו בהם בית שני. ואזו כן מת ברוך שנת ח"ו ליצירה, וחזרו וחובבל לבבל ואמרו שעורא הכהן הסופר שקבל מברוך בשנת ש"ע. ועורא היה חסיד מאד ועניו כמשה, כך אמרו על הלל אי עניו אי חסיד הלמדו של עורא. והיה ראוי שתנתן תורה על ידו ולא דחזיק מרובה לעצמו מהסוב שעשה עם ישראל כדאיתא בפרק חלק, ולכן נקרא ספר עורא על שמו, ולא על נחמיה בן הכהן הנקרא הנקרא שהיה משיח מלך והחזירו לו לשעם הכוס של מלך, ובסנהדרין פרק אדר דיני ממונות כי וחובבל הוא נחמיה בן הכלה. ואמרו במסכתא מגלה פרק ר' שהוא מלאכי שניבא על ענין הנשים הנכרות, ר"ל עורא. והוא חקן עשר הקנות כדאיתא בג' מרובה נקמא.

בפרק הירוק נבא אמר ר' יהודה בן אלעאי דורות ראשונים בית שמיא, דורות אחרונים רבי דוסא. והוא בן הרכינס כדאיתא בפרק ג' רעיות. ואם היה קדם בית שמיא איך קראו אחרון. ואולי מה שהעיד על חגו היה קבלה בידי כי לא אמר שראה אותו. וכן אמר ביבמות שהיה לו אח קטן חרף יונתן בן הרכינס שמו מחלמדי בית שמיא וקרא לו בכור ששמן רצה לומר רחוק. ורב צביה פירש בכור האם, ואולי פירש זה כי התלמוד לבכור האם קורא בכור שמיא. וה' שם זכור ר' אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא, אבל משם נראה כי היה זקן מאד. ואם זה כן למה המהו התוספות על מרכי שיחיה ש' שנה. והוא ר' דוסא עצמו על הרכינס שאמר רבי יהודה בן הלל בן אלעאי שאמר השבויה אומלת בתרומה כדאיתא בפרק ג' רעיות. וכן בומן שמעון הצדיק היתה אלסכנוריא שהיא אמון שמואל מלוא מישראל כשלים כיוצא מצרים ושבעים קתוראות של זהב בבית הכנסת הגדולה וכו' כדאית' בסוכה. וכן נהרגו על ידי אלסכנור שהשיג להם קללת ירמיהו הנביא, ועוד שצברו על לא תחטפו לשבט ברך הזה עוד. ואחר זה נתייבשה פעם אחרת בימי חזונו בנו של שמעון הצדיק שעשה שם בית גדול ומובנה, והיו כל אנשי מצרים הלויים שם, ואז נתקיים ביום ההוא היה מובח ל"ה בתוך ארץ מצרים בכבוד גדול מאתים שנה לפי רעת הרמב"ם. אבל נראה כי כל זמן הבית היה, כי שם ברח יהושע בן פדורה וכן בומן הלל, והיו נשמעים להנכי יושלים וכן היו מביאים קרבנות. וכן הלל הביאו לו כתובות נשיות שהיו אומרים שהיו סמורים והתהום, והיה קהל גדול כשלים כיוצא מצרים עד אחר הרובן בית שני שעלה עליהם אדרייטוס קיסר הצרפת כלם בומן הרובן בית ד' כדאיתא בגיטין. וכן אמרו שם התוספות שנתעבבה פעם אחרת, וכן ברבוי הימים מהנצרים. ובירושלמי פרק החליל אומר כי השבעים קתוראות של זהב וכו' היה אחר הרובן בית שני בומן יוקיטוס אביו של אדרייטוס הרשע, והוא החורבם ולא הוכירו לאלים: נדרום נבא התלמוד שלנו שהוכיח קין ושאו היה הרובן בית, ואינה עתה לחזור קין ישראל עד שיבא בן דוד. ויש אומרים כי שמעון הצדיק שמו עידו בן יהושע כהן גדול, ואין נראה זה ביוסף בן גוריון. [אמר ש"ש אני קראתי בן גוריון הגדול, שאיתו הכהן אשר בומן אלסכנור נקרא 'עידו הכהן י"י' שם.] והיה לפי דעת ר"ל כהן גדול בומן אלסכנור מלך יון שהיה לירושל, ואז נשלם מלכות פיס ומדי שהיה

הרצה לומר שסימו עינו כרי החלש ליצר הרע שלא יגדה בקרובות כדאיתא ביומא, וכן ב' ר' מיתוח. ופירש רש"י בקרובות אמו ואחותו אבל מתגרה באשת איש ובגדה. ואי אומר סיוע לדבריו, דאמרין ש' אין דורשין גול ועריות שיצר הרע מתארה להם. ואחר שמת יהושע כהן גדול היה כשהנראה שיהיה עורא כהן גדול שעשה פרה אדומה. א"ע"ש ששהה אלשיב א"ע"ש ב' בני יוקיטוס וכן בנו של יהושע שהיה אלשיב א"ע"ש ב' אלשיב ויונתן בני יודע בני כלם הכינים גדולים ולא עורא, א"ע"ש שנהיה בהחלת ספר המדע כי עורא היה כהן גדול קדם שמעון הצדיק אינו נראה זה בשום ספר מדברי הימים, כי אין מורע יהושע היה, מבניו ובני בניו היה כהן גדול, וכן פירש רש"י בעורא כי כל השנים הכינים גדולים מורע יהושע. **שמעון הצדיק** כהן גדול בימי עורא. ואולי היה סגן או ראש בית אב ולא כהן גדול, כי הפכה כשרה אפילו בכהן הדיוט ונקראת על שמו כמו פרה שעשה אלעזר הסגן, ונקראת על משה רבינו ע"ה. אבל עורא הוא היה ראש על כלם הוא המקבל הכ"ב. וכל בית דינו היו ק"כ וקנים והאחרון מהם שמעון הצדיק הוא מכלל הק"כ. אבל רש"י פ' היה משירי כנסת הגדולה, לטוף בית שני נקרא שירי כנסת הגדולה. והוא אינו נראה כי בתחיל' הב' היה שמעון הצדיק כשנבא אלסכנור מ' שנה לבנין בית שני, שאו החלילו השטרות והוא היה כהן גדול אחר יהושע כ"ג. ובומן שמעון הצדיק היה גבירהה רין פסיסא ובבראשית רבה פרשת ס"א לבני השלגשים קורא אותו גביע בן קוסם. וכן בערוך גביע ואמר אני הולך חן עמם וכו'. ובריש חלק ג' ב' בן פסיסא פירש חכם היה היה גבן. והיינו קאמר ליה מינא גביענא בך ופשישאנא לעקמימותך ואמר ליה רשא אומן תקרא ושכו הרבה תטול. ויש אומרים גביה ארץ ווקוף היה שומר המקדש. וגביע בן קוסם שם חכם הוא נתן עיקר בתהיהת הסתים מאן ולא היה היה, מאן היה לא ל"ש. והוא שנצב בשנה שמטה לאנשי אפריקה, ולבני ישמעאל, ובני קפורה, ומצרים, לפני אלסכנורים מקרון. וכן נראה שהיה ברוור זה דוסא בן הרכינס, והיה יתר מארבע מאות שנים עד אחר הרובן בנה הגולה בומן רבי יהושע במחלוקתו עם רבן גמליאל בקדוש החדש ובומן ר' עקיבא כמו שכתב הרמב"ם ו"ל בפירוש המשנה במסכת פרק ד'. וכן נראה ביבמות פרק ראשון שהעיד על מדוכה זו שב חגי הנביא ששאמר דין צרת הנה. אבל קשה ל"ה כי

משנה מלך יון המולך בירושלים והרגוהו ואת כל דילו. הוא פליטוס השר שהרג אלה נפשה מיראל בדרך שהיו שוכרין השנה שנהן אש על פי המערה. וכן או אנטיוכוס הרג לשבנה בני הזה הצדיקים וזא אדור מתחן שרדה נפשיה, והדברים שרברו אלה הצדיקים הוא שנת גדול ישראל. ואו אלעזר הישיש החסיד הרבה במדות ויצאה נפשו לחיי העולם הבא. וזה אלעזר הישיש הוא מהע"ב וקנים שהעניקו התורה להלמי מלך מצרים ומלך יון. ושינו י"ה דברים כראתא בס"ק רמגלה ובמסכתא סופרים כי כהן חמשה וקנים להלמי התורה יונת. ועור שני שבועים וקנים ושינו לו י"ג דברים. וזה תלמי היה חכם חסיד ונתן מתנות רבה לחכמים ולבית המקדש. וברברי הימים לנוצרים שהיו שלש מאות אלה ספרים מהחכמות, ושוארו לו חכמיו כל הספרים שיש לך כלם ספורים. והגל, והעיקר שהעניק תורת היהודים האלהית. ואו שלח מיד לירושלים בעבור אלעזר הישיש וי"ב וקנים ועשה להם כבוד גדול ושמה שמחה גדולה. ואדור שמת אלעזר הישיש או מלך כרתיה שנה אדור, ומשה לבנו יהודה הגבור למשיח שר צבא ובימיו בא נקור לירושלים והרגו וגם בא אנטיוכוס מלך יון ונצחו יהודה ונפל מעל המרכבה והשברנה כל עצמותיו כי היה כבר, וגם הוסיף לו ה' כונה שהיה ריחו מורסח כנביה עד שאנשיו ברוו ממנו, וגור לימול בשר עלתו הצורך המבטל ברת מלוח ולא שמע ה' תפלתו ונפלו מעיו ארצה יומת. ואו בא יהודה וכל היהודים וישהרו הבית ויביאו עצים ואש הקדש לא מצאו, ויקראו אל ה' והצא אש מן האבן אשר על המזבח והתנו עצים עליה והדי האש ההיא ער הגולה השלישית. ובית דיני של חשכוניא גורו על הגיה משום נשגז', ובית שמאי ובית הלל גורו אפילו על יחוד רגויה על שאר התקנות. ויעשו חובות המזבח בחדש כסלו בכ"ה יום בו. וישימו את לחם השנים ודיליק הגרות ונעשה נס גדול בשמן כמו שקבלו רבוחיני ול' כראתא בס"ק במה מדליקין. זיחללו ל"ה שנה ימים. וזה יהודה מלך שש שנים ונהרג במלחמת מצוה לעולם הבא. ואחריו מלך יונתן אחיו כי אלעזר אחיו כבר מת בוכן יהודה במלחמה שנפל פיל גדול עליו שהיה נכור גדול, וזה יונתן מלך שש שנים. ואחר כך מלך שמעון אחיו בן מתתיהו י"ח שנים. ואלו השלושה אחים שמלכו ששנים שנה הם צדיקים שאמר זכריה עליהם וישקלו את שכרי שלשים כסף. אבל ברברי הימים של הרומיים יהודה מלך ארבע שנים, ויונתן י"ט, ושמעון

ל"ב שנים מסוף מלכות בבל וגם ארספ"ז בימיו. ובפרק אלו נאסרין כי שמע נת קול בלשון ארמית מבית קדשי הקדשים שהתגבלה הקודה והרגו ארוב. וגם בא אלכסנדר לירושלים לכבשה ויצא אליו שמעון הצדיק לקראתו והשתדלה לו אלכסנדר ותמרו עבדיו עליו, ואמר להם שצורתו היה נראה לו במלחמותיו ונוצח. וברברי הימים של מלכי הגוים אומר שראה במצחו השם על הציץ, וקורין לו בששן יון ספר"א גראמטהוין, רצה לומר שם בן ר' אותיות ונתן בירו הכותיים והרגו אותם במצור העיר. וביקש שהגנים שילורי להם שנהה והיא שיקראו אלכסנדרוס על שמו, ושימנו חשיגונו מן השנה ההיא. ומאו התחילו למנת מתשרי כי מספרו מתחלת אוטובנ"ל כי הוא נהדש חשר. וכן נראה בתלמוד וכן נהב רבינו נסים ו"ל כי המנין מתשרי היה בעבור זה, והסכים עם זה כי בן היו מונין ישראל על פי התורה שנת השמישה שיקראו העולם בירח האיתנים. [שנות אלכסנדר התחילו שנה אלה לצאת בני ישראל מארץ מצרים]. והשנה ההיא היא שנת אלה (1) לצאתם ממצרים או נפשו עזרא הכהן הסופר בעשרה בשבת וחגי זכריה ומלאכי, ונחלקה בבואה מיראל. ואו אלכסנדר שנסע מירושלים יצא אליו סבגלס החורוני עם מצפת ישראל, ומבני יהושע כהן גדול שנחתתנו עם הכותיים שהגריחוים עזרא הכהן וזכריה מבית ה', ושאל מאלכסנדר שיבט הכהנים והתנו בית המקדש כדו גריום, וצוה המלך להעשות כן ויבנו הבית.

אז יחלק ישראל לחצי. חצי העם אחר שמעון הצדיק ואנטיגנוס הלמידו וסיעתם כפי מה שקבלו מן עזרא וכן האנביאם, והחצי אחר סבגלס החתני והקריבו עלות ונביתם חוץ לבית ה'. וברו מלבם חוקים ובבית הזה כיהן זרזק סבגלס מנשה בן יהושע בן יצדק כהן גדול. ואו צדוק וביהוס תלמידו אנטיגנוס היו לראש, וזאת היהה התלת המינות שהלכו בומן אנטיגנוס רבם למקדש הר גריום והיו לראשים, ועמד בית זה כמו מאתים שנה, כי ארבעים שנה אדור בית שני נבנה ובשנה ר"ב לבנין בית שני שהיא שנת ג' אלפים ותרנ"א ליצירה מרד מתתיהו בן יוחנן כ"ג, והוא הנקרא חשמונאי באנטיוכוס מלך יון ועמד הוא ובניו על

(1) כי ה' שנה לפ"ה נבנה בית ראשון ועמד ת"י שנה וע' שנה היה חרב, ול"ד שנה למלכי פרס כפי הבית, ישיה כספס רמלכו יונם בעולם, הרי אלה, אח"כ התחיל מלך ספר"א מששמה מלכות יון בעולם. ועפ"י בס"ד בהגהות פ' דורות עולם. ויבנין.

מתוך ישוב הדעת נרד ופיו לבו שוים זה השירוש נאה. ואנו מוספין עוד כי האחרים כשנבאיין אשם מתדיין עצמם לתאוות העול' לשתחו ולשמח שדיו קדושים כמו שאמר קדוש יהיה נור אלהיו על ראשו. וכן אמר ואקים מגניבים לנביאים ומבדורכם לגורים. אבל זה היה לחפץ שרוד בניור כדי שילך בסוף הנידוח לגלות שער ראשו הפסה לשמים, ולא יתגאה אה"כ בשער שרוד נלחו ונשאר בלא נאה לשום שמים ובתוספתא בפרק ד' רגור שאכל אשם ניר שמא שבא אליו מן הדורים וכו'. ובפרק הדובל כתוספתא כי רבי אלעזר הקפר שאמר כי ניר חושא הוא בשמא כפי ששש הספוק. וכן בפתור קצת הוא חושא אלא שהמציחה בפתור יתור מהתושא, מדי יהיה המצפנה בשבת תענית הלום וכו'. והוא עשה שתי פרות כי משה יצא הראשון, ועורא הכתן השנייה. ושמעון הצדיק בכל יום הכפורים היה נכנס מלאך עמו יוצא עמו עד שנה שמה שנכנס ולא יצא, ואמר מרד שימות בשנה הזיא. וחלו' ז' ימים אחר הרגל ומת כדאיתא ביומא. והוא המקבל הכ"ג. והניח שני בנים שמעי חונוי, והגאון נקר חוניי, כן פירש בעל הערוך. וחוניו היה חכם יותר, ורצה אביו שיהי' כהן גדול וקרה ביניהם מחלוקת עד שברח חוניו לאלכסנדריא כמו שאמרנו, ועשה שם בית כמו בקדש, והוא שאמרנו המשמשים בבית חוניו וכו' כדאיתא בסוף מנחות, וכן תמצא בארוכה זה בפרוש המשנה בסוף מנחות. הגלל שנת ת"ח התחיל בנין בית שני ועמר ת"כ שנים, ולא רביעם שנים לבנינו שהיא ג' אלפים ותמ"ח אלף שנים שלמה לבנית התורה נסתלקו; נבואה מישאל ובא אלכסנדרוס לירושלים, ואז ותחילה מנין השטרות מתשרי כאשר אמרנו לתחלת מלכות אלכסנדרוס וידענו כי מפני מעשיו הטובים מאד נרשם בשם שמעון הצדיק ו'.

אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק שנת ת"ס צדוק ובייתוס תלמידיו היו ראשי המינים ששעו כדברי רבם כשאמר אל תהיו רעבים וכו'. הנהנים שעשו ג' דברים על דעת הצדוקים מהו מיתה משונה כדאיתא בירושלמי. הג' דברים הם סוך המים, ומעשה פרה שהיא בשבול יום. והקמה ביום הכפורים. שלא יתקן מרחץ ויכנס מבגדים ובג' קמא דיימא כתוספתא שזה הכתן שהיה ביתוס הגיד לאביו מה שעשה ביום הכפורי' ומת לג' ימים. ובאגדת דר' נתן על מעשה צדוק ובייתוס, ושהיה משתמש בכלי כסף יורב כל ימיו. וזכורו היה

ח' שנים, וכן בספר בן גוריון. ומאז התחילו הרומים לנכוש ישראל שיהיו תחת ידם. כי יהודה התחיל אהבה עמהם לגלום. כי הם התיה רביעית טראה דניאל תקפה. ובעבר שהשמיד יהודה ליונים עשו ברית ועמדו בו כ"ז שנים ואחר זה ק"ש שנים קדם הרבן הכית כדאיתא בעבודה והו ובפרק קמא דשבת. ובגלו הברית ומשם אלך היו משופכים לרומיים ואז התחילה גלות ארום. ואחר זה מלך ירדן בן שמעון בן מתתיה הנקרא הווקטס וכן בלשון חכמים ו'ל נקרא ימאי וזה עלה ההרבי בית המקדש של כותיים הרג המינין, ובשזבו בשלום עשה משחה לחכמים, ואז בסעודה ההיא היה מעשה אלעזר בן שועירא הנטר בקדושין פ' האומר שרור החכמים. והמלך וקן מאר לאחר ששימש בכהונה גדולה לדעת רח"ל שמנים שנה נעשה צדוקי, ולדעת רש"י אשתו אחות שמעון בן ששה. ואינו נראה כפי יוסף בן גריון, וכן כתב רבי שמעון הוראן בדלק ג' ממנן אבות בפרק קדושין כמו שכתבתי כי אשת אלסכנדר בנו היא אחות שמעון בן ששה, ומת יתרון ומלך תחיהו אלסכנדר בנו שנקרא ימאי גם כן בלשון חכמיו ו'ל. והיתה אשתו אחות שמעון בן ששה ואולי היא של ציון המלכה שהיא בפרקא קמא דשב'. ובפרק ג' העניות, ובמגלת תענית של ציון אשת ימאי הרשע והיא צדקת. והיה שונא החכמים וביום ערבה בעבור שרגמו באחריו אחד מן התלמיד' במצדו כמנהגם וירס ידו ויאמר חרב, והרג החכמי' דין משמעון בן ששה. יאו ברח היושע בן פרחיה לאלכסנדריא על מצרים עד שבקש עליו שמעון בן ששה מן המלך והחזירו. וכמון אלו המלכים והתחילה גם כן נת הקראים ונקראו גם כן צדוקים ובייתוסים. ונהוויר לעניינו לשמעון הצדיק שהיה כהן גדול מ' שנה. והמשה רבירם היו בימיו, לשון והורית מלבין, הגדול עולה בימין, וטר מערבי לא נכתה, ואש מערכת הולק חדיר בכזה אלא שבין הערבים מוספין שני גור צדים שנאמר ובזר עליה עצים. וכשמנת יתש כחה של מערכה, וברכה בעומר, וכשתי הלהם, ובלחם הפנים, ולא קבל אשם ניר מימיו חוץ מניור אחד יפה עיני' שבא מן הדורים. ובמדרש רבה שואל למה לא אכלו ואם תאמר מפני שניר חושא היה על שציער עצמו מן היין וכי אכל שמעון הצדיק השאת חלב או תאמר דם מימיו? אלא סגר שמעון הצדיק בני אדם מתוך כעס הם נודדים בניור, וכיון שהם נודדים מניכס סופן להתחרש, וכיון שמהירוש נעשו קרננותו כשודשם חולין בשרה, אבל זה

שנולד שנת הרצ"ה, ובשנת הרצ"ט לבנין הבית נתפש, והוא בן ל"ו שנים בשנת שלש לארסבתולוס בן ינאי. ובעבור זה כחבו הכמי ישראל בייטוב שהיה להם עם הנוצרים, כי בתלמוד אינו כתוב הנוצרי שהם אימרים וגם ברברי הימים של הנוצרים יש מחלוקת ביניהם באיזה שנה נולד, וכבר ידוע ענינו בשנת ובסופה ובסדרין ותלמודיו. ובסוף מנחות כי יהושע בן פרחיה לא היה רוצה לעלות לגולה, וגם לא רצה לירד כיון שעלה. הכלל כי הארץ ימים הרבה יהושע בן פרחיה, ובא לירושלים מאלכסנדריא קרוב לשנת רצ"ו לבנין הבית שהיא שנת הש"ד ליצירה והם המקבילים הכ"ו. ואו היה אברכם היתכן הנרול הידוע בשנת ר"ה לבנין בית שני. וזה הכסים עם ר"ל במרת החדש היחיד שהוא כ"ט יום ו"ב שעות ותשצ"ו חלקים. [ובית דינו של חשמונאי גורו על ביאת הגויה אפילו כצינעא. כי קודם זה היה מותר כראיחא במציה קכ"ב].

יהודה בן פנאי ושמעון בן שמח קבלו מהם בתחלת מלכות החשמונים, בשנת תרכ"א ליצירה שנת ר"ג לבנין הבית. וכבר אמרו כי שמעון בן שמח נשא, ויהודה בן פנאי אב בית דין. וידוע על הוא הסירותו של יהודה בן פנאי. כשהוא על זומם להוציא מלכן של צדוקים, ואפילו הכי פעה ברין. וכל ימיו לא הורה עוד כי אם עם שמעון חבירו. ובכל יום היה הולך לבכות על אותו הרג עד שמת. ולא חלק כבוד לצמור. אבל שמעון בן שמח חסיד גדול וכן הקימו על בנו שני עדי שקר ונגמר דינו שיהרג. והעור העדים לומר כי מפני שנאת אביו שהרג למכשפות הציזו שקר. ואף על פי כן אמר לו בנו בהסודותו שיעשה רין בו ולא יורס רין התורה בעבור כדאיחא בכנהדרין ירושלמי. ופירש רש"י בפ' נגזר הדין ולא נשא פניו למלך ובא גביאל בעבורו וחבש בקרקע חבירו הסנהדרין כדאיחא בפרק כ"ב. והוא החזיר התורה ליושנה. ותקן תקנות כדאיחא בפרקא קמא דשבת ובמקומות אחרים. ותקן כהונה שיהיו כל נכסיו אחראין לכתובה. והוא תלה שמנים נשים מכשפות ביים אחד בהכמתו. והסנהדרין צריך שירעו כישוף בעבור שיעור הדין על איזה כישוף הדינו המכשף. אבל פירש רש"י בפרק העומד שאם היה הנהך מכשף ועשה האור שלא ישלוח בו יעשו הם מכשפות ומיחיתו. וכבר ידעת כי הוא יבמו של ינאי המלך. ובימיו היה חכם גדול וחסיד הוא. **תוני המעגל** הודו בתפלות בסוף העניות. ובספר יוסף בן גריון הכהן אומר כי נהרג הוצ

והנראה כי היו אב וננו נקראים ינאי בשם התלמוד. והוקנוס הוא יוחנן ששמש בכהונה גדולה ועשה צדוקי והרג החכמים. ובנו אלסכנדר גם כן נקרא ינאי נשוי עם של ציון המלכה אחות שמעון בן שמח. ובפרק האומר בקדושים ינאי הנקרא הורקנוס הרג לחכמים שבאו לפוסלו מן הכהונה שהיה רוצה להיות מלך וכהן ועלה מינות בלבבו בתורה שבעל פה, עד שבא שמעון בן שמח והחזיר התורה ליושנה בומן אלסכנדר בנו הנשוי עם אחות שמעון בן שמח כדאיחא בברכות פרק שלשה שאלו, כשבגך ברכת המזון לינאי שהרג החכמים על ענין האחרוג כמו שאמרנו למעלה. והשמין לשמעון בן שמח אחותו אשת המלך. ובאותו זמן ברח יהושע בן פרחיה מאלכסנדריא של מצרים הנקראת אמון מנאו וכשהוציאו לשמעון בן שמח היה שלמא. ובקש רחמים שמעון בן שמח מהמלך שיהיונו להושע, וכתב ליה מני ירושלים עיר הקדש ליני אלכסנדריא של מצרים, בעלי שרדי בחוקך ואני יושבת שוממה, אומר שמע מינה שלמא היו ובא כדאיחא בסוף סופה. וכדמות זה המעשה בסנהדרין ירושלמי שקרה כל זה ליהודה בן פנאי שגרל מאלכסנדריא כדי שלא יעשהו נשאו. ובדרך עם תלמוד אחד כמו שקרה ליהושע בן פרחיה עם ישו הנוצרי. וקבלתם אמת שהנוצרי היה תלמידו וזאת היא הכת הנ' מהמינים כת תלמידי ישו הנוצרי המשועמדים הנכנסים בתורת המעמדויא ופירש משועמדים משועמדים. והרמב"ן כתב שנקראו משועמדים העובים ע"ז שנתגברו מעשיהם לאביהם בשמשים תרגום כל בן נבר כל בר ישראל ראשתמר, ותרגום ויכירם ואשתמודעון ויהיה לשון משועמדים משועמדים בהסדרן ע"ז, כמו הורקנוס רור קסוע. ובפ' אמר ר' עקיבא בשבת נראה כפי הרמב"ן וכן פ' רש"י שם מכל בן נבר המנוכר לאביו שבשמים, ומעמדויא הם כת ישו המשובלים בשים, וכן פ' רבינו האי, וביבנה תקנו ברכת המינין על אלו. והאמת שנולד הנוצרי בשנת ר' למלכות ינאי השני הוא אלסכנדר, הוא שנת רס"ג לבנין הבית, ושנת נ"א לחשמונים שהוא שנת ג' אלפים ותרג"ל ליצירה. אף על פי שהנוצרים אומרים שנולד בומן הודרוס (!) עבר החשמונים שנת תס"ט ליצירה, ושנתלה ל"ה שנים קודם הודרוס בן ל"ב שנים לבווחנו ולומר לנו כי מיד במדה קודם מ' שנה נדרב הבית בעין מה שעשינו לו. וזה אינו כן כי פ"ט שנים קודם זה היה לידתו בזמן הלידה שהם אומרים. והאמת (!) נבר הודרוס הראשון. יע"ז.

שהיה מורע המלוכה מיהויכין שנקרא שבט מישור
 שבט מלכותך. כדתיא לא יסור שבט מיהודה
 חזו ראש גולה שבבל. אבל הלל וכל ועדו לא
 נקראו אלא ומהוקק מבין גדליו. ובעבור זה אפילו
 רבינו הקדוש שהיה נשיא לא היה נקרא נשיא,
 ואף על פי שהיה מרדוד מנני שפטיה בן אבישל
 אשה רוד, כל שכן לדעת הירושלמי ובראשית
 רבה שהיה רבי [מזהיר] מצד האם ומבנימין מצד
 האב, א"ל רבי חייה צרחך בבל, שהיה אז ראש
 גולה אחד ששמו רב הונא וכר כיף ליה. ואין
 זה רב הונא תלמיד רוד מנני בתלמוד, כי זה מת
 בחיי רבי ונקבר בארץ ישראל. וזה היה מורע
 המלכים, משלמה יהויכין וחזבבל, וא"ל כל
 אלו היו נשיאים בשם לבד במקום נשיא. וכן
 שמעיה היה נשיא השם לבד. ולא נאמר הענין
 הזה באלו בלבד בעבור שהם גרים. כי שמעיה
 ואבשליון דיו מבני בניו של סנדרוב כדאיתא בנפין
 ובסנהדרין, אלא אמלו שמעון הצדיק והלל היו
 במקום נשיאים בעבור שהיו יושבים בלשכת הגזית
 שבעים סנהדרין ולא היה להם מלך לישב עמם,
 כדמות משה שהיה על גבהן שהיה מלך ונשיא
 היה להם נשיא במקומו. כי בבית שני לא היה אלא
 חזבבל לבד. כי בימי אלו היו הכהנים מלכים שלא
 כדן. וכן הורדוס בימי שלא כדן שהיה גר
 או עבד. והפסוק דרשו ממוכחו שבאחד השם
 עלך מלך, כלש בחזית זרע דוד בעולם. ושמעיה
 ואבשליון היתה אמם מישראל" כדו שיוכלו לדון.
 ונשיא שמחל על כבורו מחול. אבל המלך לא
 יחזול, ואלו בודאי היו גרי צדק וששים מעשה
 אהרן כדאיתא ביומא. ובעבור שאין דעתו להאריך
 כי יהיה ספר גדול ויהיה כבר להשיקו לא אביא כל
 הראיית על כל חכמי מי הוא, אלא יהיה אחת או
 שתיים להביא הרעולת שאנו צריכים לו. הם קבלו
 שנת חשכ"ג ליציר' שנת ש"ד לבנין הבית. ובזמנם
 יהודה בן הורתיא שנבדל מן החכמים הוא
 דורתיא בנו, והלך וישב בדרום כדי שלא ילה
 להשלים. שהיה טובו שהגינה רוחה שנת כמו
 הפסח. ואמר חמיה על שני גדולי הדור שמעיה
 ואבשליון שהחכמים גדולים הם ודושינים גדולים
 ולא אמרו להם לישראל שהגינה רוחה שנת.
 ובגמרא רב מארי פירש טעמו מוזבחה פסח ל"י
 אלהך צאן ובקר. ורב אשי כעס על זה ואמר אן
 מעמא דפרושין ניקום ונפרוש, הוצה לומר שאמרו
 לתת טעם למי שנבדל מן החכמים ב' אלו דברים
 ור"א פי' טעמא דפרושין ר"ל מדרש פרשים הוא.
 ובזמנם היה גם כן

לירושלים כשצור מלכי חשמונאי' זה על זה הורקנו'
 וארסובולוס שהם אחים בני אלסנטר בנו של
 הורקנוס הראשון. ואז גזרו ארור מי שיגדל חזיר,
 וארור מי שילמד לבנו חכמה יונית. ואם תאמר
 בימי פישום גזרו חריצו החוספות דמעיקרא גזרו
 ולא קבלו, אי נמי אם הוצה להיות בארור לא מקרי
 עברין. אבל לבסוף איכא גובה דרבנן. ובהורקנוס
 זה נשלם מלכות החשמונים שהיו הורדוס בן
 אנטיסטר עבדו. ואלו השתי גזרות שגזרו בימי
 הוא ב'פאם פרק מרובה, ובסוף סוסה ובמנחות
 פרק ר' שמשאל. ושא מרדכי היהודי בוכן והוא
 שהיה אז יותר מבן ח' ואם הביאו העומר
 ושתי הלחם ממקומות רחוקים מירושלים. וזה
 הענין שנהרג חוני המעגל לא נזכר בתלמוד.
 אלא שישן ע' שנה שהם שנתיו של אדם, שהם
 בשניה כיום אהמול כי יעבור. ובהלך הג' ממגן
 אבות נגדו ה'הלום, אמר ר' זרון שאי אפשר זה
 כפי הפבז בלא נס ושא שנתן אדם שבעים שנה, מפני
 שנתקרו והזום השבטי ואינו מתוך. ועוד לפי
 שהזמן מקרה אל התנועה וכי שלא הרניש כתנועה
 לא יפעל בו הזמן ע"כ. וזה שאמר אינו עולה על
 הרעת כי אם על ידי נס אם הוא כפשוטו. ומפני
 שלא היו נהגים בו כבורו בוקטורו כדאי. שאל חוני
 לעצמו והמתן לילך לזוי הפלם הראי. ובמגלת
 תענית כי שלש שנים רצופות היה בצורת עד שירד
 חוני המעגל לחפול. וכן היה או אליהועיני בן
 הקף הכהן הגדול שעשה שיה אדומה אחת חם
 המקלים הכ"ז.

שמעיה ואבשליון קבלו מהם, האחד נשיא
 והשני אב בית דין, וכתב רבינו חננאל איך שם
 נשיאות מסוגל על בית רוד שהרי יוסי בן יושר
 נשיא היה כהן. ואף על פי ששמעון ובנאשינגוס
 לא מצאנו אב בית דין לעולם היה אב בית דין,
 אלא שלא היו רשומים כמו אלה להזכיר שמותם.
 וזה היה מנהג ישראל שכן אמרו בסוף מעד קמן
 על שאלו זה נשיא, ועל היונתן זה אב בית דין.
 וכן אמרו בפרק הישן מפני מה חמה לוקה על אב
 בית דין שמת ולא נספד בחלכה וכו'. אף על פי
 שהיה האמור יש בו סוד, [וכבר פירש בו רבי יצחק
 ישראל גיסוד עולם פירש נאה אבל שר יש בו
 סוד.] והנשיא שבתורה הוא המלך. בין שהיה
 מסולל דוד או מלכי ישראל כי על פי נביאים
 נמשחו. שכן בהוריות פרק ג' במשנה אי זהו
 נשיא זה המלך שנאמר אשר נשיא יחמא ועשה
 אחת מכל מצות ה' אלהיו מי שאין עליו אלא
 אלהיו. וזה גם כן היה בכלל ראש הגולה שבבל,

כלב וסיסחו, שאין צריך לזכור האמצעים כי מאלו הוא נודע. וזה אינו ר' מיאשה האמורא בן בנו של ר' יהושע בן לוי שזה היה בימי בניו של הלל, ואם לא יש לרב עדות אחרת מהתלמוד וגם אני לא ראיתי אבל מן המשנה: כן נראה כי הוא אדור הלל, וכן מזוהם הבלור לא החסור דבריו בימי הלל שם במסכת פאה כי אם בימי רבן גמליאל הזקן נכדו, הם ר"ל שמעיה ואבשלום המקבילים הכ"ז. ואני אומר שגם

בני בתירא היו בתורה שמעיה ואבשלום כמו עקביא, כיון שהלל בא להיות נשיא אחריהם שהם מינו לנשיא להלל ירדו הם מהנשיאות מרוב ענותנותם של שאמר רבי אע"ט שהוא עניו כל הרברים אני עושה חוץ מזה שעשו בני בתירא לוקני הלל. וזה היה בעבור שרדע הלל ההלכה של ססח במועד שדוחה שבת כדאיתא בפסיחים בשק ואלו רברים, כי בני בתירא נתעלמה מהם ההלכה ומינהו לנשיא. ואדור החרבן היו עם ר' יוחנן בן זכאי כשחקן תקיעת שופר בשבת בב"ד ביבנה כדאית' בראש השנה וברושלמי. ואי אפשר שיעברו שני שממות שלא יחול י"ד בשבת. ולמה נעלמה הלכה ליתן גרולה להלל, ומשני מה נהנין בב"ד של מפה כבוד כרי שלא ירבו מהלוקות בישראל. ורש"י פירש בפסקא קמא רתעניות כי אלו שהיו בוסין הלל הם ר' יהודה בן בתירא ורבי יהושע אחיו ולא בתירא, כי בירושלמי בס' ד' מיתות כי ר' יהושע ור' אליעזר שהם תלמידי תלמידי של הלל וכו' שרודע אביו לר' יהודה בן בתירא, אבל ר' יהודה בן בתירא היה בבבל בניצנין בוסין הבית כדאיתא בריש פסחא. ושם פירש הירושב"ט ז"ל למה היה בבבל. ולא עלה לרגל כי זקן היה ולא היה יכול לעלות לרגל זקן פספור מראיה. ועד הארץ שנים רבות כי היה עד זמן רב תשמואל ובירך תלמידי למאנה אבנה דשמואל שיהיה לו בן חכם כדאיתא במדרש שמואל על פסוק וידע כל ישראל מדן ועד נאר שבע כי נאמן שמואל וכו'. ובס' ר' אליעזר בשבת ובס' כל הבשר נראה ג"כ שהיה בוסין לר' שאמר לרבי אריה רר' יהודה בן בתירא היה ודרש להו רבי יוסף הגלילי.

הלל ושמואל קבלו מהם. ובראשונה היו הלל ומנהג יצא מנחם לעבודת המלך עם שמנים אנשים לבושים הבג כדאיתא בחגיגה. וזה הדבר מתורב בספר בן גוריון שהיה מדונן חכם גדול כמו נביא שאמר הריבא נבואות והוא אמר להורודוס כשהיה קטן שומלך. ואדור שמלך שלח בעבורו ואמר לו עד שומלך יותר ששלשם שנה שמלך ל"ז שנה ונתן לו עשר גדול או. וכן היה הורודוס

עקביא בן מהללאל שהעיד במסכת עדיות רבי יהודה בן אלעאי עליו שאין עורה ננעלה על אדם בישראל בחנכה ובניואח חמה כעקביא. ובעבור שאדור מיתתן של שמעיה ואבשלום רבר רבר שלא נראה כדוקן יש חשש אם נדוהו, והוא לא נתכוון לננותם שאמר דונמא השקיה. ויש בזה שני פירושים או גרים כמותה. אבל הוא רצה שלא נתנו לו מי הכיור אלא רוגמא להם כדי להפחידה. וידענו שהה הדבר היה אדור שמתו כמו שנוטר בגרות בשק מי שמתו המספר אדור משתן של תימרי חכמים אע"ט שבעל הטרוד בערך אדור פי' לשון הפיה כלומר נפשו מרוד ישה. כדאיתא דבי ר' שמעאל אם ראת תלמיד חכם שחשא בלילה אל תהדרו אדוריו ביום. וכן פירש הרא"ש בספקי ברכות. אבל רבינו חננאל פירש שמספר גנאי לאדור מיתתן וזה הפירוש הוא האמיתי. כי כן בספרי מביא זה המעשה ואומר הדא רמיא המבנה זקן אדור מותו חייב נדוי. וכן מצאתי אדור כך בערך רוגמא שחור בו ופירש כן. וכן בתוספתא אמרו בשעה ששלום על ישראל. והיינו לאחר מיתתן ולא אחי לאנציוויהו רמספרין ינונה. מהכא משמע ראיירי לאדור מיתה ע"כ לשוני פ' ל' ג' ל' מינה כתוב המלשם והמכריעים את חובתם יותר על וכתום להפחותם לקח זוזבה יוליכם וכו'. ואני אבדחם קבלתי בין שיהיה לשון מפה או הטייה: מניין שמדבר אדור המיתה לשי שאמר למעלה כי לא ינחם שם שבט השנע שהוא הלשון, שנאמר וחקב ארץ בשבט פיו על גורל הצדיקים על גורל שהוא אדור המות שנאמר ואתה תעמוד לגורלך לקץ הימין. והפיינה י"ל לטובים אבל המסנים יוליכם וכו'. ובנו של עקביא היה ג"כ חכם וצדו אביו לשמוע לחכמים לדבריו בתסידורו וכו' כדאיתא בעדיות. וכן היו או

אדמון והנן בן אבישלום חכמים גדולים שני ריני גורח בירושלם האמורים בס' אחרון רכתובו. אבל מה שכתב הרמב"ם ז"ל שר' מיאשה היה בתבורתם אינו נראה, כי במסכתא פאה העיד נחום הקבל שקבל מר' מיאשה, ור' מיאשה קבל מאבא שקבל מהוונות וכו', וא"כ רבי מיאשה אדור הלל ושמואי שהיו מהוונות, וכן פי' הוא עצמו מהוונות כגון הלל ושמואי שקבלו משמעיה ואבשלום וכו'. ולמי רעתו לא היה לו להוכיר ונותן האחרונות אלא שדברי אמת מיד נביא בפי החכם ויותר נראה שהיה אדור הלל. ובס' כ"ג וניור למדו מזה המאמר שאמר שקבלו מפי הנביאים הלכה למשה מסיני, ולא הזכיר יהושע והוקנים שהוא

הבית מאה שנה ר"ל בעד הבית קיים ק' שנה ,
 ובפרושו רש"י שש בארוכה . והיה מודע רוד
 משפטיה בן אביפל כדאיתא בכתובות בפרק הנושא
 על דיוחן בת ר' חיאי שמחה ארוסה שהיה ארוסה
 לבן רבי . וכן בפרק במה בהמה אמר רב רבי דאחי
 מדוד וכו' . ובתוספות שני' קמא דסנהדרין ראש
 גולה ורבנן מהזכרים ונשיא' ישראל מהנקבו'
 מודע רוד . אבל כבד אמרנו כי בברייתא רבה
 פרשת ויזכור אלהים את נח שזה מצד האם ומצד
 אביו מבנימין . והוא הלל הרבה תורה בישראל
 ושמאי חברו . ולא חלקו אלא בשלישה דברים
 כדאיתא בפרק קמא דשבת כי הני אבות אדירי'ם שלא
 שמשו כל צרכן היו במחלוקת בית שמאי ובית הלל .
 וכן תקנו תקנות רבות וגזירות כאמור שם ובגמין
 ובמקומות אחרים . ובפ' השולח גפ כתבו הרוספ'
 משם הירושלמי כי ב"ה דברים שרבו בית שמאי
 על בית הלל אפילו אליהו לא יוכל לבטלן , כי תלמידי
 בית שמאי היו הורגין בתלמידי בית הלל ועמדו להם
 בפשותם . ושמונים תלמידים היו להלל , ר"ל
 המעליים כדאיתא בסוכה בפרק השן ובבבא בתרא
 בפרק יש נחלקין . ויונתן בן עזיאל שחרגם הנביאים
 כדאיתא במגלה הוא הגדול שבכול' ואין קץ לתבניתו .
 ורבן יוחנן בן זכאי הכהן הקטן שבכולם ומזה
 תשריד לאחרים ונראה גדולת יונתן בן שטיאל
 ששמאי הזקן הולך אליו כדאיתא שם בפרק
 נחלקין . ובזמן הלל היה

בבא בן בוטא תלמיד שמאי הזקן . ובגמין
 איכר מחכמתו והוא זיכה לאשה אחת שאמרו
 שזינתה ואמר הורע אינו סולד מן האש ולובן ביצה
 סולד . וזה כחל עניני הורדוס רצה לומר סמא
 ענינו כדאיתא בבתרא כשהרג החכמים . והוא נתן
 לו עצה שיבנה מקדש לכפרה על האור של החכמי'
 שכיבה שנתורא סהם שכתוב לא תוכל לחרת ע'לך
 וכו' . ובגמין ספר ר' אליעזר שהיה דיין ועניו סאר
 ועשה שלום בין איש לאשתו החמשה הוא שם
 וכו' . ואע"ל שהיה מתלמידי שמאי סה שידע
 בסמיכה עשה נבית הלל בפרק שני דיום טוב וכל
 זה ברור . ובפרק אהרן מטיבדות במשנה שהיה
 בנא בן גושא חסיד ומתנבד אשם תלוי בכל יום
 הדין מיום אחד אחר יום הכפורים . וזה נקרא
 אשם חסידים , אבל החכמים שאמר הרמב"ם ר"ל
 שהיו בזמן הלל ג"כ מצאנו אותם אחר הלל בזמן
 בית שמאי ובית הלל הנקנים שהיה קרוב לחרב
 הבית בזמן רבן גמליאל הזקן . כמו
 רבי יוחנן החורנית שהלכו וקני בית שמאי
 ובית הלל לבקרו בסוכה . וכן חנניה בן דוקאי בן

ס נבד מאד להלל הזקן שהם רצו במלכותו , ואמר
 שם כי שמאי היה תלמידו של הלל אולי זה היה
 בימי מניחם אחר זה היה תלמיד חבר להלל . גם
 שמאי הזקן נתגבא על הורדוס שימלך כשבא לדין
 לפני הסנהדרין ונשיאו לו פנים שפרגו האיש ואמר
 שהוא ימלך ויחזק אוחם , אבל הורדוס גדל
 ושמאי ומתן וסיעתם לא שלחו ידו וככרם . ונקרא
 הלל הבבלי בעבור שהיה מבבל מהמיוחסין כדאיתא
 בפ' עשרה יוחסין כשאמרו לרבי על ענין יוחסין .
 ועלה מבבל ושם למד תורה עם שמעיה ואבסילין ,
 וגם הם היו בירושלם כדאיתא ביומא ובאבות דרבי
 נתן כשהיה מדבר בשלשין בבל . ואמר ארבעה דברים
 במשנה נגד שמאי אבל שמיה חלא-חוסף יסוף
 חלא ליק' קטלא הייב וראשמש בתגא ח'ק' , זה
 חמשמש בשם המפורש אין לו חלק לעולם הבא .
 וכן משנת הדין בה אימרים שם שהלל אמרה .
 וכן על ראספת אספוד שהיה הוא בבלי . וגם
 שמעיה ואבסילין היו בירושלם ביום שיצא כ"ג
 מבית המקדש ביום הכפורים . הלל למד תורה
 משני גדול כדאיתא בפ' אמר להם הממונה ולא סייעו
 שבנא אחיו שהיה עשיר כמו שסייע עזריה לשמעון
 אחד עזריה כדאיתא בסוף סוטה . יבסוף נתיב שני
 כתוב כי אחיו של הלל מפני שלא סייעו קדם
 שההזל לומר הלל לא לקח חלק עמו . ואע"ל
 שסייעו אחר שלמד חזיו חזיו ק"ב שיש . ובן מ'
 שנה עלה מבבל וארבעים שנה למד וארבעים שנה
 פרנס ישראל והיה עניו מאד כדאיתא בשבט ובפרק
 יום טוב מרוב ענה שניה מפני השלום שהיתה
 שלח וכו' ואמר שהיא נקבה לזבח שלמים . ושמאי
 קסוף ותלמידיהם נהגו באלה המדות . ובעבור זה
 וכו' לקבץ הלכה נבית הלל כדאיתא בפרק קמא
 דערוובין ובפרק קמא דברכות ירושלמי שיצא בת
 קול ביבנה הלכה בבית הלל . ולעולם לא חזרו בית
 שמאי לחרות בבית הלל הזקן מחלטה אחת בפרק
 ח' התרומות . והם קבלו ר"ל הלל ושמאי שנת
 תשכ"ח ליצירה ש"ך שנים לבנין הבית . ועד ימי
 הלל היו קורין ח"ו סורי משנה במשנה ע"ה עד גני
 בתרא . והלל סידר שש סדרים על סה התללים
 התורה משם וזהו כרי שלא חשתה התורה . וה
 בתחלת כלבת הורדוס עבדא רבי חספוטאים .
 ובנה או בית המקדש ביושי גדול יותר משלמה בימי
 הלל , וכל זמן שבנה אותו לא בא גשמים ביום כרי
 שלא יתבטלו מסלאתו . וכן הוא בפרושו בתחלת
 שבת שהחזיל הלל הנשיאות ק' שנה קודם החורבן .
 ושמשון בנו ורבן גמליאל הזקן נכדו ורבן שמעון בן
 גמליאל הנהרג בחרבן בית שני נהגו נשיאותו בפני

נרן שעלו לבקרו בית שמאי ובית הלל . ובפרק ו' מסכת שמחות שאמדו לו ספר תורה שלקחו במאה מנה והתפלל במקדש ומצאו . ובנו היה ר' אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן גרין בספרי פרשה כי חצא . ובעליית דגניה בן חזקיה בן נרן אמרו הרבה הלכו ואז גזרו י"ח דברים ולא כ"ו דברים שכתב הרמב"ם בתהלת פירוש המשנה של שבת שזה לעולם לא וכתו י"ח דברים . ומפירוש רש"י והחיסוסות נראה ש"ל"ח דברים שרבו בית שמאי על בית הלל או לא היו עד . ומה הם ה"ח רבו הסבורה בין אלה החוכמים ובפי פשוט ההלכה נראה שבוה לבר צדק הרמב"ם ו"ל במנין ה"ח שהראשונה היא שמוטל בתרומה האוכל אוכל ראשון . א"ל"ם שאינו כראי ליכנס בין אלו האריות כי הלכה עמוקה היא שיסבל פירושה הרבה . והכלל כי בעליית חנניה בן חזקיה בן נרן גזרו י"ח דברים וכו' כדאיתא בפרק קמא רשבת . וזה החסיד כתב מגלת חנניה שהיה מחבב הנסים . ונראה לי שלא כתב כולה כמו שנראה בפרק קמא דראש השנה כי יהודה בן שמוע הלמיד מירי ביטול שמד והוא במגלת חנניה . וכן הוא פרש סתרי יחזקאל והעלו לו שלש מאות גרבי שמן כדי שיאיר לו בלילה הרשעי והוא זכור לטוב כדאיתא בפרק ההמלת ובפרק קמא דשבת ויפך מגלת חנניה כי שיטתו של ר' אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן נרן כתבו מגלת חנניה מסני שאינן למודים בצרות .

נחוניא בן הקנה חכם גדול וחסיד . והוא רבי נחוניא הגדול שהוא ימים כדאיתא בפ' בני העיר ופ' תפילת השחר במשנה שהיה מחפזל בניטומו לבית המדרש . והוא ג"כ נזכר במסכתא אבות . וזה עשה ספר הבחיר על הקבלה העמוקה ושמות השם יחבדן . ור' ישמעאל בן אלישע כ"ג קבל ממנו סודות הקבלה . וכן ר' עקיבא כדאיתא במדרש . ור' ישמעאל (א) היה יפה מאד ודארו ר' יהושע ברומי . והוא מפורסם הרגיו מלכות המהרש אדר חז"ן הבית בסמוך והפשיטו עור פניו שהמדה יפשו בת קיסר והוא בראשן של מלכים . ובתהלת ברית טראה השכינה במקדש ואמרו לו ישמעאל בני ברנטי . וכן היה בזמן הזה

אבא חלקיה בן בנו של חוני המעגל . וחנין התנבא העניו בן בתו של חוני המעגל מלוכמים בנסים כדאיתא ברעניות .

ונחום הבלור כבר אמרנו שנראה שהיה אחר

הלל וזמן רב כמו שנראה במסכתא פאה שקבל מר' (א) אין חז"ש כח גדול ששמש בכ"ג בזמן הבית . וזה היה זמן רב אחריו ולא מזה שהיה כח . יע"פ .

מאשה . ובנו בתירא כבר אמרנו שהיו בזמן שמעיה וכן בזמן הלל . והאירכו ימים רבים עד אחר חרבן הבית ועד רבינו . ור' פשיאס אחר יוחנן הבית . ובעדותיו חולק עם רבי יהושע ור' יוחנן בן גב בג שהיה בזה הזמן עד אפרשם שהיו גם אחר החרבן והם ר"ל הלל ושמואי הם המקבלים הל"ם . **רבן שמעון** בנו של הלל הנהן ורבן יוחנן בן זכאי הנהן קבלו מהלל ושמואי והם המקבלים הל' . וזה רבן יוחנן בן זכאי היה ק"כ שנה . כי שלשה חזי ק"כ שנה כמשה רבינו ע"ה ורואו זה את זה . הלל , ורבן יוחנן בן זכאי , ורבי עקיבא . ורבי"ז עסק ארבעים שנה בפרקמטיא . ומ' שנה למד . ומ' שנה לימד אבל לא היה נשיא אלא בסוף ימיו אחר חרבן הבית כדאיתא בסוף ראש השנה . וש' תקנות תקן רואו היה כחן כמו שנראה בפרק אבה מדליקין . וכן פירש רש"י שם . וכן בספר אמר כפרה מזה שסרחו ידי שכוחו . והוא ראה ארבע נשיאים ואלו הן , הלל שקבל ממנו , רבי גמליאל הנהן נכדו שהיו לומדים התורה בימיו בעמדה , ורשב"ג המהרש בחרבן . וכן היה או רבי

חנניא בן דוסא החסיד המלומד בנסים שיצא עליו בת קול כל העולם יתח בשביל חניני בני . וחניניא בני ר' לו בקב חרובין מרוב שב לפרש שבת . ובפרק שרבי ססחים דמנרין עליו ברקיע והדרו בחניניא בני , בעצמן ארת בת מדינת . ובפרק ג' דחגיגות על העינים שהביאו דובא בקרניו , אם היה עני איד היו לו עינים פורש רש"י כי תרגמה אגודה מצאה ולא יצאו לה בעליה וקמה מאגדהיה העינים . והוא למד תורה מרבי יוחנן בן זכאי כדאיתא בפ' אין עומדין . וכן היה בזמן רבן גמליאל הל"א . ור' שמעון בן גמליאל בני המקבל הל"ב . וכיון שנהרג זה רבי שמעון בן גמליאל נשאר בני רבן גמליאל בר מחלוקתו של ר' אלעזר ור' יהושע שעדין לא היה ראוי לנשיאות . והבילו ר' יוחנן בן זכאי מיד אססטינוס קיסר וקבל ר' יוחנן בן זכאי הנשיאות או בעת החרבן שנתן לחן חסד בעיני המלך כדאיתא בפ' הניקין ובאבות דרבי נתן . והיה נשיא בסוף ימיו לפחות שתי שנים כמו שפי' רש"י בסוף ראש השנה . וגם בימי הלל ור' יוחנן בן זכאי היו שני הנסים גדולים תבמאל המצרי ושמשאל בן פאבי חסד גדול שעשו לו אחד מהם טרה . ורבי"ז הנהן אפ"ה שהיה וקן מאד היה ראש הגנהדרין . א"ל"ם שכתב רבינו הנטאל כי ביום שמינו לר' אלעזר בן עזריה למה לא מינו לר' אלעזר משני שהיה דקן מאד . ומהו למד דחזמ"ם

הספידוהו . והתנבא בלשון ארמי בשעת פסירתו . ונתנו משפחו ופוקטס בארזנו כמיני שלא וכה לבן . עוד שם בפרק ה' כשנכנס ר' גמליאל הוקן לעבר השנה עמד שמואל הקטן ואמר אני הוא שנכנסתי בלתי רשות . ואמרי לו רבן גמליאל שב בני שב מה לך אלד ומידד כל ישראל יודעים שאפילו לא יהיו ו' אלא שנים אחת אחר מהם . וא"כ בימי רבן גמליאל הוקן היה . ובסנהדרין אמר כי רבן גמליאל אמר לו שב בני שב ראויית כל השנים להעצור על ידך . והוא לא נכנס כי אם ברשות ומפני ענותנותו אמר זה . ורש"י פירש באבת שמקרא קטן בערך שמואל הנביא . [ואני ש"ש מצאתיו בירושלמי דסוטה .] ונראה שמפני שהיה קטן בעניו והיה עניו וחסיד תלמידו של הלל במעשיו . וכן אמרו על הלל תלמידו של עזרא איש"ו שלא היה תלמידו כי ביניהם ש' שנה . ונראה כי אפילו בזמן שהיו רבין ב"ד הגדול בירושלים היה ב"ד ביבנה כמו שמשורש בפרק אלו הן הנחנקין בסנהדרין . ורבי גמליאל השני שניצל מיד קיסר מיד היה נשיא אחר רבי"ז נ"כ ביבנה כמו שנראה בפרק ד' דראש השנה וזה בר מחלוקתו של ר' יהושע ושל ר' אליעזר הגדול יבמו שהיה נשי עמי אימא שלום אחותו של רבן גמליאל והוא וקטו של רבי . ואמר רש"י כי רבן גמליאל הוקן היה באושא וחזרו ליבנה וזה נ"כ נראה , אבל מה שאמר שם כי בנו רבן שמעון בן גמליאל חזר לאושא כמו שאמר בפרק אחרון של ראש השנה זה אינו כן , כי רבן שמעון בן גמליאל האמור שם שהיה באושא הוא אביו של רבי כמו שנראה שם בפירוש מהזכמים שהיו מדברים עמו ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי שהיו אחר ר' עקיבא ורבי יוחנן בן טרי , כן רבי יוחנן בן נורי חלק עם רבן גמליאל אביו בקדוש החדש . ואינו זה ר' גמליאל הוקן כי גם חלק שם עם ר' יהושע . והעולה כי ביבנה היו קודם הרבן הבית מיימות ר"ג הוקן ורשב"ג בנו הנהרג , וכן בפרק הניזקין ששאל רבי"ז יבנה וזכמיה שלא ידגם מה נראה כי קודם הרבן הבית היה שם ביבנה . וכן היה שם רבי"ז ור' גמליאל דיבנה בר מחלוקתו של ר' יהושע , אבל רשב"ג בנו אביו של רבי היה באושא ובשפירס . ורבי היה עם שבע' סנהדרין בבית שערס ובפבריה ובצפירי , ופבריה עמוקה מכלם ושם גלחא הסנהדרין גלות עשירי וא"כ שלשה נקראו רבן גמליאל , נכדו של הלל וזה לבד נקרא רבן גמליאל הוקן בכל מקום ולא האחרים . והשני רבן גמליאל נכדו של ר"ג הוקן בר מחלוקתו של ר' יהושע .

ל' שאמר בס' שופטים בפ' ב' אין מסנין בסנהדרין זקן מופלג . והניא בפ' אהרן דיני מסנות אין מושיבין בסנהדרין זקן וסרים ומי שאין לו בנים . ובשעת פסירתו בירך התלמידיו שהיה מורא שמים עליהם כמורא בשר דם . והוא זה לחוקה מלך יהודה החסיד שבא ללוותו כדאיתא בפרק תפלת השחר . ואע"פ שאמר הרמב"ם כי מי שלא היה בעיניו של רבי גדול כמו שמו לבד היה קור' לו רבן , עם כל זה לא מצאנוהו לשים חכם כי אם לנשיא' לבד . וכן נראה בערך אביו ובסוף האלפ"א בת"א מהתנאים שם תראה האמת למה נקראו בשם רבי ורבן ורבי בארובה בעורת השם . הכלל כי רבן בנשיאים רבן גמליאל הוקן רשב"ג וכו' וכן כלם עד רבן גמליאל בנו של רבי . ונראה לי כי בעבור שהיה ספק אם יהיה רבי שמעון בר רבי נשיא שהיה חכם יותר מרבן גמליאל אחיו הגדול כדאיתא בכתיבות . ולא יקרה להם מה שקרה לשמעון הצדיק . שהניח לחינוי בנו הקטן המהונה גדולה וקרה מה שקרה . ורבי היה רצונו שיהיה רבן גמליאל נשיא הוצרך בימיו קודם שיהיה נשיא לקראו רבן בשם נשיא ולהוכיחו עם חכמי הכנסת ב"ש ש"י דאבית , ליזכר לחכמים שהיו הנשיא שיהיה ביראת חפא כמורו ממלא מקומו . ובעבור שהיה נשיא רבן יוחנן בן זכאי במקום רבן גמליאל נקרא רבן כהיום . ובזמן שהיה נשיא רבי"ז היה ביבנה כדאיתא בסוף ראש השנה . ואע"פ שבאבות דרבי נתן אומר שתלמידיו הלם ליבנה והוא למסת מקום מרחצאות . החם גדלו בתורה והוא לא גרל היה זה קודם נשיאותו . וכן נראה כי אפילו בזמן הבית היה רבן גמליאל הוקן נכדו של הלל ביבנה אע"פ שהיה בירושלים , כי גלחא סנהדרין ארבעים שנה קודם חרבן הבית משעה שנפחתו דלתות ההיכל מעצמן וגער בהם רבי"ז ואמרו כבר נתנבא עליך וזכיה פתח לבנון דלחך וגו' . וכן בעבור שרבו הרוצחים שלא רצו לחן ריני נפשחו גלו ממקום למקום עד יבנה . ושם חקן

שמואל הקטן ברבא המינין לפני רבן גמליאל הוקן ולא לפני רבן גמליאל שהיה אחר רבי"ז . וזה כן בעבור כי שמואל הקטן נפטר קודם הרבן הבית וקודם שהיה נשיא רבי"ז כי הוא בשעת פסירתו נתנבא על רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל לקמלי . ונהרג בחרבן רבן שמעון בן גמליאל , ואז קבל הנשיאות רבי"ז כדאיתא בשם . ומעשה זה של שמואל הקטן בפ' קמא וסנהדרין . ובסוף סוטה ובפ' ד' רמסנתא שמהות שלא וכה לבן . ורבן שמעון בן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה

והג' רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא. וכן שלשה נקראו רבן שמעון, הראשון בנו של הלל. והשני רבן שמעון בן גמליאל נכרו הנהרג כראיהא בפרקא קמא דשבת. והשלישי רבן שמעון בן גמליאל אביו של רבי המוזכר בפרק השומר במציעא הגניו. ואם הוציא עוד רביעי הוא בנו של רבי הקפן שנקרא רבי שמעון הנשיא שנטאר בתיקן בסוף פרקא רבינא ורשין אם היה נשיא, וא"כ עתה נתברר יפה יחס רבנו רבי הקדוש כי להסדר המציעא משיירוש המושנה ומכפר המדע. ורבי הוא זה' להל' והוא הקדוש כמו השבת, וכמו משה רבינו עליו השלום השביעי לאברהם אבינו. ורבן גמליאל וקנו המקבל ה"ג. ור' שמעון בן גמליאל בנו המקבל ה"ד והוא אביו של רבי. ורבינו הקדוש שהוא ר' יהודה הנשיא מורע הירושן בן יעקב מורע המלוכה מבני שפשיה. אבל אבשל ארת דהמקבל ה"ה. וכל זה כפי היחס של הלל, אבל הרמב"ם ו' דלג רבן גמליאל דיבנה ור' שמעון בן גמליאל אביו. ואולי לא קבלו כי אם מרבן יוחנן בן זכאי. ולכן הסדר האמתי ריב"ז המקבל הל'. ור' אליעזר ור' יחושע ה"א. ור' עקיבא ה"ב. ור' מאיר ור' שמעון ור' יהודה ור' שמעון בן גמליאל אביו של רבי ה"ג. ורבינו הקדוש המקבל ה"ד רכ"י ושדור. **נחזור לענין ריב"ז כי היה בית רינו בברור הל' קודם החרבן כראיהא בכתהרין ובפ' ב' דמיעשר ראשון בתוספתא. ולא נאריך עוד בו כי אם לידע היחס כי בענין חכמתו נבר הוא מפורסם שלא הניח דבר. ובפרק עושין פסחים רבינו יוחנן בן זכאי פירש רש"י בריהא שנטסרה בבית מדרשו, כמו תוספתא ר' חייה והוא הנקרא בן זכאי בפרק בכיה מרלי"ן ובפרק חמישי דסנהדרין. כי בומן רבו הל' נקרא בן זכאי ואמר לפניו הלכה וקבעה בשמו. וכן נמצא שנקבע הלכות קודם הארבעים שנה שפרנס את ישראל במסכת ראש השנה וטובה. ונראה מהתלמוד וראש השנה כי הארבעים שנה שהיה פרנס היו רובם בומן הבית וא"כ בימי רבן גמליאל הוקן ור' שמעון בן גמליאל בנו הנהרג בחרבן היה פרנס גם הוא. או יהיה אב"ד כיון שהיו האחרים נשיאים ולפדות היה ב' שנים נשיא אחר החרבן, כמו שפירש רש"י בסוף ראש השנה: כיון שהקן תקנות אחר החרבן, אבל לא נורע בזה יותר ממה שראיתי. ובתוספתא בפרק במה בהמה כי ריב"ז מלך שנתים אחר החרבן ורבן גמליאל ג' שנים אחריו קודם שימלך ר' אליעזר בן עזריה בשתופות עמו ופ' ה' דהלכות ריב"ז ארץ מצעשה שסמטון בן אפשיסם שהיו אורחים עמו ונור שאלכו**

והדרים ומבנים, ובשעת פצירתם מלקה אותם ונשמע זה לפני רבי' ואמר מי ילך לשם ואמר לו ר' יהושע את החלך וכי' ואכל עמו ואמר לו בשעה שנפטר ממנו למה אתה מלקה לאחרים ולי לא חלקית, אמר לו רבי חכם גרול אתה ובידך ריבך ארץ ובני ארם הנכנסין אלינו גוריה עליהם שידיו אוכלים ושותים הם נודרין בתורה ומברין. ולי מסורה שכל הנודר בתורה ובתה סופג את הארבע' וכי'. וזה ריב"ז נקרא קופת הדוכיין והיה לו בן חכם גרול נקרא ר' קופת בן רבן יוחנן בן זכאי ובפ' כל הדר חולק עם ר' עקיבא. ואולי זה הוא ר' יהודה הכהן שהעיד עם ר' יתהיה בן אבא בפ' ה' דעדות אלא שאינו נראה כיון שאביו היה נשיא בישראל היה לו לוורו עם שם אביו. והאבות דר' נתן כי מת לו בנו וזחמורו היה משהו הלמיווי ולא נתפסים אלא מר' אלעזר בן ערך שהו הבן חכם גרול ובלא חבא ונתן פקדונו בשלום. ובסוף ספרי ר' חיי ק"כ שנה: משה היה במצרים ובמדין פ' שנה ומלך מ' שנה. והלל הוקן עלה מבבל בן מ' שנה, ושמש הכמים מ' שנה, ופרנס ישראל מ' שנה. וריב"ז עסק בפרקמטיא מ' שנה, ושמשל מ' שנה, ופרנס ישראל מ' שנה. וכן נמצא בכתהרין פרק היו בדיקין ר' עקיבא למר מ' שנה, ושמש מ' שנה, ופרנס מ' שנה. אבל זה הענין של ר' עקיבא לא נראה כן בהלמוד כי אחר שהיו נשוי הלך ללמוד הירה בעצת אשתו כראיהא בגררים. וכן כתבו החוספות בפ' שואל בשבת שהיה בן ארבעים שנה כשקבל עליו לעשות בתורה בוש מלה את אשתו ער שהיה בן ס"ד שנה. ואמרו שבאין סיפרי אומר מ' שנה שימש תלמידי הכמים ומ' שנה פרנס את ישראל. ובאגדה דר' נתן משנת יוסף בן יעזר מביא שם כל המעשה, ושהיה בן ארבעים שנה כשהתהלל ללמוד. וכן בפ' אלו עוברין כשהייתי עם הארץ וכי'. וכן אמרו במדבר שהיה בן מ' שנה כשהלך ללמוד בוש מלה היה בן ששה דרבנן. וכן נראה כי למר ושמש נלו היה בבית אחת. אבל החוספות כתבו בכהרובת פרק נערה כי קודם שלמר היה כל ימיו צנוע ומעלה. והוא האמרינן בפרק אלו עוברין כשהייתי עם הארץ הייתי אומר מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כדמור לא משום שהיה שווא לחכמים אלא שסבור שמתנאים על עמי הארץ והוא תלמידי חכמים שונאים אותם. וגם משום שלא היו מניחין ל"ג בהם דאמרינן בגדי עם הארץ מדרס לפרושים אבל מכל מקום שומרי מצוה היה. וכן נהג רבינו הם ע"כ. וכן מצאתי כזה בפ' אף על פי ברהיה דלכא שבע הוייה הויה צנוע

ומעולה ארוקשת ליה. וכן זה ברש לקיש שהיה תלמיד חכם בראשונה.

ואני רוצה עתה בע"ה לפרש חכמי הסנהדרה נבי יחזקאל, כי לא היה בידו כי אם תלמוד בבלי וד' סדרים רצוני לומר סדר מועד דרוץ משקלים. והתוספות ברש דחלי נראה שיש לה תלמוד בענין רבי פנחס בן יאיר. אבל שקלים יושלמי נמצא לי. וסדר ישועות, סדר נשים, וסדר קדשים, וברכות מסוד ורעים. וכבר ידוע כי גם בסדר ישועות יש עדינות ואבות שאין להם תלמוד. וכן מסוד מהדות לא נמצא כי אם מסכת נדה. וכן לא נמצא למסכת מדות ולמסכת קנים מסוד קדשים גמרא. אבל התלמוד ירושלמי שהיה מגלה יותר יחס החכמים, והמדרשות של רבות, ומבילותיה, והוספתות, לא נמצא בידו עתה בתונו"ס כי אם ספרא שהיא הורה מנינים ספר וקרא. וכן ספרי שהם שאר ספרי דרב שהם ספר במדבר סיני, ואלה הדברים, ולכן נקרא ספרי לישן קנים. וכן ספר למדני, וכן סדר מניין ירושלמי ומבילותא דר' יששכאל, וד' סדרים מתוספתא. וכן היה לי ויקרא רבה וכן כל המשנה. אבל בראשונה אני צריך לקצר דה' פרקים שהם בסוף מסכת התשנה ומהקדשי שיש על הרוב בבירור. כי נראה לי להדב' ול' כי יאמינו לו הבאים אחריו ולא יחששו אחריו. ולפעמים הדב' הקטן הוא יותר טוב לחפש בתורו ובספרו מהאחר הגדול והאמורה כמו שאמר רבולינו ול'. ומקום הנידוי לי אבותי להתגדר בו ואולי יבא אחד ויחפש יותר ממני, ויקבל שר' כי הכל הוא מלאכה שמים.

בפרק הראשון מזה צ"א חכמים ואני אפרשם בע"ה. ואחד זה בפ' השני מזה ל"ז חכמים בשביל מינשה שהיה בזמנם, או איזה מוס' שייסד, או מסק שאמר בו דרש. ולא בשביל שמסך לו דבר מאיסור דחיה. ובפ' הו' אמר המספר בעצמו ו"ל ל"ז חכמים שלא נכתב במשנה בשמם אלא הלכה אחת ולא הוסיפו לשנות שמו בדבר ממשפטי המצות. ודע שאלו ה"ז האחרונים הם מכלל הצ"א שאמר בפ' הראשון ונשארו ל"ד זה מביאר אע"פ שלא אמרו הרב אבל שכלם היו קב"ה ואני מצאתיו י"ח חכמים יותר ואלו הם: ר' מנחם בפ' ד' דיומא. ויעזר איש הבריה בפרק ב' רעלה. מתניתה בן שמואל בפ' ג' דיומא. והוא הממונה על הפייסות משו"י¹ והחסיים בפ' ה' דשקלים.

¹ נשמע עוד אחד מאלו ה"ט"ו גם פסחבר זה הלא הוא חזקיה חזקיה שהיה שוחט דברי הלכות ס"ח וזה מבואר והוא למנוע יותר. והודש שהאריך ימים עד שהיה ר"ן מאחר חרבה גדול שקבל עדיהו. יעב"ץ.

ואבא אלעזר בן רולטאי בפ' ב' דמקואות. ואבא יוסי בן חנן בפ' שני מדרות. ור' הלפתא מצפורי חבר ר' חנינא בן תודיון אביו של ר' יוסי סחם בפ' ב' התענית. ואף הן ר' הלפתא איש כפר הנגה. כי בגמרא אומר שהוא מצפורי. ואילא חכם מומחה ביבנה בפ' ד' דברכות. גם רבן שמעון בן גמליאל בנו של רבן גמליאל הזקן בפרקא קמא דאבות שאומר שמעון בנו וכו', וכן נראה כי מזכיר אחריו ר' שמעון בן גמליאל אביו של רבי ואמר בנו כי היה בבדורתו כשאמר זה. ור' אליעזר בן פילא בפ' ד' דמדות שאומר משום ר' עקיבא. ור' אליעזר בן מחיא בפ' סיבמות. ור' יוחנן בן מחיא במציע' בפ' השוכר. ור' יהושע בפ' ב' דעדות. כל אלו השלושה שהם בני מחיא נשכחו כמות מלב החכמים ול'. ונראה שהם בני ר' מחיא בן חרש שהיה בית דינו ומדרשו ברומי. ומצאו שם ר' שמעון בן יוחאי. אבל בפ' ח' מסוטה בתוספתא אבא הלפתא ואלעזר בן מרוא והגניה בן חנינאי עמדו על אבנים של יהושע, וא"כ הוא קדמון מר' מחיא בן חרש. או ר' מחיא וכן מאד, והגניה איש אונו בפ' ה' הגפן. ואע"פ שזכרו הרב בפרק ה' עם החמשה והנין לפני חכמים שהם בן עזאי, וכן זומא, וכן ננס, ויחנן, לא הזכירו הרב במנין הקב"ה, ואם תרצה יכנס במקומו אבשלום בפ' ד' דעירובין. ור' יהודה הכהן בפ' ח' דעדות. ורבי ישבב חבר של ר' עקיבא בפ' ב' דחולין. ור' חנניה בן עקיבא בפ' ראשון דתכונות ובתחלה שריבן. ואבא יוסי חלי קפרי איש טבעין בפ' א' דמנשירין. ועד שנים שדרשו פסוקים שהם ר' שמעון בר רבי. ור' חנניה מ"ו והיו קב ונקי ועוד ר' וסימן נוסף על הצ"א מ"ו והיו קב ונקי ועוד ר' וסימן בן נט"ן ק"ו שאמרו בינה ונוסף על ה"ז שלא אמרו הלכה השנים האחרים יהיו מ"ל לברכה, ואם נוסף עוד עליהם אלישע בן אבדיה. אף על פי שאמר הרב שאין למנותו עם השאר מפני מה שנודע מענינו יהיו כלם מ' נמספר הימים שנחגגו התורה או יכנס במקומו אילא חכם יהיו חזונו כלם קמ"ו חכמים והסימן וישישים קמ"ו עמדו.

ואני די פתוחה לקבלו כיון שרבינו הקדוש שאנו לומדים מדותיו וסודותיו הוכירו עם אבות¹ העולם. ועוד שאמרו ברות במדרש רבה מצילין ותיק הספר עם הספר וברא מוכה אבא ותלמיד לרבו הוא ר' מאיר תלמיד המאור הגדול מהמשנה, והוא הביאו לחיי העולם הבא. והענינו קודם

¹ במסכת אבות ס"ד, וגם מזכיר בלכות בפ"ק במש"ל בביאת האל"ף של תנאים. יעב"ץ.

לר' מאיר שישורף את רבו אלא כי בלא דין ביאורו לחיי העולם הבא. וכן עשה ר' יוחנן כי בלא שום דין ועונש הביא לחיי העולם הבא. אעפ"י שבספר קבלת החסדי פירש מה שאמר ר' מאיר אעלה עשן מקברו שכל עת שדואש דולקת אין שם עשן שבנו עליה מים לכבותה העשן עולה והאש נכבת וכו'. והעקר שזה האיש לעולם לא התפייא לתלמידיו אבל היה מלומד: תורה אשילו אחר שיצא לתרבות רעה וזהו רוצה לזכותם שאמר לר' מאיר עד כאן תהום שבת ולא דור בתשובה שלימה שנשתבש על בת קול ששטמו שובו בניו שובבים הוין מאלשיע שראה כבודו ומד ב' חשבב שלא יקבלוהו בתשובה וזהו מוכה לאתוים. ועל מה שאמר הרב בפ"י כי הל"ץ שאמריו הלכה אחוה ולא נשנו עד, אני מצאתי "א מהם שנשנו בהלכה אחרת או יותר לשחות הם עשירה. והלא הם שמעון התלמידי הם קמא רדיים ובפרק שלישי רחמינן הוא לא אמר כי אם בפ"ד ד' דיבמות. ור' אליעזר בן יהודה איש ברתהא בפרק ג' מטבול יום, והוא אמר לבד בפרק א' מעילה ששם אמר ר' שמעון בן גמליאל משמו. ועד ישנו בתולדות מסכת ובין ר' אליעזר בן יהודה, ונראה שהוא איש ברתהא ואם הוא אחד לא הזכירו הרב רישותו כבר ש' לו שני הלכות. ר' אלעזר בר ר' שמעון בפ"י ד' דנגעים. והוא אמר בתמורה בפ"י רביעי לבד. נדחם המד' בפ"י חמישי דנדר ובפ"י המוכר את הספינה בבבא בתרא והוא הזכיר לבד בפ"י שני דשבת. ר' שמעון בן יהודה בפ"י שלישי דמצטרף שני ובפ"י שלישי דמכות ובפ"י ארבעה עשר דנגעים והוא ז"ל הזכיר בפ"י קמא דשביעית. ר' אלעזר חסמא במציעא פ' השוכר ובפ"י ד' דנגעים ובפ"י ז' דנגעים והוא הזכיר לבד בפ"י ג' דתרומות. ר' שמעון בן הסגן בפרק י"א דמנחות ובסוף שקלים והוא לא הזכיר כי אם בכתובות בפ"י ב'. ר' יוסי בן משולם בפ"י ג' דבביות וכן בפ"י ששי דבביות והוא הזכיר לבד בפ"י ד' דתרומות. ויוסי בן יעוץ בפ"י ד' דשירות ג' הלכות והוא לא הזכיר כי אם בפ"י שני דהגיגה. ועל דרך הלצה אני אומר שהוא איננו את יעוץ (פרש"י פלייא ב"ק ע"י). שמעון אחי עזריה בפ"י א' דפסחות והוא לא הזכיר כי אם בפ"י א' מובדלים. ונחמיה איש בית דלי בפ"י ד' דעדות והוא הזכיר לבד בסוף יבמות וזהו לבד אינו כל כך קשיא אעפ"י שנשנה שהכל הוא הלכה אחת, אבל ידיו מה נשנה אלו ה"א כשתרע מה"ז נשאר כ"ז, אבל במקום אלו שניענו יש לנו במקומן מהחכמים שאמרנו למעלה שאמר כל אחד הלכה שלא זוכר

(¹) בן נמא כרוב ב"י.

שיעלה עשן מקברו שיהיה כשרה לו כיון שלמד תורה הרבה וימד. וכן בירושלמי מן דקריגיה ירדה אש מן השמים ושרפה את קברו ואין ראוי שהיה תלמידו בן עזן יהוא בניהם כמו שאמר בסוף יוסא. וכן ראינו בתהלה כי אמר אליהו שלא היו אומרים בישיבה של מעלה הלכה משום רבי מאיר משום שלמד ממנו, עד שאמר לו החכם לאליהו רמון מצא תוכו אבל קליפתו זרק ומיד אמרו למעלה הלכה בשם ר' מאיר. וא"כ בעל הדומים כיון שהיה מין הרמון עם קליפתו אחד שנתהו בב"י של מעלה ינסהו לאור החיים. וזהו שזכה להיות ר' יעקב התנא בפ"ד ד' דנגעים שהוא בר ברתהא הוא ג"כ במסכת אבות רצה לימר ר' יעקב התנא (רצה לימר ר' יעקב בפרק בן זומא דאמר העולם הזה רומה לפתודורו מ' גם המאמר משנו כו' י) וזה גלה לנו סוד העולם הבא יותר אבל החכמים. וכן בסוף חולין ובפרק קמא דקדושין על למען יאריכתי ימך. וזה אלישע ידוע הוא שהוא מר' שנכנסו לפרס עם ר' עקיבא ובן עזאי ובן זומא. והאריך ימים ונקרא אחר משום אהו מעשה שהיה לו עם האשה ואמרו א"כ אחר הוא. ונראה לי כי כשעשר ר' שמעון בן גמליאל אביו של רבי בתורתו לר' נתן שלא זכר שמו כי אם ש אומרים. ולר' מאיר אחרים על שם כי לר' מאיר היו ג' רוחו ר' עקיבא, ור' ישמעאל, ואלישע אחר. ויחסו לקמא ולנא לרבו האחר שנקר' אהו. ורבינו שמעון כתב כשהיה אומר דבריו בשם אלישע רבו שנקרא אותו אומרים עליו אחרים אומרים. וזה אלישע היה אביו אביה עשיר גדול בומן הבית, ובגריה מילה שלו למעשה קרא לרבי' ותלמידיו ולנקדימון בן גוריון לציצית הכסת ולכלבא שבו. ואחר שאכלו עלה רבי' ותלמידיו לעלה וקראו חרשו עד שהיה האש לזהשת סביב הבית כתינתה בהו סיני, ותמה מאד אביהו אביו שכל כך היה כבר התורה ונדר בנו לתורה, ועל שלא היה לשם שמים לא נתקיים תורתו. כמו שרשד ר' עקיבא טוב אחרית דבר כשהוא טוב מראשיתו כמו שזה בא בארכה במדרש רות. ושר' מאיר נשבע שיביאנהו לחיי העולם הבא ואמר דו ה' ואמר ליני הלילה בזה הצער שדומה ללילה אם יאכל טוב שהוא הקב"ה שוב א"כ ינאל ואם לאו ונאלתך אנכי דו ה' שכיב עד הבקר שהוא העולם הבא שהוא האור. וכבר ידעת מה שאמרנו בפ"י קמא דהגיגה מהמעשה שקרה לרבי עם בתו של אלישע שאמרה לו זכור תורתו ואל הזכור מעשיו ושרדה אש מן השמים סביב רבי וכו'. ור' יוחנן אמר כי מה שבח הוא

שהארץ ימים רבו של רבי. ותלמידו של ר' עקיבא
 בפ' ר' ריבמות ובפ' ואלו נאמרין ובפ' בני העיר
 שהיה מברך קודם שישא נפיו לברך ישראל ורב
 קורא לו טובינא רחמימי. ור' חנינא סגן הכהנים
 והוא ראה האש ביה ביתו על המזבח רבוצה
 ככלב כי בבית ראמו היה נארה, אעפ"י שבספרא
 אומר כי אש שירדה בימי משה היה במזבח
 הנחשת עד שירדה אש בימי שלמה כשנבה הבית
 ונסחלקה של משה, ואש של שלמה נסתלקה בימי
 מנשה עדין נשאר ממנו כי יוסף בן גוריון אומר
 שגזנו ירמיהו ואנשי כנסת הגדולה מצאוהו.
 ור' שמעון בן הסקן הוא בנו. והבן שמעון בן
 גמליאל אומר משמו הלכות. וישמעאל בן פאבי
 כ"ג וחסד ושמש עשר שנים. [ומצאתי ביוסיפון
 בן גוריון הגדול כי ישמעאל בן פאבי שימש שנה
 אחת בלבד.] ורשה פרד האהרונה ובת קול נשמע.
 עליו בעזרה ינכס וישמעאל תלמידו של פנחס.
 ומשמת בגל זיו הכהונה בסוף פ' מקום שנחנו
 ובמקומות אחרים. ויוהנן כ"ג האמור בחנוכה
 אביו של מתתיהו תחלת החשמונים ועשה תקנות
 בישראל בדאיתא בסוף סופה כבר דרנו בו. ויוסף
 בן יעזר בפ' ב' דתגינה חסרי שבכונה. וכן ר'
 יוסי הכהן תלמיד רבינן קראו רבו חסר.
 רבי טרפון הית' העשיר. והיה נכבדו ר'
 עקיבא ור' טרפון אהבו כנשפו. ובפ' הכותב
 נסתפק אם הוא רבו של ר' עקיבא או חברו, וספק
 שם הראש' כי הוא חברו אעפ"י שבספרי קראו רבו
 והיה אומר לר' עקיבא תלמידו הפורש מן כפורש
 מהייו והוא גל של אגונים. ובתוספתא דכותוב
 בפ' ה' כי בשנת בצורת קרש שלש מאות נשים כדי
 להאכילן תרומה שהיה כהן ואמו כהנת כראיתא
 במסכת מדות. ובפ' עשרה יחסין פירש רש"י
 שם שהיה כהן ואמו כהנת שיעלה אחר אמן
 לזכרון לברך ברמה כהנים. ובמשנה הוא נשבע
 אקפח את בני ולא נשאר לו בן כי אם בת כדאיתא
 בפ' השורט את הפועלים, וכן בתו לימדו רבי ונתן
 לו בתו ובה יש ספק אם נשא איתה. אבל בפרק
 שבועת הדיינין תניא ר' שמעון בר ר' טרפון. ובפ'
 כל הנשבעין אמר ארבינא הלכות ואולי זה בחיי אביו
 וכן ר' טרפון היה מחזיר פיוון כבר לבעלו שהיה
 כהן. ובספרי אמר ל' יהודה שבת התהה והלכתי
 אחר ר' טרפון לביתו אמר לי יהודה בני תן לי
 כנדלי ונתתי לו, ושפט ירו לחזק ונתן לי ממנה
 מקל אמר לי יהודה בני בזה שיהרתי שלשה מצורעין,
 ולמדתי שבעה הלכות שהוא של ארו ביות, וברוש
 מרוח, וארכה אמה, ופניה כרביע המאה

הרב יותר. והעולה כי הראשונים הם מאה וששה
 והיסטין בן ג' שאמרו בינה. ומה שאמרו הלכה
 הם מ"א מכלל הק"ו הנמים ונשארו החכמים
 שאמרו הלכה יותר מאחד ס"ה הם היכ"ל ארנ"י,
 ומ' אש שלא אמרו הלכה כמספר המקבילים ממש
 עד לא שיהיו ר' חכמי המשנה קמ"ו והיסטין
 ויששים קמ"ו עמדו. ומדצ"א שזכר בפרק הראשון
 הם צ' והאחד הוא סומכוס תלמיד ר' מאיר שהשב
 ללמוד לפני רבי יהודה כדאיתא בפ' שני דקדושין
 ובפ' כ"ג דמיר אריר שמת ר' מאיר כאשר כתב
 בפ' החמישי.

בפרק הג' הוציז הכהנים והאי להוכיזן לבדן
 שאמר כי לשמעון הצדיק אליו חזרו ההלכות לקיים
 מה שנאמר יורו משפטך ליעקב וא"כ היה ראוי
 להזכר הלויים כמו ר' יהושע בן חנניה שהיה אב"ד.
 וכן אמר בפ' שני דיומא שלא יזרו אלא משבש לוי
 שנאמר בו יורו משפטך, או מבני יששכר דרבינו
 ומבני יששכר ידעו ביה לעותים, ומקשה שם
 והאיכא יזורה דרבינו מחוקק דמסקי אליבא דהלכתא
 קאמרי. וקשיא לי כדוד ה' עמו שהלכה כמותו
 בכל מקום. וכן ביהודה יזרו רב לו דמסקא אליבא
 דהלכתא שהתפלל משה כשהיו עצמותיו מגולגלין.
 ואולי זה בהשגחה כמו בהלל בכל דורו הנשיאים
 ור' חייא ובניו יורב או אמר על הרוב, אבל הרמב"ם
 ז"ל סובר כי יעקב הם הכהנים כמו שסיים הספוק
 שימו קטורה באשך ואמר ובאת אל הכהני' הלויים
 וגו'. וכן נראה כי מנסת אנשי הגדולה בא עזרא
 ראש לכלם ויסרה ונשארה ביד שמעון הצדיק.
 וכן אמרו נשתמחה מישראל ועלה עזרא מבבל
 ויסרה ולא זכרו הגבאים והזקנים ואע"פ שכן
 אמרו בהלל הבבלי ור' חייא ובניו שהם מורע שמע
 אחי דוד אולי לא היו כהנים בימיהם גדולים כמותם.
 וכן קרה בחורבן בית שני שנבאנו לגלות הזה הארץ
 כי מהלל שהיה מאה שנים קודם החורבן לא נשאר
 הקבלי כי אם ביד רבן יוחנן בן זכאי הכהן תלמידו
 ומתלמידיו ותלמידיו תלמידיו נתקיימה ההלכה
 בישראל. וכן באמוראים כמו שכתב הרמב"ם ז"ל
 בספריו ועשה הקב"ה זה לזכות ישראל שהארץ
 ימים רבן יוחנן בן זכאי. ור' אלעזר בן עזריה
 מפורסם שהיה כהן, ובפ' הפלת השחר כי הוא
 עשיר ליצורא וכן שמעון אדו עזריה רודו ונקרא על
 שם אחיו כי היה עשיר גדול ויטיעו כדי שילמד
 וחלק עמו בחיי העולם הבא כדאיתא בפ' היה נוצל
 בסוטה. וביהוס בן זונן בומר ר' אלעזר בן עזריה
 בפ' ג' ממסכת טורחים ובסוף ספחים בתוספתא
 לרבן גמליאל וזקנים היו בביתו. ור' אלעזר בן שמעון

ישמעאל חבירו של ר' עקיבא ושל ר' אלעזר בן עזריה הוא דבו של ר' מאיר. אצ"ל שהרמב"ם סובר בפרק ב' דערויות כי ר' ישמעאל תלמיד רבי עקיבא וכן במדע ופסק שם הלכה כר' ישמעאל בענין ההלכה הוא אמה כי בפרקא קמא דשבתי הורה ר' חנינא כר' ישמעאל, כי אצ"ל שהלכה כר' עקיבא מחבירו בכאן ר' חנינא הורה כר' ישמעאל שלא נחשוב שהלכה כר' עקיבא. אבל ממה שיכולנו לדמות בזה כמו שאמר ר' יצחק ב"ר אבהו תלמידו. ואצ"ל שבסוף מועד קפון נשמתו בניו של ר' ישמעאל נכנסו ארבעה זקנים לבקר ר' פרושן ור' אלעזר בן עזריה ור' יוסי הגלילי ור' עקיבא ואמר להם שהבטית רבנותו שני עצמים זה הך מוסר כי הם אמרו וראשונה כי היה חכם גדול ובקי בהגדה, ולא יכנס אהוה ברבי המיו. ואם היה תלמידו לא היה ראוי לרא ממונו כל כך והלך אחרך בזה. ובפ' ה' דרובים אמר ר' ישמעאל צאו ואמרו לר' עקיבא פתיע. וכן בסוף יומא אמר טעיה אבל נראה כי הוא כהן. כי בפרק אלו מרשות כשחולק ר' ישמעאל עם ר' עקיבא אומר מטיס אבותיו החרב בלבד הקיבה אמרו ישמעאל כהנא מטיע כהני. אבל רש"י לא פירש שם כיצד היה כהן כמו שפירש בפ' במה מדליקין בריב"ו ואולי הוא רמו ומשל ישמעאל כהנא לר' ישמעאל בן אלישע כ"ל האמור למעלה כי היה כהן ומדרוגי מלכות. ובפרק קמא דעבודה זרה פירש רש"י מדרוגי מלכות היה ומשהו בשמן אפרסמון עור פניו שיהיה קיים. וכן פירש רש"י בפרק הראה הפשיטו עור קרקעלו בחייו וזה היה שחמדה יפיו בת קיסר שהיה יפה כיוסף בן יעקב ולא אבה² והפשיטו עור פניו. וכן בפ' השיר דהרשב קרקעלו של רבי ישמעאל מונח בראש מלכים, ופי' רש"י עור ראשו אדם וזה למכששות במלחמה. ובפרק הגזקין כי רבי ישמעאל בן אלישע נשבה קפון עור מאד ופשו רבי יהושע בן חנניה בממון רב והורה הוראות בישראל וכן בנו ובתו נשבו וקדשו השם כמו אבהם. אבל בירושלמי הזכיר זה שפואו ר' יהושע ולא הזכיר שהיה ר' ישמעאל וכן נראה כפי השנים. ובאיכה רבתי כי הגן והבת שנשבו שהם בני ר' צדוק הכהן שהכירו זה לזה ומתו ואולי אין זה ר' צדוק אביו של ר' אלעזר. ובפרק ד' במסכת שמחות שנחשש ר' שמעון בן נמליאל ור' ישמעאל בן אלישע ביהד וכשנהרגו באה שמושה לר' עקיבא ור' יהודה בן בבא וקצי' בנייהם ורששו וכו' וכן בסוף אבות ור' נתן ארזכה אבל על הכל איני יודע לכונן אם הוא כהן ר' ישמעאל אביו ר' עקיבא וחרב בן ננס כיון

אחד לשנים, ושנים לארבעה, ומיון ושונין ומשלשין ומספרין בפני הבית, ושלא בפני הבית, ומספרין בגבולין. מכאן נראה שהיה כהן ושהיה ג"כ אחר חרבן הבית. ובפרק שתי ממסכת שמחות שהיה בזמן שמח ר' שמעון בן יהודק רבו של ר' יוחנן וזה הוימא שיהיה יותר ממאתים שנה וכן בפרקא קמא דבכורות שהביא לו רבי פסו חמור. ואולי הוא רבן גמליאל שנקרא ג"כ רבי. וכן כל מיני נצטער על שאמר אוי לפרסון וניצל שנשחמש בכרתה של תורה כדאימא במסכת ללה ובגדרים משחוקפלו המקצועות. וכן עשה צדקות גדולות על ידי ר' עקיבא שהיה משרת העניים ובמסכת כלה כי יום אחד לקח ממנו ר' אלפים דינרי והב לצדקה. ובפרקא קמא דבמות פי' רש"י כי ר' פרושן היה מתלמידים בית שמאי וכן נראה כי בפרקא קמא דבביתו הפה לקר' קריאת שמע כד"ר בית שמאי, אליעזרי בן הקה חנמאל המצרי שניהם כהנים גדולים ועשה לו אחד מהם פדה קודם ישמעאל בן שאני בפ' ג' מספה. ולא זכר הרב לרבי ישמעאל בן אלישע כ"ל ולא לר' אלעזר בן הרסום אצ"ל שהיו חכמים גדולים והזכירם בעל דורות עולם בחכמי הדורות בפ' ר' נראה שלא מנה אלא הנוכרים במשנה. וכן כשמנה כל חכמי המשנה לא הזכירם מפני זה.

רבי ישמעאל בן אלישע כבר אמרנו שקבל מרבי נתנאי בן הקנה ושואה השנינה כשהקשיר ובפרקא קמא דברכות שאמר לו ישמעאל בני ברכני והוא מעשה הרבי מלכות וקרקעלו מונח בראש מלכים. אבל נראה שלא נהרג בזמן החרבן עם רשב"ג נשיא ישראל שלא כבעל ספר דורות עולם שאמר זה כי בתלמוד נראה שהיה אחר החרבן בסוף פרק חזקת הבתים אמר ר' ישמעאל בן אלישע שחורב בית המקדש דין הוא שלא לאכול בשר ולא לשחוט וכו'. ובפ' ציצות השבת שקרא ויחבה ואמר לכשיבנה בית המקדש אביא הסאת. ושם אומר שאני ר' ישמעאל בן אלישע שמשים עצמו כהדיוש על דברי תורה. אצ"ל שבפרק מצות חליצה (דף קד"א) אימרים התוספות כי שנים היו¹ וכן ונכדו וזה שאחר החרבן היה נכדו שהיה הרבה אחר ר' עקיבא וזהו מואם בבבב מעשקת כדאימא בתשובת פרק הנושא כשהביא לו האיש ראשית הגו ולא הן אוחו נראה שהיה שופט ישראל. אבל הספק נשאר על ג' חכמים שזכרו במשנה שמואה שהם כהנים ולא זכרם הוב: האחד ר'

¹ ר' יוחסית עיקר, אבל בס"פ שהיה נכדו אינו מוכח כפי שם בפ"א. יעב"ץ² ב"ס לא רצה אביה.

אניגרון ועליהם פלפלים שחוקות ומשך אבא את דו אמר ליה רבן גמליאל אל חדוש להם מערב י"ט הם שחוקות. עוד שם בפרק שלישי דיום טוב אמרו עליו על רבי אבא ועל ר' אלעזר בר ר' צדוק ועל אבא שאול בן ברימית שהיו הזונים בירושלים כל ימיהם היו ממלאים מדותיהם מערב יום טוב משני ביסול בית המדרש וכו'. ובפרק שלישי התעניות בתוספתא אמר ר' אלעזר בר ר' צדוק אני הייתי מבני סנואה בן בנימין וכו' כמו שיתבאר להלן. והראש בתחלת פרק מקום שהגזו כתב אמר ר' אלעזר בר ר' צדוק אני מכססחת סנואה בן בנימין, שירוש שאבותיו היו מקריבין קרבן עציצים בו ביום בי' טבא. ור' אלעזר בר צדוק אית החרבן הדא, אלא כיון שאבותיו היו מקריבין קרבן בו ביום ועשו בו יום טוב כל משפחהו היו נהגין בו יום טוב ג"כ. ועוד בסוף פרק ב' דמגלה בתוספתא אמר ר' יהודה מעשה בר' אלעזר בר צדוק שלקח בית הנכנסת של אלסנבריים שהיה בירושל' והיה עשה בו כל הטעו וכו' ומכל זה נראה שהוא קדמון וקדם דירו של רבי. והייתי חושב שאולי הם שנים והיה נחמד לירושלמי שיהיה אחר בזמן רבי בפרק ו' דמלאים אמר ר' אלעזר בר צדוק משום ר' מאיר דר' מאיר רבו של רבי. וכן פעם סיוע לזה מצאתי בזהר בשפתות רבא יעקב כי קורא לר' צדוק ר' תלשא משום שהתענה ארבעים שנה וכן בנו ר' צדוק וזמא עם ר' שמעון בן יוחאי והיו לו בניס גרולים או בזמן ר' שמעון נשואים. ואולי נקרא אחר סהם ר' אלעזר בר ר' צדוק וזמא. אבל בתוספתא בפרק שני דסוכה מצאתי זה אמר רבי פעם אחת היינו באים אני ור' אלעזר בר ר' צדוק אצל ר' יוחנן בן נורי לבית ששירים והיינו אוכלים עציצים ותאנים חוץ לסוכה. וידוע הוא בי ר' יוחנן בן נורי הוא דובר ר' יהושע וכן מרבן גמליאל וקנו של רבי והוא לא היה בזמן רבי. אבל האמת כי בן בתוספתא ובירושלמי קורא לרבן גמליאל סהם רבי, שהיה חכם גדול ורבו של ר' עקיבא כראיתא במסכת. וכן שהיה נחמד בגלל שפאל כל כתבי הקשר קורא אותו רבן גמליאל רבי ופרש רש"י לא שהיה בנו של רבי אלא וקנו ונקרא כן כי הוא גדול מדודו. וכן בפרק קמא דקדושין אמר ר' צדוק עליו רבן גמליאל רבי ערבי ומשקה עליו. גם לפעמים במדרש ובאגרות דברי נתן קורא ג"כ רבי סתם לרבי'ו. והשעלה שזה שהוא אחד ואין שני לו. ונראה לי לפרש למה התענה רבי צדוק ארבע' שנה קדם דרבן הבית מ"י שלא תהרב מהיכן ידע זה משום דאמרין בגמרא ריבוא: כי מ' שנה קדם

שלא הזכירו הרב וזה הוא ר' ישמעאל הנזכר מאד במשנה ובבבליהא. ומה שאמרנו מישמעאל כהנא מסייע כהני נראה שהוא כהן והדבר בספק. ואחר זה מצאתי בס' אלו מפרשות בקצת מפרשים מרש"י כהן היה והוא ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג וזה אינו נראה בתלמוד אלא הם שנים וזמן רב בנייהם כי הראשון נהנה עם רבן שמעון בן גמליאל קודם שמלך רבי'ו ור' ישמעאל דבר ר' עקיבא בנשותיו לימד לר' מאיר. והוא היה ביום שמינו לנשיא לר' אלעזר בן עזריה בס' ר' דידים. ועוד מצאתי בתוספות פרק מצות תליצה אמר ר' ישמעאל בר ר' יוסי אני ראיתי ר' ישמעאל בן אלישע וכן כתוב בספר קדשאי לר' אך הנה שראה לר' ישמעאל שנתרג קודם רבי עקיבא ור' ישמעאל בר ר' יוסי בסוף לפני רבי. ויום שמת ר' עקיבא נולד רבי ופרש ר"י רחמי ר' ישמעאל בן אלישע היו ראיתו שנתרג היה וקנו של אותו ר' ישמעאל בן אלישע שראהו ר' ישמעאל ברבי יוסי דאשטר שהיה הרבה אחר רבי עקיבא, והשנים האחרים שלא הזכיר הרב הוא רבי צדוק ור' אלעזר בנו כי רש"י ובבלי התוספות אמרו שהם כהנים והרמב"ם ו"ל לא הזכירם, ועזה גזא אאריך ראיות לזה וראיות יזה ואנב נרמא נדעה ענינים הולכות.

וְלַע"ז כי זה רבי צדוק ובנו היו בעת החרבן. אצל' ש מצאתי בסנהדרין ירושלמי על מה שהזכיר ר' אלעזר בר ר' צדוק חינוך הייתי וראיתי בה כהן שנשרפה כי אומר שם כשראהו זה המעשה לא היה פחות מעשר שנים וכשהלך עם רבי לא היה פחות משלשים שנה דלית אורחיה דגמרא דבא המהלך עם כרעש פוזא מל' שנה. ותניא אמר רבי תלמידי שהייתי שם אני ור' תניא אמר ר' צדוק מבית שרין ואלנו וכו', וזה היה לי תימא כי ר' צדוק אביו בעת החרבן היה זקן מאד כי כבר התענה ארבעים שנה קדם שירדב הבית והיך בנו אחר החרבן מאה שנה היה בן שלשים שנה. ועוד כי רבי אלעזר בר ר' צדוק קרא עם ר' יוחנן בן החורנית שהיה בזמן הבית זקן מאד. וכן בסוף פרק בכל משרבין ר' אלעזר בר ר' צדוק בזמן רבן גמליאל בר מלגתיה דר' יהושע וכן בס' האלו עוברין בספק וכן בתוספתא בפרק שני דסוכה שהיה למד עם ר' יוחנן בן החורנית וכל המעשה כמו שהוא בסוף פרק קמא דיבמות. ועוד בתוספתא בפרק ב' דיום טוב אמר ר' אלעזר בר צדוק פעמים הרבה אכלתי בבית רבן גמליאל ולא ראיתי שהיו מכבדין בין המשות. עוד שם אמר ר' אלעזר בר צדוק פעם אחת היה אבא מיסב בבית רבן גמליאל ותיבא לפניו

יחזרוב הבית נפתחו שער ההיכל עו' שגער בהן ריב' ואמר עד מתי אתה מבעית עצמך יודע אני שסוף לחרוב וכבר נתנבא זכריה פתח לבנון ולחך וכ' שהוא אות שחרוב הבית, וכן בסמדרין וברש מסכת עבודה זרה כי ארבעים שנה קודם שנהרס הבית גלתה סמדרין וישנה לה בהנהגה משום רפשי רוצחים ולא רנו דיני נפשות, ומיד התחיל להענותו והיה כחשו עד כי ריב' בקש מאשכזיניוס שהרשאים שלו יפארוהו וכ' בדאיחא בהניקין. וכן באיכה רבתי. ושם אומר אמר ליה ז' אלעזר בנו אבא שלם לרשאים שטרם כדי שלא יקחו מסכר העולם הנא. וה' אלעזר בנו למד תורה עם ר' יוחנן בן החורנית האמור בסומה שהלכו וקני בית שמאי וקני בית הלל לבקרו בדאיחא בסוף פ' קמא דיבמות.

הראיות שהם נהנים בגרוכות בפ' מי שמתו על עניו שאמר ר' אלעזר בר' ר' צדוק מרדלגן היינו על אדונית של סחים ר"ל בקברות לקראת מלני ישראל פירש רש"י שהיה כהן, ואף על פי שאמר ארין הוא קבר שכן בנתובות בסוף פ' הגושא אמר ר' חייא שראה קברו של ר' יהודי עליו ומשעו ופירש רש"י איזנו שאין מרדקין בזה. אבל הרמב"ן ז"ל אמר במרדלגן הוא הארץ מכש שהיה הכסוי נראה בשרה שהוא הגולל ואין הכהן מותר עליו. ובפרק כל הבשר על ענין שר' צדוק אבל חוץ לסומה פחות מכביצה וכדן ידיו במפה לאכול ולא נמל ידיו שהיה כהן שהחזירו משה לאובלי תרומה כד' אמי וד' אמי ולא התירו לאובלי שהחזרו. והראש ז"ל אמר בשאלות כי הוא הדין לאובלי חולין לא התירו ומקל תוסרו וכל שכן. אבל הרמב"ם ז"ל התיר לחולין על ידי מפה ונשתע הדיקק ראשי הרמב"ם ז"ל לסמוך עליו. גם החוספ' פירשו אותו כה"ש שם שהיה כהן; מנני מרדלגן היינו כמו שאמרתי. וגם כל פסולי המוקדשין בבכורות נבי בוטרא הוהו לרבי צדוק וממשהו דסוף פירקא קמא דיבמות שהיה אובל חולין על סדרת תרומה ע"כ. ואני אבאי ק"ל אלו השני מעשיות בסוף פירקא קמא דיבמות אמר ר' אלעזר בר' צדוק כשהיית' ולמד תורה אצל ר' יוחנן בן החורנית ראיתו שהיה אובל פת הרבה במלח בשני בצורת החודעתי את אבא אמר לי הולך לו וזתם יהולכתי לו וזתם ראי' אותם שהיו לחים אמר לי איני אובל וזתם באתי החודעתי א: אבא אמר לי ק"ל אמור לו תבית נקובה היתה אלא שסוממה שמרים. ותן תבית של וזתם מטלגלן בית שמאי ואמרים אין צריך לינקב ובית הלל אמרים צריך לינקב.

עוד בספר מהרה בפרק שנים ועשרים תבית המוקפת צמיד פתיל שניקבה מצודה וסחמו שמרים את הנקב הציל. ע"כ. והתוספות בפרק הגזול קמא הביאו זאת המשנה שהיא בפרק תשיעי רבלי בפרק ואלו מצילין ואומר הבית שניקבה וסחמוה שמרים הצילה ורש"י מצלה על העליה אם נתנה בארובה ושומאה בבית רכתמת שמרים סחמה היא והתוספות הקשו עליו ונראה לי שנדחק רש"י לפרש זה אעפ"י שאינה מבטרת אהלות מפני שנסוקה פרק המצניעו פירש כי בנקב הכל אינו נכנס בסומה למה שבחוכו אלא רך פיו בענין צמיד פתיל וא"כ בין סהום ובין אינו סהום מציל עד שיפחת רובו, אבל בתוס' גם בפ' המצניעו הקשו על רש"י ופירשו כמו שכתב הרמב"ם שמדבר בצמיד פתיל ומציל מה שבחוך הכל. עוד תמהו התוספות שם דהכא אמרינן דסחמוה פירש שמה סחמה ובסוף פרק קמא דיבמות אמרינן תבית של וזתם מטלגלן בית שמאי ואמרים אין צריך לינקב ובית הלל אמרים צריך ומורים שאם נקבה וסחמוה שמרים שהיא מהורה ר"ל שהיא כנקובה. ותירצו דהתם ורמי לענין הכשר מסחמא לא ניהא ליה לבעלים במה שיוצא ממנה כיון שניקבה אצ"י בסחמה שמרים ולא סחמה מעלייתה היא אבל לענין להציל מסוממה הרייא סחמא מעליהא ונחזור לענינו. והמעשה השני הוא בבכורות ר' צדוק הוה ליה ההוא בוכרא רמא ליה שער בסל סמרים של ערבה קלושה בהדי רקא אכיל איבוע שפוחתי, ואשי לקמיה דר' יהושע אמר ליה מלוס חלקנו בין חבר

פרק בכל מערבין ר' אלעזר בר זדוק מבני סנואה בן בנימין משפחה היא משבש בנימין שנפל להם גזל בקרבן העצים ב' באב ניסן עורא ויזכ טוב הוא להם לעולם בתנתינ בפרק ב' פוקים בתעניות לאחר השבת שהוא' באב ניסן טוב שלהם ור' אלעזר בר זדוק בדורו של רבנ גמליאל הוא כותביא בבבא אמר ר' אלעזר בר זדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ע"פ. וכן בפרק ואלו עוברין בפסח ובמגלת תענית מצאתי אמר ר' אלעזר ברבי זדוק מושל הייתי על בני סנואה בן בנימין וחל מ' באב בשבת דחזה לאחר השבת התענו בו ולא השלימוהו, אבל אין זאת ירסת הנמרא בשום מקום ולא בדברי המספרים ולא בתוספתא בפרק ג' התעניות אלא אני הייתי מבני סנואה בן בנימין. והרא"ה חשבת מה שכתב בעל אדם וזחה גדלוה, אבל בנתיב כ"ח מהירושלמי וכן בסוף יורה דעה וזה הלשון שם, בראשונה היו קורבין במהמורות כלומר בחמורות נחעצל הבשר מלקטין העצמות וקורבין אותם בארנות אותו היום מתאבלין ולמחר היה שמח שינחשו אבותיו מן הדין וכן כמו זה אמרו בהרזי ג"ד במשנה בסנהדרין שאחר שנכתב ברשק היו מכופרין. ונחזור לענינו אמר ר' אלעזר בר זדוק אמר לי אבא בשעת פשרתו בתת' קרני בבקע ולבסוף לקט עצמיהו ותנש באר' ולא חלקש אתה בידך שלא יהיו בוויין בעיניך וכן עשיתו לו. נכנס יוחנן לוקט ופירש עליהם אפרסק ונכנסתי וקעתי עליהם ופרשתי עליהם את הסוין ונחתי עליהם אפרין יבשים פירוש עשבים עד כאן כירושלמי ובמסכת סוכות כתשלום זה המאמר. וכשם שעשה לאביו כן עשיתו לו. מזה המעשה נראה ג"כ שלא היה כהן שאם היה כהן אסור ללקט עצמות אביו ולשפא להם ומה לו לאביו להחזירו בדי שלא יהיו בוויין שההן אינו משפא לאביו אלא שיהיה כלו שים כאשר הוא בתיים ר"ל שאם חסר לו אבר כשהוא די פמטו עליו במתי, אבל אם אחר חסרת נדסר ממנו כל שהוא או נסתם הגולל לא יהיה משפא לו כלל. ועוד שאמר שנכנס שם ופרש עליו הסוין וכן מה שעשה יוחנן לאביו כן עשה לו שליט עצמותיו ואם נאמר כי היה מורע אמו מבני סנואה בן בנימין זה לא יעלה על הדעת כי אחר החרבן יעשה י"ש ביום י' באב בעבור שהיה אמו מהמפשה ההיא. אבל מה המעשה האחרון מהירושלמי נראה בפירוש שאינו כהן. ומה שאמרו באבות דר' נתן שאמר מהמנהג אני אולי אמר זה לדחות המכרותינא שלא נתן לו שפחה. ומה שפירש רש"י והתוספו' לכל יש השוב'

לעם הארץ אמר ליה ר' יהושע כן, בא לפני רבן גמליאל ואמר ליה לאו וכו', ופירש רש"י ר' זדוק כהן היה ולום חלקנו בין כהן חבר לכהן עם הארץ רמי השידא אבא דשידא בו מום בכונה וכו'. ועוד נבזי מינשה באביו של ר' זדוק שמת בנינוק והדוימהו לאחר שלשה שנים ונא ושאל לרבי יהושע בן אלישע וארבעה זקנים ואמרו לאביו כשהוא שלם ולא כשהוא חסר מכאן נראה שהוא כהן אם זה הוא ר' זדוק. ואני מוסקי עיר לפי דעתם דתן בכשנה בפרק שלישי דמרות ובפרק גיד הנשה שם של חג שיהיה בהכל' אמר ר' אלעזר בר ר' זדוק מעשה היה ונמנו שלש מאות כהנים לפנותה ולמה העיד הוא יותר מאיש אחר אלא שיהיה כהן. ועוד בימא בפרק ב' בשני כהנים שעלו למבנה וקום אחד לחבירו ונטל סכין ותקע בלבו עמד ר' זדוק על מעלות האולם בדר הבית ואמר אחינו ביה ישראל שמוע וכו', ופירש רש"י אלימות הרבה בנה הורדוס שם כמו שכתב בספר בן גוריון על מעלות האולם בדר הבית גרסינן. ונראה לי שרש"י נשמר¹ כיצד יהיו ישראל באולם אלא בדר הבית ופירש שאולמות היו בדר הבית וזהו גרסתי. אבל מי כן שיהיה הוא הדרוש אלא שראה בתעשה וזהו מן הכהנים ואמר לישראל אחינו ביה ישראל שאם לא היה כהן מה לו לומר אחינו וכו'. וכן בפרק לולב ושרבה ר' אלעזר בן זדוק אמר לול היה במובח שאחר שבעים שנה יורדים כהנים וכו'. ומצאתי ג"כ בספר מנחת המאור האחד שאינו של רבי יצחק אבודה גרסינן באבות דר' נתן שנשגה ר' זדוק לרומי ונתנו לו שפחה לשלש עמה ולא רצה ואמר מכהונה אני ממשפחה גדולה כל זה בהלכות תשובה.

והרא"ה שאינם כהנים לפי דעת הרמב"ם אני אביא אותם בסאן וכן קצת תשובה לכל האמור למעלה. הראשונה בש' קמא התעניות וכן בשקלים ירושלמי ובפרק בכל מערבין בזבובין דתניא אסור ר' אלעזר בן זדוק אני הייתי מבני סנואה בן בנימין וחל מ' באב בשבת ורזינתיהו לי' באב ולא השלמתיהו מפני שיום טוב שלנו היה. וזה היה כמו שאומר במשנה כי היו מביאין עצים למיכרה ואת המשפחה ביום י' באב בנרבה ומביאין קרבן על זה ועשין יום טוב ואחר שנחרב הבית לעולם עושין יום טוב כמנהגן כי תענית מ' באב לא היה בזמן הבית כמו שנראה לנו בשקלים ירושלמי. ופירש רש"י בסוף

1) בכ"ז מוכח שרבי רש"י ס"ב רומה דה"ס כי כך ידיר ר' זדוק ככפה כשם נקיות דקסבר פתיה מביבא וכו'... עי' ספרים בש"ב דרשתי.

לגבי מדלגין ע"ג ארונות שהיו אוכלין חוליהן בשהרה. ובפ' ב' דמאי לא ישמא למתים אוכל חולין בשהרה שכן בר' יוחנן אעפ"י שהיה מורע יוסף ולא כהן פירש רש"י בגמרא דעשרה בני שהיה שפוח מכשעורה, ובעל השרון בערך ג' רס אמר וארס קודש כר' יוחנן הי"ק היה נושא עצם מת אלא שן חלושה היה שאינו משמא או שלא היה עמו אלא כשהולך לבית האבל לנחמו כלומר צעריו יותר גדול ואינו כהן כי לא אמר בעל השרון מצד שהוא כהן אלא מצד שהוא קודש או כפ"י רש"י ו"ל דהרמב"ן ו"ל כי אפילו הכהנים אינן מזהרין על גגל ודופק שאין הנזיר מגלה עליו הם פירשו על גבי ארונות כמש"ש שהיו בקברות מגולין על פני הסדה בזמן שהוא וגגל ו"ל כסיו הארון ודופק הך שבארין בראש וברגל שלא רכינו חס ואוכלי שהורה מחמירין בזה וזולת לרב מצאו. ומה שבסוף פרקא קמא ריבמות ג"כ אוכלין חוליהן בשהרה תראה כי ר' יוחנן בן החורנית ג"כ לא רצה לאכול ולא נמצא שהיה כהן. והרמב"ם שהביאו בכלל החכמים לא הביאו בכלל הכהנים וכן זה המעשה בפרק ב' דעריות ובפ' שני סוכה בתוספתא ואומר להוריתין שאוכל חוליו בשהרה היה. ומה שקשה יותר הוא מעשה דר' צדוק בבכורות אבל גם זה יש חשונה שהישראל מיתר לקנותו מכהן וישנה עד שיפול בו מום ואולי קמא מכהן אע"פ שבהחלת חמורה נראה שאסור לישראל לקנות כבוד חס מכהן בזמן הזה ואולי נתנו לו במתנה ובמעשיות האחרים שהבאנו, שהיו מעירים בענין המקדש אינו קשה בעבור שהיה מביאים עצים למקדש היו יודעים ענינם שכן מצינו בר' אליעזר בן יעקב שהעיד על כל מדות המקדש ולא היה כהן. ג"כ במעשה שדרש רבי צדוק על מעלות האולם זה היה בחד הבית כמו שפירש רש"י. והיה וקן ונשוא פנים חסיד ששים כהן לא ידרוש לפניו כמו שהעיד רבי' הכהן עליו שאם היה בירושלים אחר כמותו לא יחייב הבית, ובפרקא רדושין גבורי כח עושי רבוי נתון ר' צדוק דחבירי רתבתיה מפרוניה וניצול. ובפ' ג' מסוכה בתוספתא אמרו עליו ועל ר' אבא ור' אלעזר בר צדוק ואבא שאלו בן פגמיה שהיו חנונים בירושלם כל ימיהם והיו ממלאין מדותיהם מערב יום טוב מפני גישול בית המדרש. גם קשה על הרמב"ם אשר לא מנה את ר' זכריה בן קבוצל ואת ר' זכריה בן הקצב כי שניהם היו כהנים האחד אמר במסכת יומא הרבנן פגמיהם קצאמי לפניו בכשר רמאל גם השני אמר ר' זכריה בן הקצב המצית הוה לא וזה ידה וכו', אמר לו אינו נאמן ופירש רש"י לפי שהיה

כהן אסורה עליו ואלו השנים גלי ספק כי שחכם רבינו משה ו"ל ואומר אני על דרך הלצה מה שאמרו בפ' יש נזהלין בבחרא (ק"א א) אפס זכריה מפי הרמב"ם ו"ל ואני על ידי שהיה שמש זכריה זכרתיים. גם בפרק ה' רכושא אמר ר' יהושע היה רורש ר' זכריה בן הקצב שני פעמים נשמאה אחד לבעל ואחד לבעול. וכן שנה ר' חנינא בן אנטיגנוס שהוא כהן כראיחא בפרק עד כמה ושם פירש רש"י כהן היה.

ואני רוצה להאריך עתה כמה שאמרנו למעלה על ר' ישמעאל אשר רדש י"ג מרות שהתורה נדרשה בתחלת חורת כהנים ליעד היה חנירו של ר' עקיבא כמו שאמר בעל ספר ויורת עולם ולא הלמיד ר' עקיבא כמו שוכר הרמב"ם ו"ל ואם הוא כהן כבר נשאר הדבר בספק. בנפסרא ואם ליה ר' ישמעאל לרבי אליעזר רבי הרי אומר וכו' א"ל ר' אליעזר רקל הרים אתה נראה שהיה מתוכח עם ר' אליעזר רבו של ר' עקיבא. ובסוף יומא שאל ר' מתאי בן חרש ברובי לר' אליעזר בן עזריה שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש ובפ' שלישי דשבוותר ר' ישמעאל ששיכש את ר' נחוניא בן הקנה דורש לל ופרש, ור' עקיבא ששיכש את נחום איש גם זו דרדש ריבוי ומיעוטי דרש ר' עקיבא ריבוי ומיעוטי כו', וידוע שבדי נחוניא בן הקנה לא ראה הרבין. וכן הרמב"ם אמר בפ' רביעי וקיבל ממנו ר' ישמעאל ואם היה הלמיד ר' עקיבא למה לא דרש כמותו. ובסוף פרק איהו מקומן אמר ר' ישמעאל צאו וסבורו לר' עקיבא מפעית ואם היה תלמידו היה אומר לרבו לפני אדרי' פיעה. וכן בסוף יומא בענין הפן אעפ"י שבשעיר הגמול להרמב"ן נמצא גירסא בזה ביומא שר' עקיבא אמר מפעית זה לא נמצא בשום ספר הגירס' הזאה. ועוד כי מה שאמרתי בפרק איהו מקומן יעיד על זה. ואבאי עזר כל המאמרים שיוור על זה שהוא חנירו מבלתי טאקשה על כל אחד כי מאליו הוא נודע בכל מקום דברי ר' ישמעאל קודם לר' עקיבא, אעפ"י שמצאנו בשני מקומות ר' מאיר קודם לר' אליעזר זה הוא הרוש אבל לא בכל מקום. בפ' ארבע מיתות אמר ליה ר' עקיבא לר' ישמעאל ישמעאל אחי והיה עניו. אמר בסוף בפרקא ברהא אמר ר' ישמעאל הוצעו שיהיו יצטקו בדיני ממונות שאין מקצוע בתורה גרול מהם שהם כמעין, ובל הוצעה לצטקו בדיני ממונות ישמש את שמעון בן ננס. ואעפ"י שקלים לבן ננס הלכה כר' ישמעאל וקראו בן ננס ולא רבי כמהו ודידי שבן ננס הביורו של ר' עקיבא. ויבסחכה

גרים (1) ר' מתיא בן חרש משום ר' ישמעאל ובפרקא קמא רעיהובין משם ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר' עקיבא החלמידי הוא ר' מאיר. ובסופה פ' היה נושא בא ר' מאיר לפני ר' עקיבא ולא היה יודע מצד האשלוף ובא ולמד לפני ר' ישמעאל וגמר, ואזר כן חזר ולמד לפני ר' עקיבא בסברא בפרק שלישי דסוכה רבי ישמעאל ור' שרפון ור' עקיבא ובפרקא קמא דברכות היה רבי אלעזר בן עזריה יושב ור' ישמעאל מושה וכו' אמר ליה ר' ישמעאל אחי וכו' שהיה חבידו של רבי אלעזר בן עזריה ולא יחד אלא שהיה חבר לר' יהושע רבו של ר' עקיבא, בפרק שני רעבדה ורזי שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע בגבינות הגרים וכו' ואמר לו ר' יהושע ישמעאל אחי היאך יתנה קורא כי טובים רודי. בפ' ו' וסקיותא אמר ר' עקיבא היה ר' ישמעאל ארן כנגדי לומר השלג אינו מעלה המקדש עד שהעידו משם מדבא משום שאמר להם צאו והביאו שלג ועשו מקדו בחחלה. ונביא עתה כל עניניו בפרק מרובה אמר ר' ישמעאל מבעלי בתים של גליל העלין היו בית אבא יהוי רנן בידיד. ויש נוסחא ר' שמעון בן שזריר אמר זה. וכן נראה שסדר היה עיר בגליל מסערי צפת חוב"ב. בפרק ו' רמלאים מעשה שהלך ר' יהושע אצל ר' ישמעאל לכפר עזו ונטסא אחת חזיו ההראוה יושנתו בגנים ובאלות. ובפ' ה' רכותות לא פסק ששורים כמל סחפה כסוונות האשה אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לארזים שהשיעור רעהו. ובפרק פ' ה' דנדרים שרבי ישמעאל היה עשה פרב לבנות ישראל וברעב מפרנסם כדי שיהיו יפות וכשמת ספרו עליו בנות ישראל אל ישמעאל בטנה כמו על שאל המלבישם שני עם ערנים וכן בפרק ה' דנדרים בתוספתא. ושבעתו בפרק ג' דנענים היה ר' ישמעאל יומר בני ישראל אני כפרתן אסרי הלקו. וזה המאמר מפורש יותר שר' שרפון היה לר' עקיבא כמו רבו חדה ואמר לו רבי הרשני כמו שאמרנו למעלה. ור' אלעזר בן עזריה שהיה לשניהם לר' ישמעאל קרא אחי ור' שרפון קרא אחי בפרק ר' רידים בו ביום ר' יוס שהשיבו את ר' אלעזר הכתן לנשיא אמרו עמון ומואב מה הם ר' סיהון ועוב ששם ל"ב עמון ומואב מה הם בשביעות בשנת השמיטה עור ר' שרפון מעשר עני וגור ר' אלעזר בן עזריה מעשר שני אמר ליה ר' ישמעאל אלעזר בן עזריה עליך ראיה ללמד אתה מחמיר שכל המחמיר עליו ראיה ללמד אמר ליה ר' אלעזר בן עזריה ישמעאל אחי אני לא שניתו מסדר השנים שרפון אחי שינה (1) עין שבע פסחית להחכם ר' רפאל קריבתיים עד פ'.

ועליו ראיה ללמד, אמר ר' יהושע הרני כמשיב על שרפון אחי וכו' נסנו וגמרו מעשרין מעשר עני כרי שיסמנו העניים בשנת השמיטה עליהם, ונשגב ר' יוסי בן הורסקתא אצל ר' אליעזר ללוד ספר לי המעשה ואמר סך ה' ליראיו צא ואמר להם אל חתשו למינכם כד מה קבלני וכו' הלכה להם אל מסיני שעמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעות וא"כ יהיו רביו של ר' ישמעאל נשמעין בוסן רבותיו של ר' עקיבא ר' אלעזר הגרול ור' יהושע ור' שרפון וכן ר' אלעזר שהיה לר' שרפון שקראו אחי. וכן בן עזריה שהיה תלמיד חבר לר' עקיבא וכמו ר' עקיבא שנכנס לפידם עמו אמר חבל לכן עווא שלא שימש לר' ישמעאל בפ' המקשה והוא עשה ספר מאלה שמות עד סוף התורה נקרא מכילתא. וכן ר' עקיבא עשה מכילתא וראיתי מכילתא דר' ישמעאל מהחור' היה עד לא תבערו אש וכו' והיא סכונה לו כמו ספרי לר' שמעון בן יוחאי ואחר שהשלמתי בענין הכתנים אימר על דרך גלל סדר הדורות עד שאשלים כל העשרה פרקים של הרמב"ם ו"ל ומה שיש לי קשי עליהם, ואחר זה בע"ה אבאר כל החמי והמשה באלה ביחא כלם מי היה א"ב באי זה וכן היה. מהמפורסמים לנו כמו הלל הריב"ז או תלמידיו או הנשיאים עד רבי או ר' עקיבא וחביריו או תלמידיו וכן באיזה שנה היו. וכבר פירשנו למעלה הדורות עד חרבן הבית, ומה שהיה קשה מר' מיאשה ונזחום הלבד, ומה שאמר מעקיבא בן מהלאל עם שמעיה ואבמליון. ולא רי זה אלא שקדמו להם ונראה בפירוש בעניות ובגמרא דברכות וכן בספרי כי היה אחר מיתתו. בברכות המספר אחר מותן על תלמידיו וזכמים ראוי לנרדו ר"ל אפילו אחר מיתתו וכן אמר אין משקין את הגיורת ואמרו שמעיה ואבמליון השקתה אמר להם רוגמא השקתה ונדירו. ואומר בספרי הדה אמרה המנוה וכן אחר מותו חייב מדוי וכן בברכות המספר אחר מותן על תלמידיו וזכמים שני פירושם האחד הוא סברא בספר שאמר שם רוגמא ר"ל גרים ממוחה. והפירוש האחר לא מי הפרים עצמם אלא רוגמא להם שלא להרחיקה מתורת ישראל וכבר האירכנו למעלה בה, אבל נסתקף לי שאף על פי שר' יהודה אמר חס ושלום שלא נתגדה אולי נתגדה ולא מת בנדויו שכן נראה קצת בספרי. וכן רמב"ם בפירוש עריות סתם הרבו ולא פירש זה בטוב ומוכן מדברי שקצת היה. והעולה כי היה עקיבא אחריהם בוסן הלל ושמיא. וכן מה שאמר על ר' יהודה בן בתרא שהיה בחברת הלל ושמיא ולא ראה הורבן. בספר דורות

עולם אומר שהיה אחד החרבן בזמן כל העשרה חרובי מלכות ובזמן בן עמי ובן זומא ור' עקיבא ור' חוצפתי אלא שהיה בבבל בנציבין והיה חבירו של ר' יוחנן בן זכאי והארץ ימים הרבה וכן כתבתי למעלה בארוכה . וראיה להבירו שהיה בזמן הבית בנציבין בפרקא קמא דפסחים על הגוי שאכל הפסח אמרו לו אתה בנציבין ומצודתך שרושה בירושלם . ושהיה אחר החרבן זמן גדול כי ר' יוחנן הסנדלר ור' אלעזר בן שמוע מהדור השלישי אחר החרבן . בספר פרשת ראה כי ר' אלעזר בן שמוע ור' יוחנן הסנדלר שהיו הולבין לנציבין אצל ר' יהודה בן בתירא ללמוד ממנו והגיעו לצדון וזכרו ארץ ישראל ובכו וחזרו להם וכן בסוף כתובות . ובפרק חלק אומר שהוא רצוני לומר יהודה בן בתירא מבני בניהם של המתיים שהיהו יחזקאל ואמר אלו תפלין שהיית ל אבי אבא . וכן בספרי אומר ר' יהודה בן בתירא ור' מתיא בן חרש ור' חנניה בן אחי ר' יהושע ור' יוסקן כשיצאו חוצה לארץ קרעו בגדיהם ששיבת א"י שקולה ככל המצות . והשייח הניראה לי בזה שאלו לא היו ביחד אלא שכל אחד מאלו יצא חוצה לארץ . ר' יהודה בן בתירא לבלל בנציבין , ור' מתיא בן חרש ברובו כנור למעלה , ור' חנניה בן אחי ר' יהושע לגולה . והיה קובע שנים ואז אמר לו בן בנו של זכריה בן קבושל ור' יוסי בן כישר שלא יעשה כן ואמר להם שהם כתינים בני כתינים גדולים ששמשו במקדש . ולמעלה (1) לא זכרתי להקשות על הרמב"ם ו'ל למה לא זכרתי זכריה בן קבושל האומר בשישה בימים שהיה קורא לפני כ"ב ברניאל בליל יום הכפורים , ובפ"ב בסוף ברכות שהיה כהן כמו שהזכרתי עתה . וכן לא זכר לרבי זכריה בן הקצב שהיה בדרבן הבית בפ"ב דכתובות אומר ר' זכריה בן הקצב המעין הזה לא זדה ידה מתוך ידי משנה שנכנסו הגוים לירושלם עד שיצאו אחרו לו אין אדם מעיר על עצמו ופירש"י לפי שהיה כהן אמר זה עלי , ובפ"ה מסומה אומר ר' יהושע כך היה דורש ר' זכריה בן הקצב ר' אומר ב' פעמים האמורים בפרשה שומאה נשמאה א' לבעל וא' לבעל ואלו שניהם שמם זכריה שזכרתי אותם שהם כתינים בודאי ולא יטלו תשובה בעבור הרמב"ם ו'ל אלא ששכחם לר' זכריה בן הקצב ולר' זכריה בן קבושל .

עליו בפ"ב דחגיגה משען ומשענה אלו בעלי משנה כגון ר' יהודה בן בתירא וחביריו שידעין ת"ל סדרי משנה שכן היה ממשנה ועד הלל . ויש נוסחא משענה כגון ר' יהודה בן תימא וחביריו . ואולי בעבור זה כתב הרמב"ם בתורת האדם כי אולי ר' יהודה בן תימא הוא ר' יהודה בן בתירא ואינו נרא . וכן ר' יוסי שהוא מתחבורה השלישי אחר החרבן . אמר ביבמות פ' י"ב אמר ר' יוסי כשהלכתי לנציבין ומצאתי שם זקן אחד שהיה ר' יהודה בן בתירא תמיד על שולחנו והזקן תמיד עמו . וכן בסוף מצות חליצה כתב הרא"ש שאומר בירושלמי כי הלך לנציבין ר' יוסי ובפ"ב בית שמאי ביבמות שאלו את ר' עקיבא בבית האסורין ואמר , ושאלו את ר' יהודה בן בתירא בנציבין ואמר וכו' . ובגמרא אומר כי היה ר' יהודה בן בתירא דן לפני ר' מאיר בנציבין . וכן בתוספתא דמיו בפרק ד' והו' ומן גדול אחר החרבן כי ר' מאיר מהדור השלישי אחר החרבן והוא ירד לבלל בסוף ימיו כשמתה אשתו . וכבר אמרנו למעלה בהוכיחו שמעיה ואבטיהו כי במדרש שמואל בפסוק וידע כל ישראל כי היה ר' יהודה בנציבין ובידן לאבא אבוייה רשמואל שהיה לו בן חכם . וכן נראה קצת בפרק על הבשר שהיה בזמן לוי שאמר לרבי אחריה דר' יהודה בן בתירא היה הדרש להו כר' יוסי הגלילי .

ורב"י פפ"א דא"א נראה בעיניו ובתמורה שהיה אחר החרבן . וכן בפרק ר' דשקלים חולק עם ר' אליעזר והעיד עם ר' יהושע . אמר ר' פשייא אני מעיד שהיה לנו פרה זבתי שלמים ואכלנוה בפסח ואכלנו ולדד שלמים בחג . ואם זה העדות היה בזמן הבית ישאלו לכהנים ולחכמים , אלא היה אחר החרבן והעיד מה שראה בזמן הבית .

ורב"י יוחנן בן בנ בג הוא הנקרא בן בג בג לא נודע זמנו אלא שהיה בזמן ר' יהודה בן בתירא . בפרקא קמא דקדושין שחז' יוחנן בן בג בג אצל ר' יהודה בן בתירא לנציבין בת ישראל המאורסה לכהן אסורה לאכול בתרומה , ואמר לו ר' יהודה לבן בג בג ידע אני כך שאהה בני בתורי תורה וכן בפרק חמישי דכתובות בתוספתא .

(1) ין ולמעלה עד סוף הפסוק טספ ככ"י יותר מאשר נמצא בד"ק . ובאמת כבר הוכיח זה המחבר לעיל דף כ"ט סוף ע"א . ומכאן ראינו על לעיל שהדברים שם ספקולטיים .

בן תרדיון וכן פסוק החכם ל' עקבא ולא השינו ר' עקיבא שהיה שמד והיה חייב בזה, אבל אם רצה להחמיר על עצמו לקדש את השם ושאף בשעת שמד או אפילו שלא בשעת שמד אם הם רשומים כמו ר' הנינא בר ספי רב כהנא וכמו דניאל שהחמיר על עצמו ור' הנינא בן תרדיון שעסק בתורה, וכן ר' עקיבא כדי להעמיד על התורה, וכן אלישע בעל הנפים כשלא היה ראה אותו השומר, אבל על עשה בידים שיכיריהו הגוי בין בצנאט בין בפרהסיא יורג ואל יעביר זה אפלו על ערקתא דמסנא ר"ל שלא ישחה עצמו לחקן סנדלו לפני ע"ז אפילו שלא נתחוקן הוא כלל לעבודה וזה כאשר ס' זה רב אחא גאון בשאלות, או לדעת התוספות המפרשים אפילו לשנות מרצועה לבנה לשחורה שיזושה הניא שהוא נגוי חייב לקדש בשעת השמד וכ"ש אם אמרו לו לעבור עברה ולאכל דבר שאמרו וכיצא בזה, ושלא בשעת השמד מה שאמרו יעבור ואל יורג אם עבר מתחייב בנפשו לדעת הרמב"ם. ונ"ב נדרגה אשגו על שלא מיתתה בירו שהיה מלמד השם לתלמידיו בפרהסיא, ולמנו אחות ברוריה אשת ר' מאיר נהנה בקובה של וונת והשם יתברך הצילה בכתחילה ר' מאיר. ור' הנינא נענש על שהיה מלמד לתלמידיו השם בפרהסיא, ורש"י פירש שהיה משחמש בשם של מ"ב אותיות וכניבוו נשעיה מאד והיה גובר על הצדקה ונתחלק לו מעות פורים עם הצדקה ונתן מסיו זה לשום שמים ועל זאת המצוה (כ"ז החצלה) א"ל החכם שיזכה לחיי העולם הבא כ"ש שעסק כל ימיו בתורה. ואמרו במדרש כששרף לויטנס קיסר ל' הנינא בן תרדיון נדמה לויטנס קיסר כ"ל נהוינא בן הקנה ותתבו ראשו ואחר זה החיו כ"ד של פעלה ללויטנס קיסר והיה בצורת ר' הנינא בן תרדיון ושרתוה כמו ששרף ל' הנינא בן תרדיון ונעשה נס ונדמה ר' נהוינא בן הקנה ללויטנס קיסר ומלך על רומי ששה חדשים והרג ששת אלפים הגמנים. ובכ"א לסוף שרפו את רבי הנינא בן תרדיון ואחריו הרגו ל' ישבב הכופר.

אבא שאל מביט ארמא היה יחיד ברורו ודעה כמו תלמיד חבר לרבי' אבא שאל אומר משמו, אבל רב צמח נאון פירש משמו משם נפשו ואבא הוא לשון כבוד כמו רבי. ובמסכת סנהדות צוה את בניו לקברו הנה מרגלותיו של אביו שיקברוהו ויחירו הכלת מאפיליונו. ובפרק המספלת אומר שהיה קובר מתים וישאה לצוג מלך הגשן ולאבטלים. ונראה שתלמידיו ר' טרפון היה סוף גדול, אצ"פ שלוח המאמר יש צורה בראי

דמידות, ואולי משם ידע ענין המקדש והלכותיו הם ק"ב ונקי ר"ל מעצמם והלכה כמותם. אבל ראינו בתלמוד וכן פירושו המטנה הלכות אחרות שאין הלה כמותו. ושעטת משם הרא"ש וכן ראינו בפסוקי פירוש מי שהוציאוהו כי כתב רבינו הגאון מפי הקבלה דבק"ב דברים הלה כמותו ותו לא אבל השאר אין הלה כמותו. וביבמות שמצאו ספר בירושלם שהיה כתוב בו עם דברים אחרים משנת ר' אליעזר בן עקיבא קב ונקי היא דמוכח תלמודא ולא נותחה לא סמכין אהא.

ורבי צדוק, ור' אלעזר בנו, ורבי יוחנן בן זכאי, ור' ישמעאל בן אלישע כ"ג כבר אמרנו למעלה, ור' הנינא סגן הכהנים, ור' שמעון בנו, ור' הנינא בן יוסא שהיה את השריר שלמד לפני רבן יוחנן בן זכאי כבר אמרנו למעלה על כל אלה. וכן משמואל הקטן כבר אמרנו למעלה שגראה שלא ראה התרין והיה עניו וחסד ובת קול מן השמים נשמע עליו שהיה תלמידו של הלל. ור' אלעזר בן פרמא פצק בתורה ובגמילות חסדים ונתחס עב ר' הנינא בן תרדיון והוא ניצל ואלהיו הצילו והיה וקן מאד נרואחא בפרקא קמא ועבודה ורה.

ובגרייתא יש לו בן נקרא ר' שמעון בן אלעזר בן פרמא. וכן היה לו בן נקרא ר' פרמא הנדול אביו של ר' אלעזר בן פרמא אבל ר' פרמא בנו היה לפני רבינו הקדוש בפרק שלישי דגמין. ור' הנינא בן תרדיון הגביר אביה של ברוריה אשת ר' מאיר והיא הנמה מאד נוכרת בגרייתא שאמרו בתוספתא וסמכת כלום ע' א"א ושנאמרו דברים לפני רבי ידועים אמר יפה אמרה ברוריה ויש לה שם בתנאי.

ובפסחים בפרק תמיד נשחט ומה ברוריה בת רבי הנינא בן תרדיון אשת ר' מאיר דגמרה שלש מאות שמעלתא משלש מאות רבנן בימא דתנורא אפילו הכי נבש שניב לא יצאה ידי חובתה וכו' למנו שאמרו בהקדמה צדק צדק תרדוף אדני רבי הנינא בן תרדיון לסינינן ונתשרף עם ספר תורה, והוא מעשהו היוצי מלכות מיד אחר ר' עקיבא ונתחס כשמת ר' יוסי בן קסמא והוא ההדור שלא יעסוק בתורה כיון שגורו שלא יקראו בתורה. ור' יוסי בן קסמא היה בסבירה כפי המדרש הוא נזכר ביבמו' בפ' האשה שהלך עם ר' אליעזר ור' יהושע וכן בפ' קנין תורה. ור' הנינא בן תרדיון מפני הסידותו לא שמע לו. ונראה מזה כי כל שמד שיגורו בשב ואל אין אנו מחוייבים לעשות כמו הפלה או תפילין או קורא בתורה שהרי אלישע בעל הכנפים התביא התפילין כשנא השומר ואע"פ שהיה שמד, וכן קורא בתורה כמו שאמר ר' יוסי בן קסמא ל' הנינא

והרשן היה באמרו עדיין אנו צריכין למודעי ותלמיד רבן יוחנן בן זכאי .

רבי אליעזר הגדול בן הורקנוס הידוע שעשה פירש כי המעשה של כותלי בית המדרש יזיכחו וכו' היה שנתגמט תלמיד אחד בבית המדרש והלם חלום נבואה כל זה ביום ההוא ולא גילו זה שהיה בחלום כי יאמרו החלומות שוא ידעו וסמכו על אחר רבים להמות . [ובפסקתא נשעלה משה למרום א"ל הקב"ה צדיק אחד עתיד לשתוח בשרה ר' אליעזר אומר עגלה בת שנהה ופרה בת שתיים אמר ליה רבנו של עולם דיו רצון שיהיה מתלמי אמר ליה הוי"ך שיהא מחולצין הדה הוא דכתב ושם האחד אליעזר ושם אותו המיוחד אליעזר .

ובפרק עשירי וכו' הורחין בתוספתא אמר רבי עקיבא שלש מאות הלכות היה רורש רבי אליעזר במכשפה לא תחיה ולא למדתי אלא שנים במלמטי קישואין אחד לוקם חייב אחד לוקם פפור וכו' .] ואשתו אימיה שלום אחות רבן גמליאל הנשיא ואילו היה עשיר מאד וזה מפורסם בתלמוד ובמשנה הוא הראשון שנוכר בשמו והוא רבו של ר' עקיבא שהיה רמו שותח כמסת . וכן ב' מ' עמבסת שמדוח: רבי עקיבא היה מכה על לבו הדרם שותח . ואמר ר' דהותר הנדר רבי רבי רבב ישראל וששיו . וכן בסוף פרק ארבע מיתות כי בעת מיתו של רבי אליעזר היה בדוחק ארבע אמות אסילו רבי עקיבא תלמידו מפני הנדר שברכוהו כדאיתא במצאנו ב' דהוב . וכמסת אמר ר' יהושע הותר הנדר הותרו קן נרטה רש"י ויש גורסין הותר הנדר . וכמיו לא שכה דבר תחיה בור סד שאינו מאבד מיהה ! ולא אמר אלא מה ששמע . ויצאה נשמתו במדחה בהלכה ששאלהו ואמר מדור ואו אמר רבי יהושע הותר הנדר הותר הנדר . וכן גרס רבינו גמס דגוריס דהוי נקרא נדר . ונראה שאמר מיתו התירוהו וזה הימא . ומת בערב שבת עם השיכה והוליתהו במוצאי שבת מקמי ליל לקבור . וא ר' עקיבא דרש עליו אבי אבי רבב ישראל וששיו וכיצד למד תורה בדוחק גדול שברח מביט אבי , הדה אוכל צמר אדום , להלן בסוף התנאים תמצא זה . וכתב רבינו חננאל למה לא מינו לר' אליעזר ומינו לר' אליעזר בן עזריה לנשיא שהיה תלמידו מפני שהיה זקן מאד תנאי ב' אוד ריני ממונות אין מושיבין בסנהדרין זקן , וסריס , ומי שאין לו גבס , ואבוי . וכן נשיב אך לא מנו לר' דוסא בן הרבינס לפי דעתו . אבל אני אומר בעבור ג' ⁽¹⁾ כתיב מה האמר דסיקתא חסותני לעיל .

ובענין קובר ממים ג"כ וכו' . והנה שאמרו שם אבא שאול ארך ברוח ור' שרשן מגיע לכתפו , ור' שרשן ארך ברוח ור' מאיר מגיע לכתפו , ור' מאיר ארך ברוח ורבי מגיע לכתפו , ורבי ארך ברוח ור' זימא מגיע לכתפו , ור' הייא ארך ברוח ורב מגיע לכתפו . ורב ארך ברוח ורב יהודה מגיע לכתפו , ורב יהודה ארך ברוח ואבא דיילא מגיע לכתפו . וריילא פירוש שמש החכמים ואבא שמו ופרשתבינא דפוס בריחא לארא דיילא עד פלגיה , וכו' וילמא לפרשתבינא עד דרציה . ורב צמח פי' איש גבור גבה מכל העם ובתוספתא פירש רש"י שם איש . וכן בשרון ואינו בן , דא"כ היה לו למר מפוס בריחא אלא פירש רשב"ם לשון פרנסות ומסמלה .

זה המאמר אומר דרשני אע"פ שהמשפח הוא אמת שהיו גדולי הגוף כמו שמביא מכאן רש"י והעורך ראה על רב שהיה שמו אבא ארימא אבל על האמת אומר שנתמעטו הזכמות מדוד לזר כי הכל בא מהרב לתלמידו ולהגדיל על הכל אבא שאול חכמתו הגדולה על כלם היה קובר הסברית הכתובה שהם מתיים בראי כמו שאמרו על יוכנן בן עזריהל שהיה כל דבר על רמיון ושל עלף הפורח בגידי מר היה נשקף כי כלו מלא אמת . אבל אבא שאול בן בשניה קדם היה לזה אבא שאול כמו שפורסם בסוף שבת שהיה כומן אבוי של רבי צדוק וכו' . ובפרק הנוחב תנא דבריחא אבא שאול בן אימא סריס והלכה כמותו ואינו תפסחים .

ורבי אליעזר המודעי תלמיד רבי יוחנן בן זכאי הניח של רבי שרשן אע"פ שהוא קורא לרבי שרשן רבי ורבי שרשן קורא לו מודעי בפרק בתרא דיומא . ור' אליעזר בן פרסא אומר משמו וגם רבי יוחנן בן עזריה שהיה שבוטש השות . וכן חנניה בן אחי רבי יהושע אומר משום ר' אליעזר המודעי . המלך בן כתיבא הרגו בביתו שהיה מתפלל שלא יכשנה אדרינוס ולא היה יכול לכשנה ובא כתיבא אחי ואמר לבן כתיבא רכילות על ר' אליעזר המודעי שהיה רוצה להשלים עם אדרינוס קיסר , וכשהרגו יצתה בת קול ואמרה הוי רועי האלל חרב על ורועי ועל עין ימינו שהיה ורוע של ישראל ועין ימינו ובו ביום נכשנה ביתו וזה היה לל"ב שנים אוד החרבן של בית שני . אבל בספר רוחות עולם אומר ע"ג שנים . והיה א"כ לסברתו חולת מלטה מלכי ביתו ל"ב שנים אוד החרבן השם יגה אותה במדחה בימינו .

מעשים שהיה מופרז מהחכמים בלד ועוד שהוא
מכבדה בית שמאי ועוד שהיה גר פלוגתיה של רבן
גמליאל כמו שנתנו זה הפסוק על ר' יהושע, וכן
מפני השט"ר. ובפרקא קמא רעבדה זרה שנחשב
על עון שמע דבר של מינות והנאהו. וכן
בחוספתא בפרק ב' דהולין שנחשב למינות על
שהנאהו. והרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור
שלא תקרב אל פתח ביהו. ובפרק אלו מותרין
שהיו בניו ימים מאר מפני צניעות החשמיש וכן
אמרו במסכתא נלה. ובפ' הובנה אמרו התוספתא
אע"פ שבפרקי רבי אליעזר אומר שם שלמד כשהיה
גדול היינו שלא עסק עד שגדל ורבו מלספור הנמנו
ומדותיו שאם היו השמים גולים וכל עצי הדלבגן
קולמוסין ומי הם דיו לא יספיקו להכתו. והיה
ידע שלש מאות הלכות בבהרת עזה ובנפישות
קישואים על די שמות והרות גדולות אלא שלא
היה מעביר על מדותיו כמו ר' עקיבא תלמידו והיה
חרף מאד. וכבר ידעת מהנשה המפורסם בפרק
ההוב על שטרבוה ונכנס מפני חסדותו. ואז מה
בקרב רבן גמליאל ניסו וקראו לו שמותי ופרש
רש"י בשבת פ' ד' אליעזר שטרבוה. וכן פירש
בבבבחה נדה, ועוד פירש הוא עצמו פירוש שני
משום שהיה מסבחה שמאי כדאמא בחלמוד
ירושלמי בפרקא קמא דתרומה. וכן כתבו התוספ' ו
ואף על גב דר' אליעזר תלמידו של ריב"ז תלמיד
הלל קים ליה לתלמודא דבב"ל דבריו קאי בבית שמאי
דחך מלכות ירושת חס' ד' שהלמה כמותו בגדה.
ואפילו כנגד ר' עקיבא תלמידו הלכה כר' עקיבא
בפרק כיצד מברכין. ובגו נקרא הורקנוס כשם
וקנו ובפרק חבית אמר ר' יהודה מעשה דהורקנוס
בבב של ר' אליעזר בן הורקנוס. ובסוף פ' ד' מיתות
שנכנס בשעת פטירתו להלחץ תפילין טרב שבת עם
חשיכה ונכנסו או ר' זקנים רבי מרשון ורבי יוסי
הגלילי ור' אליעזר בן עזריה ור' עקיבא. וכן אומר
בספרי ואמר מוב אחת לישאל מהשמט וגשמים
ואב ואם אמר בשעת מיתתו שרבי עקיבא ימות
מידה משונה. ור' יהושע אמר אין אשיבין
הארי לאדרי מותו הדרבה הורביץ תורה בישאל
אשרו. ובמסכתא פתהדרין אומר הך אדרי רבי
אליעזר ללד.

דבי יהושע בן חנניה הלוי ומשורר בדוכן
כדאמא בערבין ובספרי והיה גדול בבית הקיסר
כדאמא בפ' אלו פרות ועשה שם ב' דברים למך
דברים גדולים. וכן בפרקא קמא ובנחוח אמר שם
ושרח פאורי השמים וכן בפ' ד' מיתות וספריהן.
ירושלמי דברים זרבה ושמות שישה רבי יהושע

בן חנניה שהתפלל על יהודי אחד שיוליד חנה
למקמא לר' יהודה בן בתריא. ובתוספתא פרק
חמישי דכוסה אמר ר' יהושע כך היה דורש יהודה
בן פסירי. וכן בפרק ששי רבי יהודה אוכר משום
בן פסירי. ור' יהושע היה אב ב"ד של רבן גמליאל
כדאיתא בפרק מרובה. ואף על פי שכשעשה עזרא
קנס ללוים שלא יחנו להם מעשר מפני שלא עלו
שנאמר ומבני לוי לא מצאיתו שם (עזרא ח טו),
ואם היו עולין מלם היה הקב"ה עושה להם נסים
כמו שאכר רש לקיש אם הוזמה היא נבנה עליה
מירת נספ. ובעבור שנבצעלו בעם הקב"ה על
ישאל דיו כל דברי בית שני הלזשים. וכן אמרו
שם ביבמות שהיו טראשונה ושופרים הלויים שטא'
ושופרים הלויים ועתה אפילו זה המנוי לא יחנו
להם. ולר' יהושע בן חנניה בעבור תורתו היה
נחן לו המעשר רבן גמליאל, אע"פ שבוכן ההוא
היו נהנץ לרבי אלעזר בן עזריה שהיה כהן כדאיתא
בפרקא קמא דהרושין ובפרק חמישי ממעשר שני
ובפרק שנים אחרון וכן היה אב ב"ד כמו שאמרה'
למעלה. ואחר כך מצאנו בפרוש המשנה בסוף
מעשר שני שכתב הראש ז"ל שנתנו לו מעשר
ראשון שהיה פרנסתו בדוחק כדאיתא בהוריות וכן
בברכות לא קנסו לפני. או לישת דבי עקיבא וכן
קורם הקנס היה ללוי וקא ואדו הקנס גם לכהן
ומה שלא נתן לו גם מעשר עני משום הנתן
מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם. אי נמי
היו לו מאתיים זה אבל מעשר ראשון יכול לישול
ע"ב. ואני ראייתו סימן לזה כי מי שיש לו מאתיים
זה לא ישול צדקה. הסימן הוא צדקה' ישול ויותר
לא. ובעבור נשתנה הנשיאות מן רבן גמליאל לר'
אלעזר בן עזריה בעבור השלשה דברים שהזכירה
לו רבן גמליאל בראש השנה ובבבבחה ובפרק תפלת
השחר והיה פחמי. ופרש רבינו חננאל עושה
מעשה מחמין שמלכותו בפחמים בערך פחם.
ור' שמעון הוראן פנים הדשות כתב כי אינו עולה
על הדעת שהיה פחמי ב"ד אלא שאלא שילא
היה ביתו יפה. אבל אמר בירושלמי בפרוש דחיה
דיתבי ועבד פחמים כשמושו. ואני מצאתי בפרק
תמיד נשחם ואשכחיה עבד מחמין. אבל בפרק
ב' רמעשר שני אמר ר' עקיבא אני עשיתי לרבן
גמליאל ולר' יהושע את נכסס דיתר זהב ממעשר
שני וא"ב נעשר ר' יהושע. ורש"י פירש עושה
פחם, יש אומרים נפח, יש אומרים עושה
מחמים ע"ב. אבל בפרקא קמא דעבודה זרה הפרז
רש"י על מדותיו ופרש דחך צורה כי מצד שהיה
עסק בתורה לא היה מכבס לבושו ונופו. וכן פי'

שהגיר מגלת חייבין על ביאת מקדש וחזאה אני את דבריו. וכן כי ר' יהושע בן ממל גמר מרבי יהושע בן חנניה כדאיתא בפרק כ"ג ונזיר כל שמיעתא דתנאיא דרבי חלחא בבי תלחא קמאי ובתחמי אמרין מנישאי לא אמרין שרבי אלעזר אומר משום רבי יהושע הוא לא גמר אלא מרבי יהושע בר ממל. והוא מר' יהושע בן חנניה. אמר רב נחמן אף אף נמי תנינן כהום הלבלר קבל מרבי מיאשה שקבל מהוונות ומדננביאם ה"ל"מ. ואלו כלב שהוא מהוקנים וכן יהושע שקבל ממשה לא קאמר סכאן נראה שאע"פ שיאמר חכם משום פלוני שלא ידעה רבו אולי ידעה רבו מרובו וזכור זה. וכן תבין זה הא דדייה הא דרביה שאינו רבו כמו שאמר על ר' יוחנן עם ר' שמעון בן יוחאי בפרק יש נוחלין, ועל ר' יהושע נאמר אשר ידעו וזהו רש"י שהוא נרמח לו שיהיה חכם שכל הימים שהיהו משברת ממנו היחה מחזרת על כ"ד מדרשות שהיו בעדה ואימרת להם בקשו רחמים על העובר הזה שיהיה חכם כדאיתא בירושלמי דרבמות, הדיה חכם גדול במרכבה ונעשה לו נס.

רבי יוסי הכהן חסד יהיה יודע במרכבה הקדושה כדאיתא בפ"ב דחגיגה כשהיה הולך עם ר' יהושע ושנעשה להם נס וירדו מלאכי השתת והוא הריצה הדברים לרובן יוחנן בן זנאי ואמר אשריכם ואשרי יולדתכם שאני ואחם ותלמידים ותלמידי תלמידים מיומנים לכת שלשית פרוש שלשה כחות היושבות לפני השכינה ובמשה הוא בעדיות לבד. ובפרק ר' ממסכת שמחות משה ביוסף הכהן שמחה אשתי בערב פסח ושמחתו על כרחו. והאמת כדברי הרמב"ם לא כדברי בעל דורות עלם שהשב דאמר כי זה הוא ר' יוסי הגלילי כי ר' יוסי הגלילי חבר ר' עקיבא. וכן כתב הרא"ש בפרק אלו נשיות שהלכה כר' עקיבא משום שרבי יוסי הגלילי חבר.

רבי שמעון בן נתנאל היה תמא לא רחית ממנו ענין להארץ בו. והוא חתנו של רבן גמליאל הזקן היו שהוא מן החמשה תלמידי רבן יוחנן בן זנאי שכתבשור לחי העולם הבא אשריו.

רבי אלעזר בן עקיבא המהנהג משלמל וכבר ידעת מה שהארץ בפרקא קמא דחגיגה רבו רבן יוחנן בן זנאי כשהיה הורש במעשה מרכבה שהוא נאה הורש ונאה מקיים אשרין אבהום אבינו שא"עו בן עקיבא מחלוצין טסקא על זה מה שכתבו רבו באבות. ובפ"ה דתרומות אמר הלכות בתוספתא. ובשבת אמרו כסוף פרק תבית כי במקו' אחד נמשך אחד היין ושכח תלמודו ואחר כך הור

חכמה משוארה בכלי מטיע וכן אומר פתיא אוכמא על רבי יורא ולא נהירא לי. ובפרק ר' מהלכות דרך ארץ רבה מעשה בארבעה זקנים שהלכו למלכות הפנימיה ודיה שם פלוסופוס אחד חבר להם ואלו הם רבן גמליאל ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא ואמר לו ר' יהושע לרובן גמליאל רצונך שניך ונקבל פני פלוסופוס חרטנו אמר ליה הן וכו' ובואו לו ואמר להם שלום עליכם חכמי ישראל ולרובן גמליאל בראש וכו'. והיה ר' יהושע גדול בבית המלכות הדיה מכושר שאמרה בת קיסר חכמה משוארה בכלי מטיע והביא לה כשל מדויין שלא יתקיים בכלי כסף. וכל ר' יהושע סתם במשנה הוא ר' יהושע בן חנניה וכן חברו ר' אלעזר סתם הוא ר' אלעזר בן הורקנוס שאלו השנים לבדם הרביצו תורה בישראל וחרבו תלמידים והוא היה בפקיעין הלך אחד ר' יהושע לפקיעין אחד ר' אלעזר ללוד, כי שלמה הנשארים תלמידי רבי' לא מצאנו להם אע"פ שהיו חכמים משלמים שהרבו תורה בישראל כאלה. והם אשר נתבשרו בחיי השלם הבא רצוני לומר רבן יוחנן בן זנאי וחמשה תלמידי ותלמידי תלמידי דאמרין בחגיגה. הלכה כר' יהושע נגד ר' אלעזר הוא משום במקדש שהיו מושרי שם ור' יוחנן בן נדנדה חברו שורר. ונראה שהארץ ימים כי היה אחר מיתת ר' אלעזר כמו שאמרנו למעלה וכס"ש אחד מיתת רבן גמליאל בר פלוגתיה. ורצה לבפול דבריו אחר מותו אבל לא הניחו ר' יוחנן בן זנאי וקם כנגדו כדאיתא בפרק בכל משביבן. וכן אדרי היה חכם גדול שבו רבו חנניה בן אחי ר' יהושע כשם וקנו והוא נזכר בכל הברייתות. וכתם חנניה אומר בברייתא הוא כדאיתא בפרק מי שהוציאורו ובגדה שעשה הוראה בזמן רבי גמליאל ור' יהושע היו ובסוף ברכות שהלך ליעבר שנים ולא היחה כמותו בארץ. צדק צדק תרדוף הלך אחד ר' חנניה בן אחד רבי יהושע לגולה.

ורבי יהושע בר ממל גמר מרבי יהושע בן חנניה. ובתוספתא פרק ה' מנזיר אמר רבי אלעזר מצאנו את ר' מאיר ואת ר' יוחנה בן בתירא הראש שהיו יושבין ורנן בלמה: ר' יהודה אומר רביעית דם אין נזיר מגלה עליו ואין חייבין על שומאם ביאת מקדש, אמר ליה ר' מאיר מה תהא זו קלה מן השרץ מה שרץ הכל חייבין על ביאת מקדש רביעית דם חמורה אינו דין? שהק בן בתירא לפניו, נמתי לו ר' מאיר אל תבנו לו בקי היה לך ביהושע בן ממל אמר לי הן ובעל הלכות היה, נמתי לו בלשון היה אמר לי משום רבי יהושע כל

לקרות יהיה אומר במקום החדש הזה לכם החדש
 היה לכם ובה סוד . ונקרא ר' נהוראי שהיה מאיר
 עינו חכמים בדלמה היינו דאמרינן ר' נהוראי אומר
 הוי גולה למקום תור'. שלא יקרה לאחור כמו שקרה
 לו . ולהלן בערות האל כשנעני לו' מאיר נאמר אם
 יש לו זה השם , אבל האמת הוא שר' רש"י כי ר'
 נחמיה הוא ר' נהוראי ולא ר' מאיר ולא ר' אלעזר
 בן ערך ואמר שהוא ר' אלעזר הקלירי הרייש שאמר
 במדרש עליו הוא קרוי הוא תנוי הוא פייסן כמו
 שכתב הרשב"א וכן הוא קרוב ופירש הערוך דרשן
 אבל ראש' כתב בסוף שר' אין עומדין כמו שמהגו
 לומר וכן ר' קי מהגו לומר קרובות בג' ראשונות .
 וכן ר' אלעזר הקליר שהיה מאריך ישראל מקרית
 ספר ונימיו היו מקדשין על פי הראיה שחזר לא תקן
 שום קרובה ליום שני . ויש אומרים שרבי אלעזר
 בר שמעון היה הקליר דאמרינן בפסיקתא כה דמך
 ר' אלעזר בר שמעון קראו עליו מכל אנקת רחל
 יהוא תנא קרינן דרשן ופיסין ותקן קרובות ע"כ
 דבינו . [אמר ש"ש זה אי אישטר שאני כצאתי
 במחזור אשכנזים קרובות יום ו' של פסח ראשי
 תיבותיו אני אלעזר ברבי עקיב הקלירי מקרית ספר
 ה[בן] . ובערך פירש קליר לשון עונה ועל כן נקרא
 הקליר שאכל עונה שהיה כתוב בה קמיטא להחפיקה .
 ובמדרש רות אמר ר' נהוראי אמר ר' נחמיה בקרת
 שמעו ש רמ"ח הנהו וכו' ולא רמ"ה הם שלח
 ציבור חזרו י"י אליהם אמת . ור' אלעזר בן ערך
 סת קדם חביוני כדאיתא בתוספתא בפרק ו' רנדדים
 אמר ליה ר' יהושע לו' עקיבא תבל אלו היית בימי
 ר' אלעזר בן ערך והשבת תשובה וו אמר ליה רבי
 אליעזר מזה יוכיח וכו' . ובפרק בל הבשר כתב
 רבינו חם כי ר' אלעזר הקליר הוא ר' אלעזר בן רבי
 שמעון בן יהוא' .

חכינאי . ובפרק אף על פי שהלך ללמוד בשילחי
 הלילי רבי שמעון בן יוחאי אחד שהיה נשוי
 שהניח בת קטנה והיו חברים . והיה רוצה ר'
 שמעון שילכו ביחד והלך לו ר' חנינאי וישב ללמוד
 י"ב שנים עד שלא היה יודע לחזור לביתו ונכנס
 פתחו' לביתו ואתרו אשתו סו' ליבא פי' נמטר לבנה .
 ובאותו ס' מסוי לאפה ואי יצאה נשמתה והתפלל
 לשם יתברך ונרפאה . וכן ביקרא רבה פרשה
 בואת יבא כי ר' חנינאי בן חכינאי ור' שמעון בן
 יוחאי הלכו ללמוד תורה עם ר' עקיבא י"ג שנים
 ושליחה אשתו של ר' חנינאי כי בתו נטרד ובבא ר'
 עקיבא ואמר לו שילך לחשיא בתו חלדך ונכנס
 פתאום וכו' הכל העלה שאינו כדברי הרב . ויש
 אומרים כי הוא מעשרה הרוגי מלכות , ויש
 אומרים כי הוא לא היה מהם כי אם ר' יהודה
 הנחתום ולא ר' חנינאי בן חכינאי .

רבי יהודה בן אבא הוא בפרק ו' משניות
 עם ר' יהודה הכהן זה לא ידעתי מי הוא אלא
 שמנאי הרב בחבורה הראשונה ואם לא שמנה
 הרב ר' יהודה בן אבא במנין הצ"א . וכן ר' יהודה
 בן בבא לב' אנשים הייתי אומר כי הוא אחד ובבא
 ואבא הוא דבר אחד . ואני תמיה מאד למה לא
 הוכיז באלו הדורות לו' יהודה בן בבא חכם גדול
 וקדוש וסוסך לחכמים ויכיר מאד . ותראה כי בפ'
 ו' מעשיות אומר כי ר' יהודה בן אבא העיד ה'לכו'
 ובפרק תפלת השחר בגמרא אומר כי הוא יהודה
 בן בבא ור' יהודה בן בבא מעשרה הרוגי מלכות
 וזויה שבעים שנה ומשמנה שנים עד ע' לא ישן
 אלא כשינת הסוס , ומימיו לא אמר על סמא
 מהור וישב בתענית לו' שנה , וביום שנהרג היה
 וקן אחד ושמו ר' ראובן בן אצטרובל והיה רוצה
 למות תחתיו ולא רצה וזויה בתענית ושהור

החבורה השניה אחר הדורין , רבי טרפון
 הכהן ובפרק ד' ממכתת שמחות מעשה נר' טרפון
 שמתה אשתו ואמר לאחוריה וכו' . ובגמרא דמיע
 קשן זה המעשה על ר' יוסי הכהן ושניהם חכמים
 וכו' ואין חשש , וברר פירשנו רוב עניניו ותכנתו
 כשרגורו בחינים . ובפרק השער כי ר' יהודה בר
 נחמיה אמר הלכה לפני ר' טרפון ושחק וצהבו
 פניו של ר' יהודה אמר ליה ר' עקיבא צהבו פניך
 שהשבת לוקן תמיה אני אם יאריך ימים אמר רבי
 יהודה בר אליאי בפרס השפת זהה ובעצרת כבר
 נפטר וכו' .

רבי עקיב'ה בן יוסף בר צדק גדול שבחכמים .
 ובפרק א' דיני ממונות ובפרקא קמא דעבודה זרה
 זה ספר תולדות אדם שהראה לו דור חזר ופרסכו

רבי חנינאי בן אנשינוס הכהן ונראה בסערא
 שהוא בומר ר' עקיבא ור' ישמיאל . ובפרק עד כמה
 בבבורות כי ר' יהודה ורבי יוסף נסתפק להו מלאת
 בפרדות ושלוו רבנן לגבי בנו של ר' חנינאי בן
 אנשינוס לשאל ממנו שהיה חכם גדול ושומר
 מצוות .

רבי חנינאי בן חכינאי מנאו הרב קדם דורו
 של רבי עקיבא בדור הראשון ואינו כן , כי בפ' ב'
 דחגיגה נראה שהרצה דבריו לפני ר' עקיבא כי כל
 הלמיד ורצה דבריו לפני רבו . והיה חבר ר' שמעון
 תלמיד רבי עקיבא , בפרק בא סימן אמר ר' שמעון
 ריצאני חנהיה בן חכינאי בצידון וסמרי לו כשתגיע
 אצל ר' עקיבא וכו' . וכן אמרו ד' החכמים דיבנה
 בן עזאי וכן זומא אלעזר בן מתיה ור' חנינאי בן

אחרי מות ר' אליעזר. וכבר אמרנו שהיה רבי יהושע אחרי מות ר' אליעזר ואמר אין משיחין הארי אחר מותו. ובפרק ב' דהגיגה חנוס מאיבן גם זו רבו של ר' עקיבא כ"ב שנה וכן בב"ר פרשת כ"ג. וכבר הוא ידוע בפי' סדר תעניות ובפי' חלק בסנהדרין שהיה מלומד בנסיס ושהיה חריב וסוכא משום מעשה העני וכו'. והאיש הזה נקרא כן שהיה אומר גם זו לשונו. וכן תלמידו ר' עקיבא למד ממנו שהיה אומר לו מה דעבדן מן שמאי למב כדאיתא בסוף ברבות. ובעיניו בשך נמוו יש משרשים שם מקום ובדברי הימים יש שם א' מן העיריות נמוו. ורבינו נסים גאון פי' כל שם שהיה אומר על בל צרה גם זו לשונו. והרבו הרביעי רבי פרושין אבל לא היה אלא כמו תלמיד חבר. אע"פ שבחובות נסתפקו בה ופסק הר"ש כרבי עקיבא כי ר' פרושין הוא חבירו. והפיק כיצד מברכין קורא לרבן גמליאל רבו שאמר לו למדנו רבינו. וכבר אמרנו למעלה כי כל ימיו היה צנוע ומשלה אפילו קורם שלמד. ובתעניות שנענה יותר מרבי אליעזר מסני שהיה מעביר על מרותיו. ובוהר פרשת ואלה שמות הדרש או רבי עקיבה לסיים לרבי אליעזר ואמר כי הוא כעבר שהמלך אינו רוצה לדבר עמו ונותן לו בקשהו מיד. ורבו ר' אליעזר כמו שר שהיזה המלך באהבתו ואינו רוצה שישרד ממנו ואינו נותן לו שאלתו מיד. והיה פירוש וגבר העינים כמו שנראה בפרקא קמא דקדושין ובפרק ה' ממעטע שני. ובמשנה מסכת סוטה פי' ר' יהושע קרא לרבי עקיבא תלמידו ור' ריב"ז אע"פ שהיה תלמידו של ר' אליעזר וקראו כן מפני כבוד רבי עקיבא, אבל לר' יהושע בן הורקנוס קרא תלמידו תלמידו של ר' ריב"ז כמו שהיה. ואחר שנשא בת לבא שבע ושם כ"ר שנים בשיחה שלא ראה אותה וחיבא כ"ד אלה תלמידים כדאיתא בכתובות ופרק אי"פ וביבמות בפרק ו' הבא על יבמתו שלם מתי על שלא הניו כבוד זה לזה ממסח ועד עצת יש נוסחא אחרת עד פרס העצרת שהוא מ"י יום קדום וזה עד כ"ג לשמר עד י"ח אייר חג מתיר לינשא והסימן בן י"ח לחוסה כאשר כתב בעל המכתם. [היה השלם שם עד שלימד תורהו לה' ויניס ר' מאיר ור' שמעון ור' יוסי ור' יהודה ור' אליעזר בן שמוע. ובגראשית רבה פרשת ויסף אברהם י"ב ווגות אלה תלמידים היו לר' עקיבא ולכן מתו בפרק אייר ומה שהיה עיניה צרה עלו באלו, ולכנסה העמיד שבעה ר' מאיר ור' יהודה ורבי יוסי ור' שמעון ור' אליעזר עד שמעו ור' יודן הסגנר ור' אליעזר בן יעקב ומלאו כל הארץ תורה.

וכן שהגיע לזו של ר' עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במחיתו ואמר גלי מה יקרו רעך אל. ומפני שאמר על י' שבפים שאינן עתידין לחזור אמר ר' יודן שבקיה רבי עקיבה לחסירוהו. ובסוף פ' דורות עולם כי הוא היה ראש ושינה את שמת רבן גמליאל עד מותו ואחריו היה רבן שמעון בן גמליאל אביו של רבי לראש. ובספירו ובני אהרן הכהנים יתקעו ר' עקיבא אומר תמימים ולא בעלי מומין אמר ר' פרושין אקסא בת אי אס לא ראית אחי אימא חירג ברגלו אחא ומרוע בהצוצרות אמר לו הן שמא בהקהל יום הכפורים וביובל אמר לו העבודה שלא בית אשרך אברהם איבנו שיצא עקיבא לחוצץ פרושין ראה ושכח עקיבא ורש מעצמו ומסבים לחלכה הא כל פרושן ממך כפרש מחיו ע"כ. וקסאי יא אס היה ר' עקיבא גר מנבי סיסרא והוא שר מלך ננמן כיצד יצא ממתני אברהם ואולי יוסף אביו נשא בת ישראל מרע אברהם כיון שהוא ראש ושינה ומעבר השנים בהכרח תהיה אמו מישראל ומקרב אחך קרינן ביה, והוא היה ק"ב שנה כמו שאמרנו שהוא נשא אשה בת לבא שבע בוסן הבית וידיה עד שנכבשה ביתר כ"ב שנים אחר חרבן הבית או ע"ג שנים לדעת דורות עולם. ובסוף ספיר מ' שנה שימש חכמים וכו' שנה פנים את ישראל ואמר הרמב"ם ו"ל בסוף משפטים כי היה נושא כליו של בן כדבא מלך ביתר שחשב שהיה משיח אבל במדרשות לא מצאנו שהיה נושא כליו אלא בעבר שהיה משכנע יחודה ויהי עושה מלחמות וגבורות ומצליח חשב עליו שהוא משיח ודרש רדך כוכב מיעקב וכו', וכיון שראוהו שלא היה מריח הרשעים שנת' ודריחו בדיאת המשיח וכו' נתיאש ממנו וזה שורש גדל בענין הדמיון כנגד הגוים. ורב צמח פי' מעת כנחיות שם מדינה שנת' יהיה כנביא, וכן במשנה ממצרים ועד ריב, ובפי' הגדול קמא פרש"י כחביות הם ירושלמיות שהיה ממשבע בן כנויבא והם ירושלמיות. ובפרק חלק שמלך שני שנים והצי ואמר שהוא משיח וכיון שלא הריח קפלה. וכן פרש"י בפרק השלל וירושלמי כשחבר ביתר נגדי קרן ישראל ואינה עתידה לחזור עד שיבא בן דוד ולכן סמכוה לבונה ירושלים, ונקרא רבי עקיבא אוצר בלום ר"ל מצויב שלמד בעיוב הכל ואחר כך בירד כל דבר ורבו בפני עצמו. והתוספות בפי' המקבל גורסין בלום בממ"ך כמו עסא בלוסה ולא במ"ם כי או הוא כמו עזי בלום. ור' נקראו רוחיו והעיקר הוא ר' אליעזר הגדול. ובתלמוד למד עם ר' אליעזר דהור' מיהה מרבי יהושע וסברה

ובאותו ד' נתן במשנת יוסף בן יעזר כשהחזיל ר' עקיבא ולמד היה בן ארבעים שנה ראה אבן אחד הקוקה על הבאר אמר מי הקקה אמרו לו חבל של דלי שעמד חרד עליה בכל יום ואי דין קל חזמר בעצמו ואמר דן פסק הקשה דברי תורה שקשין כחלו על אחת כמה וכמה שיחזק על לבו שהוא גבור מיד חזר ללמוד תורה [1]. ובפ' קמא ריבמות אמר ליה ר' רוסא בן הרכינס ששמעו הולך מטוף השלים ועד סופו הוא היה בבני טרק האמור בספר יהושע הלך אחר ר' עקיבא לבני ברק הוא לא הביח כמותו בכל ארץ ישראל כשיחד לנהרעא לעבר שנים ולקבוע הדיסר. ואם נשאר בדברים שנאמרו עליו לא יכלם השפר אלא וכו' קצת שבחיו. חזרי זה שלא תפעה במעשה הדורגי מלכות ומהקינות שכתובות במחזורים שנראה מהם שהיה עם רבן שמעון בן גמליאל בומן אחר ואינו כן כי רבן שמעון בן גמליאל שהוא הראשון נהרג ביום ההרבן ורבי עקיבא קרב מט' שנה אחריו. וה' האחרונים בומן שנכבשו ביתו ע"ג שנים אחר יובל הבית רוצה לומר ר' יהודה בן בבא ור' חנניה בן תרדיון ורבי סימאי ור' דוצפית ור' ישבב הסופר. והקב"ה הראהו למשה שיבא ר' עקיבא בסוף כמה רוחות הלך משלו וישב לטוף י"ח שורות ושמו דבריו וכשהו אומרים כונן לך ואמר הלכה למשה מסיני שמהו משה או הדראהו שהיה ראוי כמשה ואמר ליה מי מעבב על ידך וזה היה כשהיה הקב"ה קושר כתר לאהויות ושהיה ר' עקיבא רודש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ואי אמר לו למשה חזר לאחורין דהראהו שהיו שוקלין בשדו במקולץ פירש רש"י מקו' הקצבין שוקלין וסוקלין בשדו במקולץ של ברזל אמר זו הוד' וזו שכרה ואמר כך עלתה במחשב' לפני. כל זה במנחות בפרק הקומץ בענין התפלין. ותר"א שהיה כן כי בל תודה בשבע פק סידו היהו לנו. סתם מתניתין ר' מאיר סתם סיפרא ר'ל תורת כהנים רבי יהודה סתם ספרי רבי שמעון. כי הם שני ספרים האחרונים אחד ויקרא שהוא תורת כהנים ומקרא לתלמוד שאר ספרי רב. וסתם חוכמתא ר' נחמיה, וסתם סדר עולם רבי יוסי וכלוהו אליבא רבי עקיבא משום רבנלוהו תלמידיהו והועיל לך' מאיר וסתם מן המשנה שאף על פי שר' מאיר ורבי יוסי הלכה רבי יוסי. ובעל הלכות עלם ובריתא לא פירשו יותר. ואין זה כלל כי בסנהדרין בפרק דיני מסונות בענין בר חמא רקשל גברא אמר רב פפי הני מילי הינא ולא סתים לן תנא כר' מאיר אבל הינא סתים לן תנא כר' מאיר הלכה כר' מאיר.

(1) הסנהדרין פה לא נמצא בכ"י

וכן נהגו המתבטלים. ור' עקיבא היה עניו ומקבל מוסר כדאיתא. בשתיין. ובסיפרא פרשת קדושים אמר ר' יוחנן בן נורי מיעד אני עלי שמים וארץ שיוחר מד' דה' פעמים לקה עקיבא על ידי לפני רבן גמליאל שהייתי קובל לו עליו ועל כך הייתי יודע שהוא מוסף לי. אלהב לקיים פיה שנאמר הוכח לחכם ויאהבך. ועוד לכן על האשונים כפתחו אולם זה ר' עקיבא ושל אחרונים כפתחו של היכל זה ר' אלעזר בן שמעון. וכמלא נקב מחמו סדקית ר' יוחנן וכו' ר' עקיבא נכנס לפרסם ונכנס בשלים ויצא בשלום והיה יודע ע' לשון. וכן ר' יהושע ור' אליעזר כאשר פירש רש"י בפרק קמא וסנהדרין והוא נתעשר שער גדול ששה פעמים כדאיתא בגדלים בפרק הנדר מן המבטל. ונשא בת לבא שבוע ואחרי כן אשת מודוס חרסם הרשע שר גדול מהיונים שחרש ההיכל שנתגירה והיתה יפהמאר ועם עשר גדול. וגיבא זה ר' עקיבא להלמדיו קדם שהיה כי היה מושגח מן השמים הוא פתח פתח לנדר חותנו, אבל הוא לא התירו כמו מד' וסרא רפתא פתחא למשיהו הוא לא התירו לבדו כי היה נוגע ברבר כדאיתא בירושלמי רנונע ברבר אינו יכול להתירו רוחה ליה כנדרו עצמו, והכן ננגעים כל הנדרים מתיר הוץ מנדרו עצמו שנאמר לא ידל דברו אבא אחרים מזהלן לא אפילו תלמיד חכם. וכן בשאלות ס"ז מד' יצחק בר ששת חמא ראמרין אין פוהזין בגולר יש' ו' תירוצים אם ניהם מעצמו, אי תתודש מעיקרו, או נולד רסצוי וכו'.

וגילו עריות ושסוכות דמים, הדא, דתימא בניו לבין עצמו אבל ברבים אפילו מצדה קלה אל ישמע לו, כן פסוס ולוליוס אחיו שנתנו להם מים במלי זכוכית צבועה ולא קבלו מהם אמר לא מיתוון משכרתהון אלא מגבי ארנס. וכן ביושלמי במסכת שביעית בפרק ד' כן פסוס ולוליוס שנתנו להם מים וכו' כמו שאומר התוספות בפרק מל גדול וזה סיוע לבעל הערוך. ובראשית רבה פרטת ס"ה בוכן ר' יהושע בן חנינה אודר התירבן כשרצו לננות המקדש על פי קיסר טורייטס אני אדריינוס הושיבו ללוליוס ופסוס סרפון מעוב עד אנופוכא חזו מסקיין לעולי גולה סרפון פיוס שולחנת. ובסוף ברכות בשעה שהוציאוהו להריגה היה עת קריאת שמע היה מכין אמרו לו הלמדיו עד כאן אמר להם כל מי הייתי מצטער על מקרא זה בכל נפשך ואפילו נוטל את נפשך וענשו שבא לדי לא אקיימו? אמרו מלאכי השרת זו תורה זו שכרה ממתים ירך מהלו אמר להם חלקם בחיים יצאה בת קול ואמרה אשרך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד ושם שטרקו בשרו במסקות של גדול. וכן שם מפסוס בן יהודה הוסיף שיעשה עם ר' עקיבא כשגורו שמד שלא יקרא בתורה, וזה פסוס היה ארס גדול והכנס גדול שהיו מכבדים לישראל בעבורו וכן חלק הוא נתא דברייתא. וכבר ידעת כי יש במדרש כי ר' יהושע הנרסי תלמידו הוא ואילו ו'ל קבר אותו כשהחוררו לבית האסור' שלא לקבורו ואמר לו אליהו משום כבודו בשפלה כהונה ולא היה אלא בעבור שהיה סת מצוה. וגם חנן בן פנחס היה תלמידו ויהושע בן כנפסאי היה חתנו שהיה בוכן רבי והיו מבריין עליו ברקיע והורו ברבי עקיבא וכו'. בסוף קדושין ובפרק ד' מיהות אמר לטורינוס רפוס הרשע נהר סבסוין יוכיח על השבת ופשי"ה נהר של אגנים החול וכל ימי החול הולך ובשבת עומד ונה. וזוים שמת ר' עקיבא נולד רבינו הקדוש וזרח השמש.

רבי אלעזר בן עזריה הכהן ל' לצוא נבר אמרו למעלה שהיה עשיר שהיה נתון למלך ג' אלפים עגלים ממעשר בכל שנה ואינו זה מעשר בהמה כי אודר התירבן גורו שלא יוציא מעשר בהמה שלא יבא לדי תקלה וכשהיה בן י"ח שנים לפחות היה ד' שנים אודר התירבן שהיה נשא רבי' ועד רבן גמליאל וכן פירשו התוספות ובעבור שלא מיחה בשכנתו בפרה שיוצאה בשבת גרצושה שבין קרניה נקראת על שמו. ובעל המכתב א' אמר ביום טוב כי ביושלמי אומר אשתו היתה ונקראת א' ובעל המכתב וכו' ער בעלתי חסר בכו'.

והיה יחוקאל לכם למופת כד' שלא יראה הרעות. ולא עבר ר"ב חוש שלא היה מקום ביהודה שלא היו שם הרונים. וכן כשנכנס רבי חנינא בן תרדין למינות גזור עליו שריפה ואשתו להריגה, וכו'. וכן מ' לה' יהודה בן במא ולם עין ביתר. ועוד שם המעלה שגמביא בסוף מועד קמן בשמת בנו של ר' עקיבא ושמו ר' שמעון בן ר' עקיבא הזכר גדול והספידו לו כל ישראל ואמר שהוא מנתחם שירע כי בנו מוכן לדי העולם הבא שהיה הכס לומר תורה וידיה לרבים, ובאבות דר' נתן במשנה יוס בן יעור בארזה כיצד למר ר' עקיבא בן ארבעים שנה ושהיה עני מאד שהיו לו או בניו ובנות אלא שפרנסה אותו דלל אשתו ולסוף י"ז שנים אחר א' שנה לימר ברבים ושהעשיר שהיה לו שולחנות של כסף והוב ועלה למופתו בסולם של כסף ואשתו בעדיי חוב אבל בן נשאר לו אחר מתו לדעת רש"י ורשב"ם הערוך. הוא רבי יהושע בן קידה שהאריך ימים שהיה עם רבן שמעון בן גמליאל אביו של רבי. וזה ר' עקיבא הוא הראשון מעשרה הרוני מלכות כדאיתא בר"ה, וביהודה מקומות שמעתי הרוני מלכות אין ארס לכל לעמוד במדינתם, אי לימא ר' עקיבא וחבירו שיטא אלא הרוני לוד. ובסוף פ' ב' דתעניות טורינוס הרג ללוליוס ופסוס בלודיא פ' רש"י צדיקים גמורים היו ולודקיא היא לו והיו דאמר הרוני לוד ויש אומרים שנהרגו על ידי בת מלך שנמצאה הרונה וגורו שמד על ישראל ואמרו אלו אנו הרנינה להציל ישראל ודגנו לאלו בלבד. אבל בפרק בערך דרג פירש כי שמעיה ואחיו הם הרוני לוד שנהרגו ב"ב בארם הוא יום טורינוס בסוף פ' דתעניות. ומביא שם המעשה שכתב רש"י על בת מלך שנמצאת הרונה ולא פ' כרש"י כשאמר פסוס ולוליוס בלודקיא ולודקיא הוא סיוע לרש"י. אבל בפ' כל כתבי הקדש נראה כי לודקיא א' היא בתוצה לארץ ואינה לוד וכן במנחות כאשר פירש' בפרשת יחזי ועקב וזאת הברכה בברכת אשר. וכן כתב יש לוד שאינה בארץ כמו שאמר שעה הראשונה מאכל לודים אוכלים בשד אדם. וכן ריש לקיש זבן עצמו ללודאי וכן אמר הסמוק סול לוד מושכי קשת. אבל לוד שהיה בה ר' אליעזר היתה דרך יום אחד מירושלים וכפי הגמרא יש צדדן לשני הסברות. ובעד צו אמר ירושלמי פ' דיני ממונות על כל המצות לעבור ואל יזוג חזין מעבדה וזה

(1) עיר בהר הלפנין היא ירושע עיר היום אלא ספני שאילו לא בשעה עליו בכל קראה ככל בעד א"י הסולחנה. יעב"ץ.

פרתו כמו בשמשון לולי ורשתם בעגלותי. [הגה"ה.
 ספר ראשית חכמה שער החשובה מביא הירושלמי
 מסכת שבת אה"ל אמר ר' הנינא עם אחת יצאת
 החושרתו שיניו מן הצומות ע"ל]. וכן הוא בפרק
 ב' הדיעה ובסוף מילתא דר' שמעאל מנשה בלי
 הסדר ורבינו שמעאל בני של ר' אלעזר בן עזריה
 אחא ב"ר"ח שנים נשקבל הנשיאות ונולדו לו סימני
 שיבה עד שאמר הרי אני כבן ע' שנה. ובירושלמי
 פ' חמדי נשחש שהיה בן י"ג שנים ולי נראה שלא
 נניח השמש והיה יותר מע' שנה שאמר הרי אני
 כבן ע' שנה. הירושלמי לא דבר בזה של כבן ע'
 שנים ובפרקא קמא דיבמות חברו עליו נאמר ון
 הריכנס בן שן לו לעזריה אביתו עליו נאמר ולא
 ראיתי צדיק נעוב שגם אביו היה עשיר גדול חכם
 וחסד וצדיק והיה סתתם לשמעון אידו שמעון
 אדו עזריה, נם בנו זה ר' אלעזר היה דרשן גדול
 ולא היה דורו יתום חכות אבות ועושר. והיה
 דורש שבת א' אחר שנעשה נשיא ורבן גמליאל ב'
 שבתות. ופ' חמדי נשחש בירושלמי אודי שהחזיר
 לרבן גמליאל נשיא נשאר ר' אלעזר בן עזריה לאב
 ב"ד כדי שלא יורדוהו מגרלתו. ושבויו וחכמתו
 רבו מלספור והוא רבו המובהק לר' יהודה בר
 אלשיא ונקרא קופה של בשמים ר"ל הגדול. חללית
 דל דבר. ודע שבכל מקוב שזוכר בהלמוד שונה
 הלכות הוא המעשה לגדה פלוגי תני הלכתא וספרא
 וספרי וכו'. וכן היה עשירי לר' אלעזר זה ר' עזריה
 שהיה חכם ודרשן כדאיחא גפ' כל הכנחות אמרו
 ליה רבנן לר' פרידה ר' עזריה בריה רביי אבשולם
 דהוא עשירי לר' אלעזר בן עזריה דהוא עשירי לעזרא
 קאי אבבא פרש"י ר' אלעזר בן עזריה דהוא עשירי
 לעזרא ושסמור רש"י שלא נפרש ועשירי לעזרא
 חזרו לר' עזריה וכו' וזו הירסא בשאלת צ"ד מרבי
 יצחק בר ששת וכיון דר' פרידה היה או בזמן רבי
 אמי הוא גורם במוזב אמר ר' פרידה אי בר אורייתא
 הוא יזי אי בר אבא ובר אורייתא יזי יזיא בר אבא
 ולא בר אורייתא אישא תכלי אמר ליה גר אורייתא
 הוא וכו'. ובפרק כיצד מעברין בעירובין דר' פרידה
 הוסיפו לו ארבע מאות שנים והוא וכל דורו לחי
 העולם הבא ששנה ת' פעמים משנחו לתלמידו
 פעם שנית. וקטנו של פרידה מצא גלגלת יהויקים
 שנתנו בה זאת ועד אודות והיה בזמן רבי אמי
 וכן במגלה שהארך ימים.

רבי ישמעאל כבר הארכנו לעולה בו ונשאר
 בספק אם הוא כהן ואמר רבינו חננאל כי הוא אשר
 מרא ר' יחזיש בן חנניה ואינו נראה זה כי הוא לא
 פרד אלא לו' ישמעאל בן אלישע.

רבי יהושע בן קרחה בפרק שואל בשבת
 שהיה הוא עצמו קרח נמי שמסורש שם במעשה
 המין הסריס אבל בעל הערוך פירש שהוא על שם
 אביו ר' עקיבא שנקרא קרח כדאיחא בסוף בנחות
 שאמר בן עזאי כל חכמי ישראל קליפת השום חוץ
 מן הקרח היה וכן שרש רש"י בסוף בנורות.
 ורשב"ם בפרק ערבי פסחים ואמר כי בנמרת סופה
 ואמר חוץ מן הקרח היה. ובפרק ארבע דכתובות
 בתוספתא מעשה ביהושע בנו של ר' עקיבא שנשא
 על מנת שתהא זנתו ומפרסותו ומלמדו תורה
 וכשהיו שני בצורת עמדו וחלקו החחילה קיבלת
 עליו לחכמים וכשבא לב"ר אמר להם היא נאמנה
 עלי מכל אדם אמרה להם היא כך התנה עמי אביר
 לה חכמים אין כלום וכן נראה ויך סברא כי
 בפסחים ובפרקא קמא דשביעות ובכל מקום אמר
 אמר ליה ר' עקיבא לר' יהושע בנו וכן כפי המין
 הארץ שהיה שיאל לו רבינו הקדוש באי זה וכות
 הארכת ימים כדאיחא במגלה שנהא לימים ארזים
 כמו אביו. וכן אמר במשנה רבי עקיבא בעדיות
 שהאב וזכה לבניו בדיים ובניו בעושר כפי השבע
 וכן שהיה יושב בשיבת רבן שמעון בן גמליאל
 אביו של רבי היו לפניהם ר' אלעזר בר שמעון ורבי
 כדאיחא בפרק השוכר השועלים. וזה היה כי כיון
 שמת ר' עקיבא ילקח רשב"ג הנשיאות ישב של
 ר' עקיבא עמו, אבל בשבת בפרק שואל התוספות
 משום רבינו חם מאריכין בראיות חזקות דלא היה
 ר' עקיבא אביו אלא אינש אחרתא היה שמו קרחה
 וקרחה הוא שם אדם כמו קרח וזה טעם וזמן רב
 קדם ר' יהושע בנו של ר' עקיבא ע"כ. וכן נראה
 יותר רהיה לו לומר בן הקרחה שם תארי ועוד
 בעבור פעם א' שקראו בן עזאי בן במקדה היה שם
 בנו לעולם נקרא בן ובפרק חלק יש ר' יהודה בן
 קרחה אולי שהיה קרח או היה אחיו.

חנניה איש אונו ומאנו ליד ג' מילין כדאיחא
 בסוף סוכות. וזכר והכרתוהו כי הוא מחמשה
 הדנים לפני חכמים בן עזאי וכן וזמא חקן חנניה
 וכן ננס בפרק שני דמעשר שני ובפרקא קמא
 דסמדרין. יש גרסא חנניה בן חנניא ושמעון
 החמני במקום חנניה איש אונו וכן ננס.

רבי שמעון בן ננס הבייר של רבי ישמעאל
 שקלטו בסוף בתרא והוא מחמשה הדנים לפני
 חכמים ונקראו על שם אביהם וכן עזאי וכן זמא
 מפני שמתו בחורים ולא הניעו לסמיכה אמר קודם
 שנסמכו נקראו בן ואחר כך נקרא בשמם ר' שמעון
 כמו שאמרנו בבן זכאי ובבן בתרא ובבן היסא.
 והיה חכם גדול ויהי דבריו עם ר' עקיבא.

הוא היה בזמן ההוא וכשהושבין לא הרגישו התלמידים, לעת ערב הלכו וישבו אצל התלמידים וכך היתה מדרתו של ר' גמליאל כשהיה נכנס ואומר שאלו בידוע שאין שם קניסור נכנס ומצא רבי שאלו בידוע שיש שם קניסור נכנס ומצא רבי יוחנן בן נורי ור' אלעזר חסמא אמר ודעתם לצבור שאתם מבקשים לעשות שורה על הצבור לשעבר ברשותכם מכאן ואילך משועבדים לצבור. וכן נאמר בעוהיו כשלא היה דן ויהיה מצורע בית ההפשיה וכן זה בהוריות. ובני בתו של ר' יוחנן בן גודגרה אי בני אחותו היו בשיבת רבי והיה אלמים ושומעין החתמל רבי עליהם ודברו והיו שומעים והיו יודעים על ההלכות כדאיתא בתלמי הניגיה. ובירושלמי בריש תרומות הניא ר' יהודה אומר מעשה בניו של ר' יוחנן בן גודגרה שהיו מלך חרשים ו"ל אלמים היה ל סדרות שבירושלים נלשין על גביהן וזה משני שאין צריכות מחשבה אבל בתורם אין תרומתו תרומה אבל דרש המדרש ואינו שומע אם תרם תרומתו תרומה. וכן בתוספתא בריש תרומות אמר ר' יהודה בניו של ר' יוחנן בן גודגרה חרשים וכו'. ויהודה בן גודגרה הוא בפירייתא תלמיד ר' אלעזר.

רבי אלעזר חסמא הוא תלמיד רבי עקיבא ודברו של ר' יוחנן בן ברוקה שאמר בפרק אחרון דרש השנה שידר לפני התיבה ופרש רש"י לא שמצוה להתחיל במקום נמוך קניי יוד. וכן חבירו רבי יוחנן בן גודגרה היה רבי אלעזר היה תוכן ומספרי כמו שאמרנו חסמא מעידה על זה שאמר תקופות וגימטריאות פרפראות לחכמה. וזהו שעו קצת מהמפרשים שחשבו גימטריאות שהוא מורב בענין פסוקים ודרשות כמו מין ד"ל והדומה היה אינו אמת כי זה הוא גופה של תורה וקבלה לא פרפראות שאינו עיקר המון נביח פירוש' אחרים שיש במלת פרפראות, אבל גימטריא חבירו מעיד עליו שהוא ברוך לתקופות שאמר שהם הקפות השמים. וצריך הנמסר הנרסה ושיעור ומדידה כמו שאמר עליהם התלמוד שידועים לשעו מישים שבים שהוא לשון יוני גימטריא, מ' פ' ר' יא הוא מדידה ו ג' י הוא ארץ. ר' ל' מדידת הארץ כי מכאן ידעו שאר מדות השמים. וכן תראה לחכמת החל בגולות שקראו לה גמיטריא ומיניטריא ר' ל' נבואה. ובקרא חסמא כאמור ביקרא רבה בפשת אורי מות שאלו לו דברי ברכות כמו שבעה ברכו' של חופה והדומה בריש שלא וארגלו החכמים ואמר על מין קורין לך רבי ובעבר זה נקרא חסמא מלשון לא תחסום שור עד שהלך ולמד לפני רבי

רבי יוחנן בן ברוקה חבירו של ר' אלעזר חסמא שהלכו לקבל פני ר' יהושע בפקיעין בזמן ר' אלעזר בן עזריה.

רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה הוא חבירו של רבי בזמן ר' שמעון בן גמליאל אביו עם ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי והוא האמור באבות. **רבי יוחנן** בן גודגרה הלוי מהשורים. ואף על גב רבסוף פרק החלילי שם אומר רמזיף שערס שכתן מלחם הפנים ואינו מותר אלא לכהנים לא קשיא כי גם היו שם כהנים שוערים בשלשה מקומ' כדאיתא במסכת תמיד. וזה לוי שוער ושם אביו גודגרה כמו שגראה בפ' הדר עם הנברי ביהודה בן גודגרה היה בזמן המקדש כדאיתא בתוספתא בפ' שני שקלים שהיה מסבנה על נעלה שערס בזמן המקדש עם ר' יהושע בן חניניה משורר ויהיה חכם גדול במספר ובחכמה. ובהוריות מביא מעשה שחלך רבן גמליאל ור' יהושע בספינה ושפעו בים וכלה המון לרבן גמליאל אבל לרבי יהושע היה לו מון ורן וישאל לו רבן גמליאל למה היה לו זה המון אמר לוי מפני שיש כוכב שנולה לשבעים שנה ומסיעה את הסנים וכן הוא האמת בתוכנה שבשבעים שנה הולכים הכוכבים הקיימים מעלה אדחת וכן כתב הרמב"ע. וכן אני ראיתי בנסיין מבפלאים ועד עתה שיש אילף וס' שנים. וכן בשבלימס חשב שתנועתם בן' שנה וכן בעל כתר מלכות. וזה כתבתי בהראות לך חכמתם באמת כמו שגראה במולד הלבנה שתמחו כל חכמי האומות ואמר כי זה הדקדוק מהיצירה ועד עתה לא נשתבש אפילו הלק אחד כי זה דבר אלהי וכן האמת, ובפירייתא של שמואל כי יששכר עליה ליקע והביא תורה' חלקים.

נחמיה למה שהיוני בו כי אמר לו שזה מסעה חסמא ואמר לו כיון שאתה חכם כל כך כיצד נכנסת בספינה ולא ישלך עשר ואני תמיה הם שהיו עשירים למה ידדו שהם ר' גמליאל ור' אלעזר בן עזריה, ור' עקיבא אמר אל תחמה על כי יש ב' חכמים ביבשה ר' יוחנן בן גודגרה ור' אלעזר חסמא שידועין לשעו כמה מיפין שנים ואין להם פת לאכול ולא בנד ללבוש ואמר לו נכשבים ליבשה וכור לי עליהם ואשיבם לראש כרי שיהיה להם פרנסה ושלח בעבורם ולא רצו ואמר להם אתם חושבים שאני נתון לכם שירה אני נתון לכם עברות שנאמר אם תדיה עבר לעם הזה וכו'. ובספרי פרשת אלה הדרים אמר שהושבין ר' גמליאל בשיבה ולחוי ששם אומר שהיו ר' יוחנן בן נורי ור' אלעזר חסמא אבל נוסח התלמוד עיקר. אבל ר' יוחנן בן נורי גם

ישמעאל כנגד אני שלמדתי כל התורה כולה מהו
ללמד חכמה ויזית אמר ליה בקש שעה שלא יהיה
מן היום ולא מן הלילה שנאמר לא ימוש ספר וכו'
וברוספתא דפתח ב' דהולין אומר ר' אלעזר בן דמא
שנשנו נחש וכו' ואמר לו ר' ישמעאל אשרך בן
דמא שיצאת שנולד ולא שרצת גידן של חכמים
שנאמר וסורף גדר וכו'.

והתבררה השלישית הוא ר' מאיר הגר צדק
כמו ר' עקיבא רבו המיבנהק ור' עקיבא מינה לרבי
מאיר ולר' שמעון ישב מאיר תהלה נחמרכמו פניו של
ר' שמעון אמר ליה ר' עקיבא דייך שאני ובראך
מכירין כדך. ובגדה נתקן ששלח קיסר לנירון שר
צבאו לירושלים קודם ששלח לאספסינוס ושאל
פסוק לחינוק ואמר ותחתי את נמתי באדום ואמר
בעא קודשא בריך הוא לאדורבי ביהיה ובעא לכפורי
דיה בההוא גברא ותגנייר ויצא ממנו זה. [אמר
ש"ש בימי דורשי הרפוני צורר הדוברים על צדיקים
עתק כי אמרו אך איפשר שנירון קיסר יהיה אחר
נפלו לפני איובי גרומה כי שמה כתיבה מנחה
הדריכוהו ער הרגם אודוהו שרי הדיל כאשר הוא
מבואר ומוסכם בספר נדחיהם משלי אפר. ואני
הייתי משיב להם כי לא אמר בגישין נירון קיסר רק
נירון שר צבאו ואיפשר שזה תגנייר. אחר כך
ראיתי בספר נירון חי המלכים ועשוי אחר כך זמן
רב אמר שקצתם אמרו שמה נירון קיסר וקצתם
אמרו שבתו ולא נודע מקומו איז עד שאמר
אנוספין הטומר הגרול שנירון קיסר יהיה אנסי
ק ר י ש ש"ו רוצה לומר הכך דתם. והנה ראה גם
ראה היאך דברו רבוהינו זכרם לברכה נכחה ואין
להרזר עליהם כי כל דברייהם האמת הזדקק.] ולא
היה נוטל ברטוה בראשונה למד לפני ר' עקיבא ולא
היה מבינו מצד הפלפל ובא לומר לפני ר' ישמעאל
ומבר ואחר כך חזר לפני ר' עקיבא ולמד בסברא
ופלפל וכן כמו זה בפרק קמא דעירובין. ועוד היה
רבו אלשע בן אבדיה הנקרא אחר ותוכו אכל וקלסתר
זק ובעש ר' יהונן על ר' מאיר כשבא להצילי בעל'
הזה כדי שיכנס בן עזן שהיה דינו חלוי אם יכנס
אם לא ועשה שיעלה עשן מקברו כדי שיקבלו דינו
ואמר ר' יהונן מה רבוניה לשרוף את רבו אלא
שיהיה מכניסו באור החיים בלי שום דין כמו
עששה וא"כ הוא בכלל הצדיקים כמו שאמרנו
בנות החורה שלמד ושלמד. ובירושלמי רכלאם
כי בתחלה הייו של ר' ישמעאל ר"ל כשהתחיל ללמד
קרא עם ר' מאיר ולמד בסוף ימיו עם ר' יוסי בן
החושף אפרתי, והיה ר' מאיר לבני ר"ל סופר כמו
נחום הלבלר והיה יודע כל התורה ברקודק על זה

עקבא שהיה שלמד לחלמדים שיהיו אנשים בכל
כראתא במדרש חזית. ויש נוסחאות בזה המעשה
כיצד היה הנל רך אחזק שאמרו לו למשרים על
שמע ולא ידע כי לא הורגל עד שבא אצל ר' עקיבא
ולימדו. וכן אמרו לו מהו למקרב אמר לא, ופיש
השרך לדרש כמו הוא קרוי ותניו קרוב ופיטן,
אבל פירש ההפלות אומר כי שלח ציבור נקרא
קרוב משום כי הוא כמו כהן המקריב וכן במדרש
שיר השיייר ר' אלעזר בר שמעון קרוי ותניו קרוב
וסיטן. ובירושלמי ר' זעירא היה סמוך לקרובא
כדי שיהיה שוחה תהלה וכוף. ובגראשית רבה
פנחס ו' לוי ור' יהונן בשם ר' מתנאס דמן גליא
זה שערב לפני התיבה אך אומרים לו בא והחפ'
אלא בא וקרוב קרבתה צבור עשה צרכנו וסיים בעטו.
רבי יהודה בן תימא אומר הוי עז נכמר והוא
מעשה הרוני מלכות. ויש אומרים כי רבי אלעזר
ר' רמא מעשה הרוני מלכות ולא ר' יהודה, וזה
ר' יהודה הוא בסוף פרק השוכר הפועלים והלכה
כוחה, ומאמרו הנכבד נוכר בפרק ערבי פסחים
על מאמר ר' עקיבא עשה שבתך חול ואל הצטרך
לבריות ותנא רבי אליהו ר' יהודה בן תימא אומר
הוי עז נכמר וכו'. ובמגן אבות כתב ר' דוראן כי
נכמר הוא מומר נשהלביאה היא סתחממה והולכ'
לכנס האיר ומצאח חזיר חבר זנא על הלביאה,
וכשהאיר מרביש נזיר בא לזרזוג החזיר והחזיר
מסנף עצמו והאיר שהוא מלך מצד אסניסותו
עוזבו שכל מומר הוא עז פנים.

רבי אלעזר בן דמא יש נוסחאות בפירוש
המשנה שכתבו ג"כ בזה הכת ר' אלעזר בן דמא.
ואולי הוא בן אדוותו של ר' ישמעאל הנזכר בפרק
הרואה וכו' וכן בפרק ב' דעבודה וזה בן דמא בן אדוותו של
ר' ישמעאל חסד גדול וחסם שמת מנשיבת נחש
ולא רצה להשתמש בלחשים על זו המכה שלא
לעבור על דברי הנביו שלא שנשו נחש דרבנן על
אודו עון שההו יותר המור מנשיבת זה הנחש
שמדו מת ולא הרגיש דברו וקרא עליו ר' ישמעאל
אשרך וכו'. וכן בפרק ב' דעבודה וזה ירושלמי
ולא נשכו נחש בחמייה אלא שלא ישכנו נחש לשתי
לבו. ועוד שם יכולה האשה להסמן עצמה ולומר
גיה אני ולא האיש, אבל בירושלמי מוכיח זה
המעשה בירושע בן דמא שנשכו נחש ובא יעקב
הלמדי י"שן לפאותיו בשם י"שן ולא הניחו רבי
ישמעאל ודורו י"א"כ שמו ר' יהושע ולא ר' אלעזר
כי ר' אלעזר בן דמא הוא מעשהו הרוני מלכות
ולא ר' יהודה בן תימא ויהיו רב חה ר' אלעזר
אדם. ובפרק שתי הלחם שאמר בן דמא רבי

ושם הדבר בספק. ויותר קשה מזה כי ר' נחמיה לחדו ור' מאיר לחדו כי בפרקא קמא דגנהורין אומר כי לר' מאיר אומר רבי עקיבא ולא קבלוהו משום דקטן היה ואחר כך סמכו ר' יהודה בן בנא עם חמשה זקנים חבריו של ר' מאיר. **הגלגל** גם ר' מאיר ור' יוסי ור' אלעזר בן שמעון ור' יהודה בר אלעאי ור' שמעון, ורב אימי מוסף שמסך ג"כ לר' נחמיה וא"כ ר' נחמיה אינו ר' מאיר, ועוד ראמרינן סתם מתניתין ר' מאיר סתם תוספתא רבי נחמיה. ואני הייתי מפרש מה שאומר בפרקא קמא רעיובין הוא בעבור שהביא כי ר' מאיר היה שמו ג"כ רבי מיאשה הוסף שם שגם יש חכם אחר שנקרא רבי נהוראי ור' נחמיה. וכן בס' שבי פסח' כשאמר מזכום אחר שיש לו שמות הרבה ובר אחרים שיש להם שמות איסין בן גמליאל יוסף איש הצל ר' יצחק נפחא וכן בשבת פרק חבית אלא שזה של שבת אינו יכול להצמידה לבד לר' נחמיה כי גם נראה שאמר על ר' אלעזר בן ערך שנקרא ר' נהוראי, אבל מה שאמר שם תנא לא רבי נהוראי שמו אלא ר' נחמיה וכו' בא בפרוב לפרוש כיון שיש סברות שם שאומרים ואמרי לה ר' אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא ר' נהוראי וכו'. ואחר זה מצאנו כי ר"ה פירש כמו שאמרתי כי ר' מאיר נקרא רבי מיאשה, ור' נחמיה הוא ר' נהוראי וכן ר' אלעזר בן ערך נקרא ר' נהוראי. ובמשנת סוף נודר ויסי חולק עם ר' נהוראי ומשם נראה שאינו ר' אלעזר בן ערך שלא היה בזמנו. וכן בסוף קרושין עם ר' מאיר ור' יהודה וכן נראה שפירש רש"י כי בפרק ב' רסנהורין גזק כ"ג נוסחא של ברייתא של רבי אומר ור' נהוראי אומר בן וכו' ופירש רש"י רבי נהוראי אמר לא נרסין לה בתוספתא ושינוש הוא בספרים והא קיימא לן בערובין הוא ר' נחמיה הוא רבי נהוראי. [אמר ש"ש עיר הימה על מי שאומר שרבי מאיר הוא ר' נהוראי שאם היה שמו ר' מאיר למה החליפוהו בנהוראי אחר ש מ א י ר הוא לר' אורא ונהורה עמה שרי.] והכלל העולה כי יש ר' נחמיה חבר לרבי מאיר ואינו כמו שאמר הרמב"ם וכן ר' נהוראי לא נאמר על ר' מאיר כי אם לרבי נחמיה או לרבי אלעזר בן ערך. ומה שאני תמיה יותר על הרמב"ם ו"ל כי השיב המוסכס לרעה הכל שר' מאיר נקרא ר' מיאשה למה לא הוזכרו רבי מאיר נקרא חכם ויפטר וקפיד בשמות דאשיש. ובסוף הוריות שהיה ר' מאיר חכם ורבי נתן אב"ר כמו שאמרנו למעלה ושינה שמותם רבן שמעון בן גמליאל הצנוותן אביו של רבי משום שהיו רוצים לביישו וקרא לר' מאיר אחרים אצ"ט כי לפעמים

והלכה בר' מאיר בנזותו אבל לא בקסותו ומכריון עליו בוקיע הנהור בר' מאיר כראיתא בסוף קרושין. ובירושלמי פרק היה קורא ר' יוסי בן הלפתא היה משבח קמיהו דצפורים ררבי מאיר אדם נרול הוא אדם קרוש הוא צנוט הוא. וכן בתוספתא בפרק י"ב בשבת שחלה ר' מאיר והיה עושה לו רפואה ר' שמעון בר אלעזר הלמידו ולא הניחו ואמר לו אצ"ט שאני מחיר לא מלאני לבי מימי לעבור על רבי חבירי. ובעירובין אומר שירוצ לפני הקב"ה שאין ברורו נכמות אלא שלא עמדו חבריו על סוף דעתו שהיה אומר על פהורו סמא ומראה לו פנים וכן על. סמא פהור והיה יודע משלותו שועלים, משמת ר' מאיר בשלו מושלי משלים שהיה יודע שלש מאות משלות שועלים. וגם נראה שהיה ר' שרפון רבו כמו שאמרנו למעלה שהיה מגיע לתפא כי כל המוזכרים שם כלם היו רבי וחלמיד, והיה הותרו רבי זנגיה בן הרדיון. אשתו ברוריה החכמה וכל מעשה ברוריו: בהחלת מסכת עבודה זרה וכשמתה אשתו יד לבבל מפני הנושה של אשתו, ויש אומרים מפני השמד כשהרגו לוחתנו והצל בתו אחות אשתו מקובה של של זנות שרשם פניו הקסר כדי שיכירו אותו ואו אליהו ו"ל הצילו וברת לבבל שהיה איש יפה מאד כשמו שהיה מאיר ויפשו לו הבית כנכור במדרשה. ובפרק חבית ובחולת חולין נראה שהיה לו אשה אחרת שאומר הניד ר' ירושע בן יודן בן חמיו של ר' מאיר וכו' והוא רבו של רבי, אבל נראה שלא זכר כל כך שאמר רבי שראה לרבי מאיר מאחריו וכן רב זכה לתורה וכו' אם היה רואהו בפניו. וכן כשעשה רבי חרפה לבנו ובא ר' מאיר ואמר הותרה שבת ואמר רבי מי הוא זה שבא לדרוהנו וכו' אבל רוב סתם משנה הוא ר' מאיר. ואצ"ט שבבבביתא חולק בפירוש ר' מאיר עם רבי יהודה הלכה רבי מאיר כיון רסחם לן כר' מאיר במתניתין ואצ"ט כי ר' מאיר ור' יהודה הלכה בר' יהודה כמו שכתב רב אלפס בפ' כל הכלים וב' בעל הלכות נרולות, ובעירובין בפרק קמא תנא לא ר' מאיר שמו אלא ר' מיאשה ונקרא ר' מאיר שהיה מאיר עיני הכמים בהלכה ולא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ולמה נקרא שמו ר' נהוראי שהיה מאיר עיני הכמים בהלכה. ומכאן פירש הרמב"ם בפ' ששי ר' מאיר נקרא ג"כ ר' נהוראי והענין אחר. ושמו ביוזק ר' נחמיה ע"כ. ובסוף פרק חבית על משנת ר' נהוראי תנא לא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי לה ר' אלעזר בן ערך ולמה נקרא שמו ר' נהוראי שמנדר עיני הכמים בהלכה

הוא האריך ימים על חבירו ומשנולד עד מותו לא נמצא שהשא אלא במעשה שמינא בקמא שהיה גונח מלבו ונתנו לו חלב עז והיה העז קשור לו בטריי המשה ועבר על רעה חבירו בשוגג שאין מגדלן בהמה דקה וכו', והוא העיד שכל ימיו לא חשא אלא בזה והיה בזה המעשה הוא או ר' יהודה בן בבא כדאיתא בחבורה ובפרק החולץ קמא ושלא נקרא חסיד אלא שיהיה מיעקרו כל ימיו. ברש פ' הרואה מפורנה אמרה לו פניו רוסה למלה ברבית ומגדל חזירים אמר לה שניהם אסורין אלא כ"ר בחי כסאה היו לו. יוחסמי בפרק ערבי פסחים ר' יהודה בן כהנא שח' ר' כסי דלילי פסחא והזיק רשיה עד תנא רמכותא מחתה חזיא מפורנא אפוי נהירין אמר ליה סבא סבא חד מן תלת מילין אית בך או שתי חמר את או מלה ברבית את או מגדל חזירים את אמר לה תפח רוחה דהיא אתנא חזא מן תלת אלין מלייא לית בי אלא אלפני שיכח לי דכתב הכתא ארס תאיר פניו ור' אלעאי אבוי הוא תנא תלמיד ר' אליעזר. ובפרק הקומץ כי גם ר' יהודה תלמיד ר' אליעזר אולי מפני שהיה רבי אלעאי אבוי תלמיד של ר' אלעזר. ובפרק הנודד כי אית לבי מדרשא שקל גולפא אכתפיה ואמר גדולה מלאכה שמכנרת בעליה ושאשתו עשתה לו מעיל צמר שוב וכו' מכנסו לו ואמר ברוך שעשני מעיל ושגור רשב"ג תנייתו ור' יהודה לא אתא דאמר לית ליה כסוי שדרה גלימא ולא קביל והסיר המחצלת שחזתיו והראה לו עישר מיהו לא ניהא ליה דאתהיב בעלמא הדין וזה היה דרך נס. ובסוף מועד קמן שמת בנו של ר' יהודה בר אלעאי וזהו עמו ר' זננא בן עקיבה תורגמן וכן הוא בס' עשירי מסכתא שסחוטו ר' אלעאי אבוי חבר לר' ישמעאל. בפרקא קמא גיטין בא אחד לפני ר' ישמעאל ורבי אלעאי וכשנזכר בו בעו"ה אפרש יותר. ומה שקשה לי יותר שם אך ר' אלעאי שהוא אבוי של רבי יהודה ור' יהודה רבו של רבי הניא קתיא רבי מחזנתיון שעשה רבי ממאמר ר' מאיר שהוא אדוק לו לר' ישמעאל, ועוד שר' מאיר תלמידו של ר' ישמעאל כאשר אמרנו בר' מאיר. ועוד נראה משם כי ר' ישמעאל גדול מר' אלעאי שקרא לו רבי ור' ישמעאל קרא לו בני. ואחר זה מצאתי בתוספת' גיטין זה המלשלה ולא הזכיר ר' אלעאי לר' מאיר וישר בעיני. וזה ר' יהודה סתם חולק עם ר' שמעון חברי, וחומר על הרבה מ'ל שהביא באת החבורה ר' מאיר ור' יוסי ור' יהודה ור' נתן שהיה יותר אחרון מר' שמעון בן יוחאי והביאו בכת הרביעית לר' שמעון עם רבי וזה הוא בפשט

התלמוד אחרים איתו ר' מאיר כי ר' מאיר חולק עם אחרים אלא נאמר שזה הוא על הדוב ואחר אותו מעשה כי מה שנאמר בראשונה משמו נאמר. וכן אמרנו למעלה כל מקום שאומר משם רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא הוא ר' מאיר ששמעאל שמו ואפילו בן עזאי שהיה קודם לר' מאיר אמר חבל לכן עזאי שמש לר' ישמעאל. וכבר ידעת כי בנהרא אומר כי בן עזאי תלמיד חבר לר' עקיבא ומוה נראה שלא היה רבי ישמעאל תלמיד לר' עקיבא. ור' מאיר מת קודם ר' יהודה ור' יוסי חבריו נדאחא בפרק ב' דקדושין ובגווי ס' כ"ג שנכנסו סומכים ללמוד לפני ר' יהודה וכן ר' יוסי מת קודם ר' יהודה כדאיתא בפרקא קמא דסוכה ובפרקא קמא רראש השנה ר' מאיר כמה דורות אחר הרובין, ר' מאיר תלמיד ר' עקיבא ור' עקיבא תלמיד ר' אליעזר ור' אליעזר תלמיד רבי' ושיבמו נהרב הבית וכו'. אבל עם כל זה ראנו שהיה בזמן הראשונים שאמר ר' תושע יהא אמרה בתוריה. וכן פירש"י בס' ר' מיהות בית דין כי ר' מאיר תלמיד ר' אליעזר הגדול וכן ר' מאיר תלמיד ר' עקיבא ומשניהם למד.

רבי אלעזר בן שמוע הכהן שהאריך ימים שהיה לו רבי קצת לימוד מסנו כראמרין סוף פ' השיל תנא אמר רבי כשהלכותי ללמוד הורה אצל ר' אלעזר בן שמוע חברו עלי תלמידיו כתרנגולין של בית בקא ולא הניחוני ללמוד הורה אלא דבר אחד במשנתו ר' אליעזר אומר אפרוניתוס חייבין עליו סקלה כוכר פירש"י של בקיא בקיאין חרישין ואינן מניחין תרגול ביניהם. וכן בפרק הקומץ אמר רבי הרצחי מרדכי לפני ר' אלעזר בן שמוע ומצאתי יוסף הבבלי יושב לפניו והיה חביב לפניו עד לאחת, וכן בובתים אמר רבי כשהיינו יושבין לפני ר' אלעזר והיה איסי הבבלי לפניו והיה חביב לי עד לאחת. ור' יהודה בן שמוע היה תלמיד ר' מאיר והוא ביטל הגורה של שמו כדאיתא בפרקא קמא דראש השנה שלא יעסקו בתורה ושלא ימלו בניהם ושיוולו שבתות ואולי היה אדויו של זה רבי אלעזר קמן מסנו או קרובו ור' אליעזר סתם כמשנה הוא זה.

רבי יהודה בר אלעאי שהיה מחפסא בסרינין המצוייץין כמלאך ה' בע"ש. והוא ראש המזבחים בכל מקום כשאמר קרס כדאיתא בס' במה מדליקין וכל מקום שאומר מעשה בחסיד אחד נאמר עליו או על ר' יהודה בן בבא החסיד כמורה שהוא סמכו כמו שאמרנו למעלה על ר' מאיר. ורבו המיכהן ר' אלעזר בן עזריה וכן ר' עקיבא ור' יוסי הגלילי

מפורסם כפי הנראה ימהלמוד ולכן בעזרת האל
 אביאנוהו מיד אחר זה החסיד . ובפרק קמא דע"ז
 שסמכו ר' יהודה בן בבא ור' יהודה חכם לשירצה
 לכשיחשב בדעתו שהיו בניו מתיים בתויו . ויש
 אומרים שהוא ראש המדרשים . ובסוף פ' האומר
 בגיטין תוספות חכם לשירצה יותר מר' מאיר
 דילמא ר' מאיר הרף ומקשה ור' יהודה מתוך
 ומסיק וכן כהאי נוגא בסוף הוריות . ורש"י פירש
 כשירצה להיות מתוך ומתיישב בדבריו חכם הוא
 נמצא לפני ר' טרפון במגלה ובפרק ששי מנדרים .
 וכבר יצא שחכם כשרא הוא ר' יהודה (י) סתם
 אליבא דר' עקיבא אשה יראת י"י היא תתהלל זה
 דורו של ר' יהודה בר אלעאי שהיו ששה חכמים
 מתנבים בשלית אחת ועוסקים בתורה . וזה ר'
 יהודה כשהיה קפן קרא המגלה לפני ר' טרפון
 שמכשירי בקפן וכן לפני רבן גמליאל למר הוא חנניה
 בן עקיבא בפ' ח' דכתובות וכן בפ' הבונה ר' גמליאל
 רבו של ר' יהודה וכן אומר משום ר' יוסי הגלילי
 בפ"ח דקמא .

רבי שמעון בן יוחאי הוא סתם ר' שמעון
 ואינו נקרא יוחאי כראיאתו בפסחים שאל ר' שמעון
 לר' עקיבא כשהיה אסור בבית האסורים שלמד לו
 תורה ואם לאו אני ואמר ליוחאי אבא ומוסרך
 למלכות ואמר לו יותר משהעגל רוצה לינק וכי .
 והוא הידוע בכל העולם הלמיד מובהק לר' עקיבא
 הנה הלמיד ג"כ בוסן ר' יהושע ורבן גמליאל בפ'
 תפלת השחר וסתם ספרי הוא , וכן ספר הוודר
 המאיר לכל העולם הנקרא מדרש ידי אור שהוא
 מסדרות התורה והקבלה כנהו על שמו אע"פ שהוא
 לא עשאו כיון שתלמידיו ובנו ותלמידיו תלמידיו
 עשוהו על מה שקבלו ממנו כמו שאמרנו שהמשנ' ¹
 וספרא וספרי ותוספתא כולו אליבא דר' עקיבא ,
 אע"פ שאלו הספרים נעשו על פי יותר מס' ²
 שנה אחר מותו . ובפרק זה דברי הוודר הם יותר
 אמתיים כי הם דברי האדוונים שראו המשנה

ר' יהודה זה היה סוריא דבי שאיה (הוא רבי)
 פ' המסחה והמכסח (קל"ב) וביהושע דשקלים
 פ"ג . יעב"ץ .

ג"ל שצ"ל ש"י שנה . שוב נראה לי שזה הלשון
 מיסב על הספרים משנת ספרא וספרי , הם נעשו
 ע"פ ר"ע יחד מס' שנה וכו' . יעב"ץ .

הרב בחי שחיה הלמיד הרשב"א כידוע גם מיפה
 בשם רבו כמה פעמים הוא ראה ס' הוודר ומכאן
 לשון מס' פ' משפטים ע"פ וכו' יצא אמרם וספנה
 אהרן מדרש של רשב"א כדרך שרגל לקרות בס'
 ע"פ . יעב"ץ .

1) ר' יהודה זה היה סוריא דבי שאיה (הוא רבי)
 פ' המסחה והמכסח (קל"ב) וביהושע דשקלים
 פ"ג . יעב"ץ .

2) ג"ל שצ"ל ש"י שנה . שוב נראה לי שזה הלשון
 מיסב על הספרים משנת ספרא וספרי , הם נעשו
 ע"פ ר"ע יחד מס' שנה וכו' . יעב"ץ .

3) הרב בחי שחיה הלמיד הרשב"א כידוע גם מיפה
 בשם רבו כמה פעמים הוא ראה ס' הוודר ומכאן
 לשון מס' פ' משפטים ע"פ וכו' יצא אמרם וספנה
 אהרן מדרש של רשב"א כדרך שרגל לקרות בס'
 ע"פ . יעב"ץ .

1) ר' יהודה זה היה סוריא דבי שאיה (הוא רבי)
 פ' המסחה והמכסח (קל"ב) וביהושע דשקלים
 פ"ג . יעב"ץ .

2) ג"ל שצ"ל ש"י שנה . שוב נראה לי שזה הלשון
 מיסב על הספרים משנת ספרא וספרי , הם נעשו
 ע"פ ר"ע יחד מס' שנה וכו' . יעב"ץ .

3) הרב בחי שחיה הלמיד הרשב"א כידוע גם מיפה
 בשם רבו כמה פעמים הוא ראה ס' הוודר ומכאן
 לשון מס' פ' משפטים ע"פ וכו' יצא אמרם וספנה
 אהרן מדרש של רשב"א כדרך שרגל לקרות בס'
 ע"פ . יעב"ץ .

שהכירוהו שהוא יהודי. ושם היה ראש שיבה
 אחר מתיא בן חזש ברמי ושם נזכר מעשה דבן
 חמלין שהיה שד ונכנס בגוף בת הקיסר והוציא
 מנופה ר' שמעון ויכלה הוסיף ולא יכלו דבריו כי
 כבר ידע שהוא ובנו היו במערה מפני פחד השכד
 כראיאתו בנראשית רבה נפרשת ויבא יעקב שלם
 ובפרק במה מרליקין היה שם י"ב שנים וזימן לו
 הק"ה מעין מים הרוב והיו ערומים יושבים בחול
 עד ציאים ובשעת חסלה לובשים עד שבשרם היה
 סילי פילי ר"ל נזכות החבורות, ואליהו ו"ל היה בא
 אליהם ובשיצאו מהמערה שכבר בשלה הגדה היו
 שורפים העולם עד שהזורזו למערה שנה אחרת שהיו
 י"ג שנים ויצאו. ור' פנחס בן יאיר החסיד האמור
 בפרקא קמא דחולין עם רבי הוא המלמד בנסים
 היה חתנו כפי הנמרא בפרק במה מרליקין ושהיה
 חכם גדול קודם ר' שמעון, וכזה נראה שגם
 משעת נגמרות ושהיה חותנו ובגדה נראה שהוא!
 דתנן ר' שמעון ושהארץ ימים וכשמת ר' שמעון
 ראה לר' פנחס בן יאיר ולרב המנונא סבא שבאו
 ללוותו שמהו מקדום. והתוספות בפרקא קמא דחולין
 בשולקן לו הנדר פירשו שם שר של ים השיבו או
 ר' פנחס היה מחשב בלבו מה הסיבה שלא חלק
 אה היה לשון לנהר לרבי דומה להם ב"ל קמא רפ"ו
 על ר' אלעזר בן יודרימס שאמר שמים בקשו עלי
 רחמים ע"כ. וכן פירש רש"י שם בעבודה וזה
 שהוא כמו בפרק שיהי אילנות מה הם אוסרים
 וכו'. וזה המעשה של המערה הוא גם במה
 מרליקין והוא ובנו ר' אלעזר נקברו במערה אחת
 כראיאת בפרק השוכני את הפועלים ובתוספתא
 רפ"ג. ואמר משום ר' יהודה בן יאיר אולי הוא
 אה ר' פנחס בן יאיר. ואני תמיד כיון שמת רבי
 פנחס בן יאיר קודם ר' שמעון חתנו אך היה
 בבית רבי?

רבי יוסי לצפורי. ואני תמיד מה שאומר
 גם במה מרליקין ר' יוסי נלה לצפורי חלאל הוא
 ואבותיו היו בצפורי כי ר' חלפתא אביו בצפורי
 היה והוא סתם ר' יוסי בן חלפתא. ובסוף ראש
 השנה ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון
 גסינכן וכן גם ב' דתעניות ובפ' ב' דסנהדרין כי ר'
 יוסי תנן תקנת תקנות וסתם סדר עולם הוא ר' יוסי,
 ואע"פ שמת בנו ר' חלפתא נכנס לבית המדרש
 ודרש כל היום ללו בצפורי. והה ר' יוסי סתם הוא
 חבר החמשה שזכרו סתם במשנה והוא היה חי
 אחר שמת ר' מאיר אבל קודם שמת ר' יהודה

(1) כ"ה בשלחיו אדרא רבה, אבא במ"א נראה
 שר"א ברשב"י היה חתנו של רשב"י. יעב"ץ.

שהיה בדורם כמו שאזכיר והזכירו בנחודה השלישית עם האחרונים.

רבי יוסף הגלילי רבו של ר' יהודה כראתא גפ' הלוקחן ובפרק החובל והוא מד' וקנים שנכנסו כשמת ר' אליעזר הוא ור' אליעזר בן עזריה ורבי שרפון ור' עקיבא. וכן ר' יהושע מביאן ברק המגיש וכבר היה ידוע חכמתו. ובנו ר' אליעזר שעשה ל"ב מדות לחרזה כנגד ל"ב נתיבות בורה החארץ ימים עד זמן ר' שמיר שאמרה לו כחכמה אשתו גלילי שפטה היה לה לקצד ולומר באי זה נלך ללוד. ובפרק כיצד מעברין ר' חנינה בנו של ר' יוסף הגלילי בבית דינו של רשב"ג אביו של רבי עם ר' אליעזר אחיו בן ר' יוסף הגלילי ועם רבי ישמעאל אבנו של ר' יוחנן בן ברוקה. ובסוף מוסד קטן כשמתו בניו של ר' ישמעאל נכסו ר' וקנים לנחמו ר' שרפון ור' יוסף הגלילי ור' אליעזר בן עזריה ור' עקיבא, ור' ישמעאל דרך כבוד קרא לכלם רבותיו.

ובפרק אלו נצרות כתב הרא"ש ז"ל ר' יוסף הגלילי הניחו של ר' עקיבא. ובספרי מגלה יהוה הכמתו פדה ששתתה מי חסאת ביבנה התיירו את בשרה זה אחד מהנברים שהיה ר' יוסף הגלילי דן לפני רבי עקיבא וסילקו ר' עקיבא ואחר כך מצא לו חשובה אמר ליה אני לחזור אמר ליה לא לכל אדם אלא כך שאתה יוסי הגלילי וכו', אמר ר' שרפון ראיתי ה"ל מנחם ימה ובפסגה ובגדה ועשה כרצונו והגדיל זה ר' עקיבא, והנה צפור העינים בא זה ר' יוסף הגלילי, וישליכהו ארצה וירמסוהו ולא היה מציל לאיל מידו וכו'. וכן כותב המעשה סוף פ' אי זהו מקומן. ובכל מקום ר' שרפון ור' יוסף הגלילי ור' עקיבא. ובפ' ח' רסוטה רבי יוסף הגלילי ואומר חזרו מעורכי המלחמה בין על עבירות ראוריתא או רבנן ור' יוסף אומר על ראוריתא לבר.

זה הבאתי שלא תחשוב כי ר' יוסף סתם הוא רבי יוסף הגלילי אלא ר' יוסף הגלילי ור' שרפון רבו של ר' יוסף הגלילי וא"כ אין רבי יוסף הנקח הלמד ריב"ז דן לפני ר' עקיבא וא"כ אינו אבית כיה טאמרי בעל דורות עולם וכן בתוספתא אמר ר' יוסף משום רבי יוסף הגלילי.

רבי אליעזר בנו של ר' יוסף הגלילי כבר חכמתו ידוע שאמר עליו כל מקום שהמצא רביו באגדה עשה אונקד כאפרכסת שהוא כלי עץ שפדה רחב למעלה וקצר למטה ובו נחנך החסד על דתיים שולב"א בלעז ברק כסוי הרם ועשה ל"ב מדות לחורה וזיה בימי רשב"ג אביו של רבי הוא. ור' חנינה אחיו ור' שמעון בן עזאי. וכן נומא ורב חוצפת המתורגמן היה ראוי שיהיו בחכמה השניה

היה אליהו עמו בכל יום עם רבי יוסף ושלא בא לו שלשה ימים בעבור שקראו קשרן ר"ל כעסן וכשבא אמר ר' יוסף הא קפיר מר וכן בתחלה ברובת הכתיב לו אליהו ז"ל.

רבי נתן הבבלי היה אב בית דין בשיבתו של רשב"ג אביו של רבי. וכל מקום מחזיק התלמוד רביו להלכה משום דריגא הוא ונחית לעסקא דריגא וזוהו תלמוד לר' יהושע בן חנניה. ובחלק הזה (בהלכות יבום וחליצה בחלק ג') כתב הרמ"א כי רבי ור' נתן הלכה כר' נתן ואע"ג כי הלכה כרבי מחבירו שאני ר' נתן דרביה ורבי היה ורביה דאבוה ואין הלכה כתלמיד. ועליו נמצא בספרא דארס קמאה רבי ור' נתן סוף משנה, ובראה שגם אבותיו היו אבות בר' שאמר לו רשב"ג כשנחפיים עמו על המצאה שאמרנו למעשה שקראו לר' מאיר אחרים והוא לא נחפיים עמו ולר' נתן יש אומרים אמר ליה נהי דאהני לך קמרא דאבך פירוש אבנש מהוב ומרגליות לשוויי אב"ל לשווייך נשיא מי מהני? ומצאתי בערוך ר' נתן בגלגא היה ראש גולה שבבבל והיו ראשי גלויות רגילין לבלוש חנורות דאונן קמרי דהוי רחובה יותר מאבנש מסכף והב לעמוד לפני המלך פרס ועלה ר' נתן לארץ ישראל והיה אב"ד ואמר לו רשב"ג לא ר' לך וזה ובקשת לך להיות גם נשיא הו' פירש רבי שרירא נאמן ז"ל. ובפ' יש נחלקין אמר רבי לירות שהיה לי והערה פני בנתן הבבלי ואמר רבי לבנו אלו ר"ל ר' מאיר ור' נתן בקשו לעקור כבוד אבותי וכו'. ואליהו ז"ל מרוב עמו אמר ליה אליהו ל"א אכול עליש ושחה שליש וכו'. ועוד אמר בתלמוד ר' נתן בגלגא הוה קרי ביצית וסומכוס דארץ ישראל קרי דוינת ועשה ספרים הרבה כמו משניות ואבות ור' נתן האריך בהם.

רבי יוחנן הסגולה בערוך שהיה עושה סנדלין תלמידו של רבי עקיבא חבר ר' מאיר ורבי יהודה בחולין פרקא קמא וכן ברק ה' דכחובות ובפ' מי שמתו. ויש אומרים שהיה נקב מרגליות וכמלהו בפ' ר' מיתות בענין המושג שמשטרו לדורם להביא סנדלין פירוש מרגליות חרגום ראמות ונבש סנדלין וכו' ולפירוש אלו הרי"ש לתפארת. ובספרי שאל ר' אלעזר בן שמעון ורבי יוחנן הסגולה את ר' שמעון. ובאלה הדורות היו אחרים גדולים מאד. ואני חמיה למה לא הביאן הרמב"ם כמו ר' יוחנן בן נורי ברורו של ר' עקיבא אבל אני אני חושש כיון שכלם בע"ה אוכרי מי הם ובא זה זמן היוזכר ר' יוסף הגלילי למה לא הביאן ברור ר' עקיבא ור' ישמעאל ר' אליעזר בן עזריה

(1) בן ב"ק ולא דעתי פירוש.

ואל נבאן כי אלו בומן ר' אלעזר בן חסמא והדומה
אלו כיון שזכרם בטאן אוקירם .

רבי שמעון בן עזאי כבר אמרנו בעבוד שלא
נכנסו קראו' בן עזאי וכן זומא. וזה בן עזאי חשקה
נפשו לתורה שיהיה ארום עם בת ר' עקיבא ולא נשאה
כראיאת נוספה . ובמדרש משלי פסוק ותקם בעד
לילה . וכשנכנסם לפרדם מה נער ועליו נאמר יקר
בעיני השם המוחה וכו' . והיה תלמיד חבר לרבי
עקיבא כראיאת בפרק מי שמת אמר ר' שמלאי הדי
אמרה בן עזאי תלמיד חבר לר' עקיבא הוה שאמר
לו שבאת יהוה מהחמשה הורגים לפני חכמים
שאמרנו . ובסוף פרק שני ברבנן אמר בן עזאי
כל חכמי ישראל לפני קליפת השום חוץ מן הקרוז
הוה שהוא ר' עקיבא . ובתולת ספרי אמר איני
כמשיב על רבריו אלא כמוסף על דברי ר' עקיבא .
וכשמת שמעון בן עזאי בשלו השקדין ואמר חבל
לבן עזאי שלא שמש לר' שמעאל . ובגל רבי
הכמה מוכרו התלמוד , אמר אביי אני כבן עזאי
בשוך שניה כי בן עזאי שוכן בשגריה ופרש"י בפ'
בגל משרבין לא היה בימיו עקר הרים כמותו . וכן
בפרק קמא רקדושין אמר אביי וכו' .

בן זומא הוא ר' שמעון בן זומא כמו בן עזאי
וזה גרול ממנו וחולק עמו ירושעי . והוא מארבעה
שנכנסו לפרדם והצדיק ועליו נאמר רבש מצאת
אכול דיך . היה רשען גדול בתורה שאמרו משמת בן
זומא בשלו הורשנין וראה אלוסא שהם ששים
רבוה ברה הבית ואמר ברוך שבתא כל אלה לשמשי .
אלו בגבל קלה מאבותיו שלא היה שם אוכלוסא
מישראל כראיאת בפרק הוראה .

רבי חוצפית התורכמן לפני רבן גמליאל
כשביט לר' אלעזר בן עזריה והוא מעשרה החגי
מלכות . יש נוסחאות בסוף חולין דאלישע אדר
ראה לשונו של ר' חוצפית מוסלה באשפה ואמר
פה שחפץ מרגילות וילחוך עפר ואו יצא למיטה .
ויש נוסחא שהיה לשונו של ר' יהודה הנחתום וכו' .
ר' חוצפית היה שקול כיהונתן בן עזיאל היה
שונה ק"ע פנים בתורת הנקם והוא נוטר בסוף
שביעית ובפרקא קמא רחינה שר חמשים אמר ר'
אבהו אין מעמידין תורגמן על הציבור פחות
מחמשים שנה וכן ר' יהודה הנחתום הוא בגרייתא
הוא מעשרה הורגי מלכות .

והחבורה הרביעה ר' יהודה הנשיא העניו
כראיאת בסוף הוריות ובסוף שופה ורא חמא בנו
של רבן שמעון בן גמליאל העשוחן הנוטר בכל
המשה הלכה רשב"ג במשנתו דרץ מערב וצדין
וראה אחרונה אצ"פ שיש הלכות אחרות שהביאו

המפרשים שאין הלכה כמותו ודי למבין . ובספיק
הרא"ש פרק ואלו מנלחין שהלכה כרבי אפילו נגד
רשב"ג אביו ורבו כיון שהוא יחיד . וזה רשב"ג
בנו של רבן גמליאל רבינה בר מלוגתא רר' יהושע .
ור"ג בנו של רשב"ג הנודע ברוחן הבית לא ראינו
מדבריו במשנה . ויש אומרים שהוא הנוטר בפרק
קמא דאבות שמעון בנו אומר וכן נראה כיון שהזכיר
אחריו רשב"ג אומר וכו' . והוא בנו של רבן גמליאל
הזקן בנו של שמעון בנו של הלל הזקן כראיאת
בפרקא קמא רשבת הלל ושמעון בנו , וגמליאל
ושמעון בנו נהגו נשיאותן בפני הבית וא"כ ר' יהודה
הנשיא שנקרא

רבי בכל המשנה . ונקרא רבי רבה בפרק אלו
טרפות וכן לפי דעתו נקרא ר' יוחנן בן בפרק זה
עצמו . והוא ר' הלל מורע המלוכה מצד אביו (1)
של הלל משפטיה בן אבשל אשת דוד המלך .
ובפ' במה זכמה אמר רב רבי דאמי מדוד מוצא נכות
לו . ובפ' אלו קשר' (שבת קי"ב) ותורתו בימי רבי ראמר
מר אחוריייה רבי עתיד משבור מלכא וכן בפרק
השוטר הפועלים שבא מורע רור . ובנו רבן גמליאל
ובן בנו יהודה נשיאה שהיה בומן ר' אמי ור' אסי
ובנו של ר' יהודה נשיאה ר' הלל הנשיא שתקן
העבור לכל ישראל קודם שתחבשל הסמיכה ער ימי
המשיח והם ישראל הורות התחילו מהלל וסימו
בהלל . וכבר ידעת כי מומן יצחק ואברהם אבינו
ושם ועבר נתנבאו עליו ועל אגטוניטוס המלך מלך
רומי חבירו של רבי ואמרו שנידון בכתר ושלה
המלך לר' דהבא פריא בשקים והפסים למעלה פשו .
ומת אגטוניטוס קודם רבי כראיאת בריש עבודה
ורה ראמר נתפרדה חבילה . וכשראה רבי ע"ה
אורך הגלות והשכחה מצויה אמר עת לעשות לה'
אצ"פ שהמה תורחך לפי שדברים שבעל פה אי
אתה ושאי לכותבן שנאמר כי על פי הרברים .
וכתב המשנה ולא פנה כפי כבודו ועשרו לחענוגי
השלם כמו שאמר לא נהתי אפילו באצבע קשנה
וכו' . והוא נקרא

רבינו הקדוש כפי התלמוד על שלא שלח ידו
מאבנשו למעלה כראיאת בפ' כל כתבי אצ"פ שהיה
נשוי בתוספתא בפ' כל הדי . ואך איפשר זה פרש
בעל הערוך בערך אמת משם רבינו האי שהיה
ידו מלובשת במטילת עבה ושלא בשעת קינוח כי אי
בצרוך יקח . או נקרא קדוש כפי הירושלמי שהיה
בית לידתו שמה על בית מילה אביו לשמים
במילה . וכן נראה כי כן אמרו יום שמת ר' עקיבא

(1) כן הוא בירושלמי וצ"ל בנמרא דידן פ' אצ"פ
כפ"ש בספ"ד יעב"ץ .

נולד רבי יצחקו עליו זרח השמש ובא השמש .
 ובירושלמי דסנהדרין שלא הניב במלתו כל ימיו ,
 ובכשר לבנת הספיר ובוודו שנקרא קדוש שקדשו
 אביו במילה בשעת השמר כמו שאמרוהו . ואלהיו
 שכח במחבתיה ב' השוכר ותבניה היה ר' אלעזר
 ב' שמעון . ואחר שמת רצה לקחת אשת רבי
 אלעזר ולא רצחה וכו' ב' השוכר ובפרק הנוקין .
 וכן ב' אחר דיני ממונות מימות משה ועד רבי
 לא היתה תורה וגדולה במקום אחר ר"ל בא"י אשר
 היה שם נ' בגבל היה ראש גולה בענין ליהן רשות
 לדיינים גדול ממנו שראש גולה שבט והוא מחזיק .
 והש"ס מרש שאין גדול בישראל גדול בתורה ובעושר
 כמותו . ור"ג שנים היה ביסורין וכן הלה מעינו ,
 ורופא שלו היה שמואל . והכמים וקדושים אין
 חקר למספר היו צמו ולא נמצא כמוהו שהרביץ תור'
 בישראל . ובש"ק דבתרא כי רבי פתח אצרותיו בשני
 בצורת להת לבעל תורה ונרחק יונתן בן עמרם
 תלמידו ואמר פרנסני ככלב ואמר רבי איי שנתתי
 סת לעם הארץ , ואמר ר' שמעאל בר' יוסי כי
 היה יונתן בן עמרם שלא רצה ליהנות ואו אמר
 שיכנסו הכל . וכמו שאמרנו כי הוא ז' להלל כן הוא
 ב"ב דורות הנאים ב' צדיקים . שמעון הצדיק ,
 אנשייניס , יוסי בן יעזר , יהושע בן שרידה , שמעון
 בן שפח , שמעיה , הלל , דרי ג' דורות . שמעון
 בנו , רבן גמליאל הזקן , רבן שמעון בן גמליאל ,
 רבן גמליאל , ורבן שמעון בן גמליאל עם רבי .
 ומצור אחר הרף עד הלל ז' , ורבי' ח' , ור'
 אליעזר ט' , ור' עקיבא י' , ור' שמעון ור' מאיר
 י"א , ורבי י"ב , הרי הוא ז' להלל הו' . וכן הוא
 בדור י"ב הנאים כמספר הנוכחים והגולות והיקים
 וההרשים . ובפ' בני העיר כי שאל רבי לר' יהושע
 בן קרחא כמה הארכת ימים ואמר ליה קצה בחיי ?
 אמר רבי תורה היא וללמוד אני צריך . ובשעת
 פטירתו אמר ליה רבי ברנאי אמר ליה הדי רתון
 שתניתי לחצי ימי , אמר ליה ונלחה לו ? אמר
 ליה והנאים אחרין בהמות ירעו ר"ל בחמיה ,
 כי חחיה שנים רבות כמוני אומיתו יהיה גדולת בניך
 ותתנבא נשיאתם . ובגר ד' כל ב' חלק ב' ס"ג
 משפטים הצדיקים וזכים לשני עולמות כפי מעלתן
 כמו אברהם יצחק ועקב ומשה ואהרן ומרים ודוד
 שלא שלט רמה אפילו נגש בחייהם ולאחר
 פטירתן . אצל'ם שאמרו ב' הנוקין מימות משה
 ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחר . ועל
 זה רמזו לא כל אדם זוכה לשתי שלהנות ר"ל
 שהם מצדיקים כמו שאמר ר' שמעון דאיתו בני
 עליה הדיק מצדיקים בלומר הזוכים בב' העולמות

לפי שהו הורה זה ע"כ . ובירושלמי ב' משילין בבצי'
 שזכה רבי לתורה על שואה ד' מאיר בהלליה דר'
 שמעון ברבי שהיו מספדין אחריו יחדון בשבתא
 עבר ר' מאיר ושמע' לקלחון אמר רבתי הותרה שבת
 שמע רבי קליה אמר מי הוא שבא לדוחונו בתוך
 ביתנו שמע ד' מאיר קליה דרבי ושק , נשק
 אבתריה פרח אפרת ורחא פקליה מעל קליה דרבי
 מאיר אודיק מן כוחא ורחא קליה דר' מאיר
 באחוריה , אמר רבי לא זכיתי לתורה אלא על
 קליה דרבי מאיר מאחריו . ובכפר המצות מצות
 ע"ה ל"ב בסוף י"ט גורס פארי אבתריה דרפו אחריו
 פקליה מעל קליה ס' כובע מעל ראשו וכו' .
 וזה קשה לוי כי ר' מאיר שמת קודם ר' יוסי ורבי
 יהודה ואחר שמת עדיין היה ר' יהודה רב
 ישיבה ואחר המרברים שכנגדם סומכוס ויהיה רבי
 מאיר חי בחופה ר' שמעון ברבי . ועוד בירושלמי
 ר' שמעון ברבי היה אכל בשוק חזיה ר' מאיר א"ל
 אין שבת לתלמידי חכמים לעשות כן . ושמיטת אומרים
 כי מלאך היה בדמותו של ר' מאיר אבל בתלמוד
 שלמי בפרק קמא דעירובין אמר רבי האי מחדחמד
 פתריאא דחזינא ל' מאיר מאחוריה . ורש"י ס'
 שהיו יושב בשיבה אחריו ואלו חזיניה מקמה
 מחדחמד פסי דתתיב והיו עניך רואות את מורך .
 ובפ' קמא דסנהדרין על שנתן רשות לרבה בר תנה
 לדון ולהתיר בכורות וכן רב וולת שלא נתן לו רשו'
 להתיר בכורות או מפני חריפותו או מפני כבוד רבה
 בר תנה . ואולם נכחיה דסנהדרין אי נמייר למה
 להו למשקל רשותא משום מעשה שהיה דחניא
 פעם אחת חייב רבן למקום אחד ופיעו כמה שדרש
 להם תלמיד אחד שהם אמרו מי בעצים אינו
 מלשיר הא אמר כי אם מי ביצים וכתבו התוספות
 היאך פיעו שחשבו מי ביצים כמו גומא בלי ביצה .
 האנא באותה שעה גזרו תלמד אל יורה אלא א"כ
 נמל שעות מיכו . ואצל'ם שאמרנו למצלה כי היו
 שני בצורה בימי רבי אבל ב"ג שנים שהיה ביסורין
 לא הוצרך העולם למכר והיה יוצא לחות המים
 בארץ כי עקרי צעון שלא נומא בירא דמיא .
 וביסוריו דר' אלעזר בר שמעון לא שכיב אינש בלא
 ויכניה והיה מקבלן מאהבה ושל רבי על ידי מעשה
 והיה נוהן קולות כשנכנס לבית הבטא ועבר קליה
 לקול הפרדות על דשמעי' ליה נחתי דימא . ולרבי
 מתה לו בת בבית שטרים , ואף ל' ס' כן לא נמנע
 לדרוש כל היום . רבי הנינא אל גביה יתרה)
 נשיאה נשק בחלוק וכתמא א"ל חזור ולגוש חלוקך
 דעמרמא משום מלך ביופיו החזינה עניך בירושלמי .
 (1) נראה כי איש רבי אלא נמיר ר"ל נשיאה . ענין .

של אחיו וכו' וכל המשנה קבל ממנו . והה' הוא ר' יוסי סתם הוא ר' יוסי בן הלפתא . ובס' היוקחה שאל רבי לר' יוסי ולר' שמעון וכן אמר בעל דורות עולם שהוא רבו של רבי . והה' נראה מפורש בפרק אין סומנין אלו היה ר' יוסי קיים היה כפוף לפני רבי . ובתוספתא פירש רבי שמואל שהו' מהמלא נשיאותו הוא ר' יוסי גדול מרבי לכוונתו בס' שני גרסה דאמר ליה ר' ישימאל בר' יוסי לר' חמא בר ביסא אביו של רבי אושעיא רבה שהיה נומן רבי ופשה בריהות מניח דברי הרב שהוא רבי יוסי ושומע דברי התלמוד שהוא רבי . והר"ת מפרש דוראי מתולדות היה רבי הלמידו של ר' יוסי אבל אחר כך נתחכם רבי , ור' חמא כבר ריש מתשנא שקוא רבי שכיחי רבנן גביה ומחרן שמיצתיה מכל זה נראה אפילו לר"ת היה רבי יוסי רבו של רבי וכן קרוב לאלה הדברים כתבו התוספות בס' כל הדי גרסה רמסמע שם שרבי יוסי רבו של רבי . ורש"י פ' שאם היה ר' יוסי חי היה כפוף לפני רבי מחמת הכשיאות שהיה ראוי זה כמו למלך . וכן נראה בס' ר' רבנן דרין וכן בס' ראשית הנו אמד רבי על ר' יוסי אלמלא היו דברי רבי ר' ר' רבי יוסי קבלה ואחרים דברי תורה הייתי לוקח דברי רבי כ"ש כי הוא דברי תורה שאמר וארבע צאן שנקרא צאן ואחרים דברי קבלה ר"ל דברי נביאים . וברבי נבא ידעת כי זה ידעת כי מה שנקרא על גדול שבדור כמו שפרש"י בדרבנן מקומות וכן ר"ל וקנו של רבי נקרא רבי . וזה כתבתי למוקף מבעל דורות עולם שאמר כי בני רבי הם רבי אושעיא ור' שמעון ור"ג ור' חייא ברבי ור' אלעזר הקפר ברבי , וזה פסעת גדולה כי בין מאלה ובאחרים רבים שנוכרו בתלמוד כמו שפרש"י ר"ל אדם גדול בדורו כי ר' אושעיא הוא בנו של ר' חסא בר ביסא . ובירושלמי סה שאמר וזלמוד בבלי דבבי קורא רבה וכן אמרו ר' אושעיא רבה וכן ר' חייא רבה והיא חביו של רבי דודו של רב ור' חייא שם אביו אָכא בר אדא . וכן מצינו בתלמוד ר' חייא אהר' תלמיד ר' יוחנן שדיה שם אביו אבא , וכן ר' אלעזר הקפר רבי בפרק השוהה פירש"י גדול ברורו והוא הנוכר בפרק אבות ובפרק ר' אלעזר הוא תאם גדול בדורו . אבל רבן גמליאל זה מפורש באבות שהוא בנו של ר' יהודה הנשיא וכן בכתובות בס' הנושא רבן גמליאל ור' שמעון גניו ואליהו שכיח במצבתיה כאשר אמרו ראיור' לבא ביום ר"ח כראיתא בפרק השוכר הפועלים . וי"ל שנים היה בצמור' כמו יעקב במצרים כראיתא בב"ר . וי"ל שנים הש שנים ולעולם היה רואה ויצב על גלות ישראל

ועתה אירך מעט מי היו רבותיו של רבי חוץ מרבן שמעון בן גמליאל אביו דרבי יעקב בן קודשא והם ה' תלמידיו ר' עקיבא האמור' למעלה שסמכם ר' יהודה בן בנא כאמור' למעלה . ואולי מפני שהם רבותיו סתם שמוהם דרך כבוד ר"ל יחס אביהם שלא לקרוא לרבו בשמו כי אם על דרך נעלם . ואולי ר' יעקב סתם במשנה הוא רבו ולא ר' יעקב . אביו של ר' אליעזר או ר' יעקב בר ברתיה דאלישע או ר' יעקב חסיא האמור' בהלכות חגיגה . והחמשה הם ר' יעקב סתם בשבת . וכן בעירובין אמר רבי כשהלכתי ללמוד אצל ר' שמעון בתקופת ויה בס' כל גנות וכן נראה כי ר' אלעזר בר' שמיטין חבירו , והב' רבי אלעזר סתם הוא ר' אלעזר בן שמוע הכהן פ' יום הכפורים אמר רבי כשעלינו ללמוד תורה אצל ר' אלעזר בן שמוע . וכן בסוף פרק היעל ביבמות כמו שאמרתי למעלה בר' אלעזר . ואי"ל שהמצא סתם ר' אלעזר בפרק ב' ראבות הוא ר' אלעזר בן ערך וזה דבר הלמד מעניינו . ובבבבית אמר רבי כשהיינו יושבים לפני ר' אלעזר בן שמוע היה איסי הבבלי לפניו והיה חביב לו עד לאחת פירוש כנששו שנקראת יחידה . ובפרק הקומץ אמר רבי כשהוציני מדותיו לפני ר' אלעזר בן שמוע היה יוסף הבבלי יושב לפניו והיה חביב לו עד לחד רוצה לומר תרנוס מאד להרא ר"ל עד למאד . ובנשין איסי בן יהודה חכם ור' מאד חכם וסופר ובערך דין הב פ' עד לאחת לו מה שהשיב הביט לו חוץ מאחת צדו פניו של יוסף הבבלי מרוב שמחה נראה לו מה שפירש . ובפירוש מיגנצ"א כתוב אחת בלא למ"ד ובגמרא ולנו עינו רמעות לר' אלעזר בן שמוע אמר אשריכם תלמידיו חכמים שדברי תורה חביבין עליכם ביותר קרא עליו מה אהבתי לתרוקן . הג' הוא ר' יהודה סתם הוא ר' יהודה בר' אלסיא הוא קרא עמו בקשנותו אמר רבי כשהיינו קטן קריתי לפני ר' יהודה במגלה וזה באותא . וכן בסוף פרק קמא רשנועות אמר רבי תלמידיו דר' יהודה . ובפרק המציות ר' יהודה מורייתו רבי רבי היה פרש"י מורה לבית רבי הורא' ועל סו' עושים . ועוד כיון שר' יהודה ראש המדברים בגל מקום עם רבי ילמד ממנו . ובתלמוד שאלות רבות שהיה שואל ממנו וכן גרריים וכן לפצמים ר' יהודה סתם הוא בן גרורא ומיד נראה שם דבר הלמד מעניינו . והד' ר' מאיר סתם בן השר הגדול מהקיסר שנתגייר בזמן אספסיינוס כבר פירשתי אותו למעלה ונשהיה לומר ממנו לא היה יכול לראות פניו כמו שנראה בעירובין . ורש"י פ' שם בפרקא קמא כשלמדתי לפניו ישתיה בשורה

עצמו וכ"ש נזקק השמות שלא להלל חשב ולזהיה
 בקדש השם כמו ר' יהודה בן השר אשר הקדוש
 בשולישורא שנת קל"א שהרגו עצמם הוא
 ואשרו וחמורו אשת ר' יעקב בעל הפזורים . וכן
 בפורפונגאל החכם ר' יצחק בן צחק בן החכם
 ר' אברהם בן צחק פונגלייא דילא שיירא
 ובניו בשנת נ"ר. וכן אמרו בסנהדרין ואך את המכס
 ונו' יכול כשאלו שלא יתעללו בו העללים ח"ל אך
 מיצ' . וכן שמעון בן מנחם שיעדנו שוכה לחיי
 העה"ב בזכות עין אחד כמו שאמרו ז"ל .

ונחזור לענינו שקרא לרבן גמליאל ומסרו לו
 סדרי נשיאות ולשמעון בנו מסר סדרי חכמה .
 ואולי הוא זה כמו לרשב"ג אביו שיזיה רבן גמליאל
 נשיא ור' חנינא אב ב"ר ור' שמעון חכם אע"פ
 שהוא גרול משגיחם בחכמה . ואע"פ ששוכרונו
 היחה בנות ששערי ובגבריה כדאיתא בפרק קמא
 דמגילה וכן נכאן כיון שחלה הוליהוהו לצפורי
 דבסיס אוירא שהיה נהר . ובו ביום נזרח תענית
 והתפללו והיה חולה מחולי מעים בשלטול מפני
 שדעתם עמדם עד הסוה . ורש"י פירש בפרק כל
 כתבי שמחיסרין ביסרוין ומחמקין עונתם . וכן
 ראיהו בירושלמי רבי אומר חסדים הראשונים היו
 מחיסרין לפני מיתתן בחולי מעים בצערה או
 עשרים יום בשביל למרק את הכל כדי שיבואו זכאן
 לעתור לבא . וכן בסוף פרק ג' ממסכת שמחות
 ונאמר מצרף לכסף וכור לזהב . והתוספות בפרק
 כל כתבי כי יש במרדש למרק אכלה מן המעים
 להיות נקיים ופזורים ככלאיהן . ובהגהת
 פרק מי שהוציאנהו בעירובין ג' אין רואין פני
 גיהנם דקדוק עניות וחולי מעים והרשות פרש"י
 שיש עליו חובות תרומה נושה רשאי ויש אומרים
 לשון ממסלה ועד שם רפ"ג ג' מתי' כשהן מספר'
 חולי מעים ויהי והרדוק נפקא מינה למשמשי
 כהו וזוהא פירוש תריכין . וכיון שהיה רבי
 מצטער בענין התפילין ואצ"ג שחולי מעים מפרין
 מן התפילין לפי שאין יכולין להוהר הישב אבל בני
 היה מתיגע עצמו בקושה יותר מדאי והיה יודע
 הישב לידור . ואו התפללה שפחתו שימות ארונה
 מכאן כשהחולה הוא בצער נוסס ששוב להתפלל
 שיצא מהצער ולא היטישן לחיי שעה כמו שאמר
 ז"ל מהמצורעים וכו' . וכתב רבינו נסים בפרק
 אין בין המוהר והיום שהוא בפלה קדושה ר"ל בהונה
 כי לנשיא כיון שכל העולם חייבין בכבודו עשאוהו
 לגבי כהונה ככת מצוה וכן כתב הרמב"ם ז"ל ורבינו
 יעקב . ואני תמיה א"כ מה חידוש קמ"ל ברבי יותר
 מכל הנשיאים בשלמא לגבי ר' חייא דהושא קמ"ל .

ובעברו זה כדי לשמחו אחיו לוי ור' חייא קרה
 לפניו . וכיוצא בזה כאשר כתב רש"י בסוף סוכה
 וביבוא הארץ רבי אחי פורענותא לעלמא שהיה
 קדוש כדאיתא בפרק הנור . וכן בר קפרא היה
 משמחו דהוה בדיח בלשונו וכבר ידוע כל המעשה
 הארוך שמינה בכתובות בפרק הנשוא על ענין
 פסירתו ושיוסף חפני' ושמעון אפרתי שמשוהו
 בחייו ומתו קודם לו כדי שישמשוהו בעולם הבא
 וצוה שיהיה רבן גמליאל נשיא אע"פ ששמעון חכם
 יותר והוא הקטן אבל בעונה מפלא היה רבן
 גמליאל מקום אבותיו והיה או שם לוי . וכן אמרו
 שר' חנינא בר חמא לית בר אינש ישנ בראש
 אע"פ שלא רצה ר' חנינא עד שימות רבי אספ
 שהיה וקן ממנו וכן היה ישר' חנינא היה אחר כך
 ראש ישיבה אע"פ שהיה נשיא ממנם וכן ר' יוחנן
 ראש ישיבה וקרא מיך והיה בומני הנשיאים רבן
 גמליאל ור' יהודה נשיא וכל מי שגיו בקבורתו
 זכו לחיי השלם הבא .

והא"ו להביא בכאן כפי זמננו שראינו צדיקים
 שהרגו עצמם ובניהם כדי שלא יוציאום על ירחם
 מתורת ל"י שזה היה דבר קדוש כי בחלמוד
 נשאבו סמינת מילדים וילדות שנשאבו לקולן לרומי
 אמרו לא דינו מה שהנצטנו בארץ אלא שגם בה"ל
 ואמרו אם נשלך עצמינו לים או הולכים לעה"ב
 ודש להם וקן אחד אמר ל"י מיטשן אשיב וכו'
 והשליכו עצמן הילדות ונשאו ק"ץ הוכרים וכו'
 והשליכו עצמן לים . ובפרק הנזקין ובפסקי הוספות
 בשעת גזרות מותר לערוג בעצמו כשרואין מן
 היסורין והראיה קצפו כלם ופלו וכו' . והא דאמר
 בע"ז בר' חנינא בן חרדיון מושב שימלגה מי
 שנתנה ואל תבול בעצמו שיפתח פיו לאש , הכא
 ויאם היו מסידיס כדאמרין אלמלא נגדו לחנניה
 וחיבריו וכו' יודע על בנתם על תנוקות היו מענין
 אותם ולא היה הרבנן אותם . והמדריכין כתב בסוף
 ס"ק דע"ז על ענין ר' חנינא בן חרדיון : כתב ר'
 יוסף מיהו היכא שמיסרין אהו וירא שלא יוכל
 לעמוד בנסיון מותר . אבל אני הכותב יש לי יותר
 ראיה מזה המעשה של פסירה רבי בהוהא נובס
 שלא נדמן ביום ההוא להו' בקבורתו של רבי ושמע
 כי מי שהיה שם בקבורתו וזכה לחיי העה"ב שצלה
 לגג והפיל עצמו ומת שהרג עצמו בעברו שלא נודמן
 להיות שם לקיים המצוה ויצאת ב"ק שהוא מומוק לחיי
 העה"ב בלי שום דין ועונש כמו ששירש בזה . וכן
 ייקם איש צדירות בן אדחוחל על ימי בן יוטר שהרג
 א' אילו זה הוא יוסי הארץ שמכר בירושלמי כ"ט
 שר' יצחק ז"ל הארץ נראה [קמא] . יע"ז .

וחלמדי תלמידיו וכו' קורין לו רבן. אבל כבר אמרנו שאין זה אלא לנשיאים כאשר פירש הערוך ובפרק כל הבשר שהיה אוכל סהרות. ובפרק שיואל הניא רבן גמליאל ברבי אומר ונתן לך רחמים והחמך כל המיחד על הבריות מרחמים עליו וזה כמו שאמרנו כמלא מקום אבותיו בענה.

רבי שמעון ברבי כבר אמרנו למעלה שהיה הנס גדול ושרבינו הקדוש מסר לו סריי חכמה וגם כי בדושה. היה ר' מאיר. ובפרק הנזר מן המבושל כי בר קפרא כתב לו בית חופתו כ"ד אלף רבון וינרין נפק על בית החופה הזאת ולא אומניה לגר קפרא אמר אם לעזבי רצונו כך לעזבי רצונו על אחת כמה וכמה, אומניה אמר לעזבי רצונו בעלם הוה כך לעולת הבא על אחת כמה וכמה. והוא נזר בסוף מכות בדרשת פסוק ולא הביאו עם הל"ו חכמים שב"ש שני והביאו בכאן. והתוספו' בסוף גיטין כי היה רבו של ר' חייא וגדול ממנו כדאיתא בפ"ק דקדושין. ור' שמעון ברבי היה קלו עב שכן אטר לו רבי חייא בפרק הקורא את המגלה עומד ועוד באמוראים נזר בו. ורבי שמעון בן יוחאי שהוזכר בכאן הרב כבר כתבנו אותו למעלה.

רבי אלעזר בר רבי שמעון בן יוחאי היה חבירו של רבי לפני רבן שמעון בן גמליאל אביו של רבי ולפני ר' יהושע בן קריה. ובגל דעת כי היה הוא עם אביו י"ג שנים בצעז כעדה ושהוא שקול כמו אביו ומלוכד בנסים שלא שמענו כמדתו שהיה עשרים שנה אחר שמת דן בביתו. והיה חבירו של רבי ישמעאל בר' יוסי ושמן כמדה, ושהיה שנים הרבה ביורין על ספק שהיה גדול כשהיה שוטר המבדק אם הרב איש על לא עין אע"ס שיותר ודאי היה שלא עשה דבר שלא כדון וכן כשהגו לו בעלי הספניות ממון רב שבוכותו ניצלו והוא אירן בר אירי ונשאר לו בן שלמדו רבי שמעון בן איש בן לקניא שלקחו רבי היה הפס אבותיו ושוה להם אלא שלא נקבר עמהם בניו שלא היה בצעז משיה. וקברוהו לר' אלעזר בערב יום הכפורים ואח"כ טאל רבי לאשתו שתנשא לו ולא רצתה שהיתה כלי של קדושה גזולה ממנו, ודבריו רבו מלספור בתלמוד ובזוהר אשריו ורוב לדבריו בפרק במה מדליקין ובפרק השומר הפועלים. ובסוף פרק אין עובדין כתב הרא"ש ו"ל כי הוא ר' אלעזר הקליר כדאיתא בפסיקתא כד דמך ר' אלעזר בר' שמעון קרא עליו דווח מכל אבקת רוכל דדוא הגא קרובן וררשן וסישן הוא תקן קרובות. וכן בתוספות בפרק כל הבשר כתב רבינו הם כי הוא

והתוספות כתבו במסכת ברכות ירושלמי בפרק מי שמתו וזה הדבר של רבי הוא בבית הים הרבנן ע"כ ושם גורס נשמת רבי אמרו אין כהונה. גם זה לא יחא לי כי אפילו ככל אדם אבל העובר דרך שם יכול הכהן ללך אהריו. יצו. ובעבור זה נראה כי הן בעבור קדושתו וזוכתו אפילו בדאורית'. וה"ל חיים כהן היה אומר אלמלא הייתי כשנשפר ר"ת רבי הייתי משמא לו. ויש אמרים דבטלה קדושה ר"ל עונה ויראת חסא כדאיתא בסוף סוטה. ופירוש אחר כפל קדושה שהיו קורין אותו רבינו הקדוש שכל זה בכלל קדושה. וכד נה נפשיה שלחו לבר קפרא וכו' ואמר שנצדו ארזאים למצוקי' ונשקב ארזין קדש ונשבעת פטירתו וקף עשרה אצבעותיו לפי מעלה ואמר רבונו של עולם גלוי ודוע לפניך יינעתי בעשר אצבעותי ולא נהנתי אפילו באצבע קטנה שלי ופרש"י ולא נהנתי אפילו לפי טורח שיינעתי באצבע קטנה שלי ולא נהנתי להנאתי במעשים שעשתי אלא כלם היו לשם שמים היו רצון משפך שהיא שלום במנוחה יצתה בת קול ואמרה יבא שלום ינוחו על משכבותם על שאר הצדיקים היוצאים לקראתו ואמרים יבא שלום. ובירושלמי בגי' פרק כהן גדול מהו שישמא כהן לכבוד רבך רבי ודך רבי יורן אברו רבי יבאי אין כדוהה היום מן דמך ר' יורן נשיא דהבא ר' חייא רבה לו יעזרא ריש כנישיות דצבורי וסבניה ומסוביית זאת ההלכה נראה דאפילו בדאורייתא. והארכנו כל זה בזה הקדוש וש"ם בכל אע"ס שלא אמרנו אלא קצת משגחיו בעבור שלמדנו הלכות וקדושות מכל זה והוא סוף התנאים. וכתב ר"ח אין שם נשיא' מסוגל על בית דוד שהיו יוסי בן יעצור נשיא והיה כהן כאשר אמרנו. ומת רבי בצעזר ונקבר בבית שעים כאשר מסורש בפ' הנושא את האשה בתחובות מקום קבורתו מוכן בבית שעים. וכן פירש"י בפ' נגמר הדין שהולכיהו מצבורי לבית שעים דרך טריקים לכבודו. וזכור שמת רבי נולד ר' יהודה בגבל וקראו עליו ורחל השמש ובה השמש. רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא האמור כבר פירשנו אותו ואמרנו כי מפני שהיה רצון אביו שיהיה נשיא אחריו קצו במשנה בשם רבן. ותראה שהיו בן כי הוקנים אינם קורין לנשים ומנחרים מהם בשנים לא רבי ולא רבן כדאמרינן בפרק הוציאו לו בוימא על ענין ר' חנניה ור"ל שהם הוקנים קורין לבחורים ממנו רבי כי הוא גדולה עליו. וכבר ביארנו כי היה ממלא מקו' אבותיו בענה. וראיתי שאומר בתוספתא כי כל שיש לו תלמידים קורין לו רבי. שהבחי תלמידיו

זרועו כדאמרינן גריש ברנתי גליה איבריה ונפל
 נהורא רבני יונתן ולא גריס ררעיה . ובעבור
 שהיה כבר היה לפעמים כותאחו ונכנס בבית
 המורש ואחר שנכנס רבי היה רבי ישמעאל קא
 מססע ואולי אמר ליה אבנן מי הוא זה שמססעי
 על ראשי עם קדש אמר ליה אני ישמעאל בר' יוסי
 שבאתי ללמוד מרבי אמר ליה וכי הונן אתה ללמוד
 תורה מרבי אמר ליה וכי משה הונן היה שלמד תור'
 מפי הגבורה ? אמר ליה וכי משה אתה אמר ליה
 וכי רבך אלהים הוא , אמר רב יוסף שקליה רבי
 למסורפסיה בוזאי עלמא דקאמר ליה רבך ולא רבי
 שרדש שקל רבי נמולו על ששכע ולא מיחה . ובעל
 הערוך פירש גבה דתו הימנו וש אוכרים שנמל
 חלקו וגורלו מן העוש כנגד חובתו אדהכי אתה
 דהיית יבמה למיחלף אמר ליה רבי לאבך דל בדקה
 אול למברקה כד נסך אמר ליה ר' ישמעאל בר'
 יוסי כך אמר אבא איש כתוב כפרשה אבל אשה
 בין קטנה בין גרולה לא , אמר ליה רבי לאבך תוב
 אדוכתך כבר הורה זקן , הוה קא מססע אבך
 ואתי אמר ליה ר' ישמעאל רבי יוסי מי שצריך
 לו עם קדש יססעי על ראשי עם קדש מי שאין צריך
 לו עם קדש תנין יססעי על ראשי עם קדש ? אמר
 ליה רבי לאבך תנין אדוכתך , תאמא באוהה שיה
 נצטרע אבך וכבעו שני בניו ומיאנו שתי לוחזי .
 אמר רב נחמן בר יצחק בריך דתמא רכספיה
 לאבך בוזאי עלמא כל זה בפרק מצות חליצה .
 ונראה לי שאין הלכה בזה כר' ישמעאל כדאיחא

ר' אלעזר הקליר בחוספיה הור'ך') . [אמר ש"ש
 כבר כתבתי למעלה כי מצאתי בקדושה אחר של יום
 ו' של פסח ראשי חיבוטיה אני אלעזר רבי יעקב
 הקליר מקריה ספר רבני .]
 רבי ישמעאל בן אלעזר חבר רבי וחלמיד רבי
 מאיר בפרק ארוסה בסופה ובפ' ר' אלעזר דשנת
 ובפרקא קמא וקדושין ובפרקא קמא דהולין שדריה
 רבי מאיר לאתווי המרא מבי כותאי וכו' הלך רבי
 שמעון בן אלעזר וסיפר לר' מאיר וכן היה רבו רבי
 יהודה ואמר משמו . ובפרק ג' דהענינה כשבא
 ממגדל עזר מניה רבו היה בשמחה גדולה שלמד
 תורה הרבה וברוך פגע עם איש מכושי ביותר .
 ורש"י פי' שזה היה אליוהו זכרו לטוב ונתכוון
 אליוהו להזכירו שלא ידענו ברבו זה ואמר לו ריקה
 אם כל בני מדינתו כן ואמר לו שילך לאומן
 שיעשו ואמר לו למה עשאו כן עד שיצאו כל
 אנשי המדינה לקראת רשב"א וזה האיש לא רצה
 למחול עד ששיסחוהו הרבה ואמרו מחול לו על מנת
 שלא יהיה רגיל בנך ויצא ודש לעולם יהא אדם
 רך נקנה לפיך וכה קנה ליחול ממנו קולמוס לסי'ת
 וזוהו חזק עם ר' יוסי בן המשולם בגלגלה שנקנה
 ונראה כי הוא בן רבי אלעזר בן פרסא .

רבי ישמעאל רבי יוסי בן הלפתאופסעה בעל
 היכות עולם שאמר כי הוא בן ר' יוסי הגלילי ואינו
 כן כדאיחא בפרק כל כתבי ובהרבה מקומות . וכבר
 אמרנו שזה הבן הרשום להמשה אחיו במציעא
 בפרק השוכר הפועלים וזה שוטר המלך ואמר לו
 אליוהו זטרו לנרעה מיעשוהו זה האומנות ואמר ליה
 עזר ער מחי אתה מוסר עמו להרעה ואמר ליה מה
 יעשה ואמר שיבדח לוהדיקיא כמו שברת אביו
 לאסיא . וכן אמרו בשבת במעשה דר' שמעון
 שגור המלך על ר' יוסי שיגלה לצפור על ששחק
 וזה הגרז של רבי אורבו מאד וממלא מקום אבותיו
 וזה היה חבירו של ר' אלעזר רבי שמעון שמן
 וכבר יותר מר' אלעזר עד שאמרו כי היה אברה
 נכתמ בת מ' קבין . והתוכחות אמרו אלו הדברים
 נכתבו שלא להוציא לעו על בני אדם שהם כך .
 והמסומדים כתבו זה לנצרי' להלעיג עלינו ולכן טוב
 לדעו העשם . ורבינו ברוך פירש איבריה שיעור

במשנת פרק בא סימן גבדה .
רבי יונתן בן יוסף . בזה נשתקתו אב הוא
 כהן וכיון שהיה חנא הוא חבירו של ר' אישיה
 בבביתא ורבו של רבי שמואל בר נחמני וכן הא
 בפרק השואל ואמר רש"י על ענין אמר ליה ר' אלעזר
 בן פדת לר' אישיה דדריה שהיה ברורו אמרוא
 כמורו . ויש להבין מכאן כי ר' אישיה בר פלוגתיה
 דר' יונתן עדין היה קיים בימי ר' אלעזר ולהכי
 איצטרך למיתו לר' אישיה דדריה לאפקיה ר'
 אישיה קשישא ובעבור זה מנאו הרמב"ם בסוף
 התנאים . ומה שאמרו שנסחפק לי אם הוא מתן
 כי בפרק השוכר הפועלים בעא מיניה ר' יונתן מד'
 סימאי חסמה להסדה מנהוץ מאי אמר ליה מביה
 אבך אתה למר יין ושטר לא חשת בבואכם ,
 בבואכם הוא דאיך בתמיה הא מישתא ומיעל
 שרי . ורש"י פי' מבית אבך כהן היה אבל בטרות
 בפרק מי שמתו ר' חיאי ור' יונתן הוו אולי בני
 קברי וזוהו שרי הלכותיה וכו' ואמר ליה דליה וכו'
 שניראה שלא היה כהן נראה שהוא זה ר' יונתן

(1) גם לעיל (36 א) כבר כתב החכם הדברים האלה ,
 וכאן חזר ושטאם . אכנס לא דיעתי איה מקים
 דתוספתא אשר ירמח עליך , אם לא שאתר שהוא
 בחולין ק"ט ע"ב ב"ה נדה דם שודר . אשר
 נטר סמ ר' אלעזר הקליר יסד סלק של פרשת
 שיה כן דרם פדחל וכו' , אך לא נקרא שם ר"ת
 עליו . ועוד מאן התוכחה כי החספיות מתן על
 ר' אלעזר בר שבעין ? המצריך .

לא ראה ר' אליעזר מימי ר' אלעזר בדרבן היה מהלמידי ריב"ז ושמואל סדורות האחרונים היה כסוף שנותיו רבני. ואמר עוד בש"ק דחולין אמר ליה רבינא לרב אשי גמרת משמיה דרבא פ' רש"י כל היכא ראמרין משמיה דפלוני לא שמיעה ממני אלא שאזורים שמיע שקלוה ממני כי הא דרב אשי לא ראה את רבא פעולם כדאמרין בפרק עשרה יוחסין יום שמת רבא נולד רב אשי ע"כ. והרמב"ם ז"ל אמר עוד בפ' וכל מקום שנאמר בשמנה באמת אמרו היא הלכה למשה מסיני. זה לקח דרב טמה שאמרו בסוף פ' ההוב באמת אמרו ביין החירו לערב קשה בך מפני שהוא משביחו אמר ר' אלעזר ערא אמרו לה באמת אמרו הלכה היא ופרש"י וזאת אומרת ערא כמו הדין, באמת הלכה מדיהב טעמא למלחיה מפני שמשביחו ואין לגמגם ברב ונקט בה למתניתין באמת שמיע מינה כל היכא דתני באמת הלכה ואין להסם ולגמגם דבר, מזה נראה שאינו הלכה למשה מסיני. וכן כתב הרא"ש ז"ל בגדה בתולת מקואות משם רבינו תם כמו באמת אמרו ההון רואה מדיחין התימקות קורין בפרקא קמא דשבת שהוא גזירה מדרבנן, וכן הלכה אחרות שהביא שם ופרש הרב כמו רש"י שהיא הלכה ואין חולק עליה. וכן פרש רש"י בפ' ראשון מגישין על שאמרו שיש שלטה הלכות בלא שפם מה שהאב נתן בעת החופה לבנו בכורו וכו' שהם כמו הלכה למשה מסיני ואין לזוז מהם ואשלו הרמב"ם ז"ל יהיה פ' שהיא ברורה כמו הלכה למשה מסיני. ובעל הערוך פרש כל מקום שהמצא באמת אמרו הלכה למשה הוא.

אמר הרב בפ' שביעי נענין רבן שגדול מרבי כבר פרשתו שהיה דהשם לנשיאים ולפי רעיו שרבי הוא פחות מרבן א"כ ר' אליעזר ור' יהושע ור' עקיבא ור' אלעזר בן עזר היו למשה מרבן נמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא. וזה גלוי לציין שהיה גיעות אב לא שנאמר פעם הנשיאות אמר עוד גדול מכלן שמו כמו הלל ושמואל ולפעמים יסבר הכינוי ואינו הושע. ואע"פ שהכלל הוא קצתו אמת לא ידעתי מה חטאו שמעון אחי עזריה ואלעזר איש ברתחא, כי שמעון אחי עזריה כהן פ' לעזרא וחכם גדול שיצא בת קול מן השמים שילוק חלקו של עולם הבא עם אחיו שעורו להיות חכם גדול. וכבר ידעת למעלה שגם אחיו עזריה חכם גדול כדאייתא בסוף סוטה ז"ל שיצאה בת קול יכו'. ואלעזר איש ברתחא כבר ידעת חסדותו וזהו נ"כ רבו של רשב"ג אביו של רבי ושהיה עושה צדקה

כיון שהוא סוף ההגאון ור' חייא בומנו כי שניהם בימי רבי הוא בר פלוגתה דר' יאשיהו ור' יונהן האחר הוא כהן. ובפרק בהמה המקשה ר' יונהן אמר לכן עזאי ויהוה בדורו של ר' עקיבא ואילו הוא זה המוכתר בפרקי אבות! ויש נוסחא ר' חייא ור' נתן הווא אילו וכו' בגרסתו ולא ר' יונהן. וכן היה בזמן הרמב"ם ז"ל בלוג' ר' יונהן הכהן עפי' דלמ"ה רב אלפס. עור תרס שהיה גם כן בדורו של רבי הלמידו יונהן בן צמרם שאמרנו למעלה שלא היה רוצה ליהנות מכבוד התורה. וכן בדורו של רבי היה ר' פדת אביו של ר' אליעזר. ובפרק בני העיר שהארץ ימים על שלא קצמו אדם לכהן המורש ולא אבל מנהמה שלא הורמו מתנותיה ולא ברך לפני כהן ומקשי בנכמא למיכרא דמעליהא הוא והאמר רבה בר רב חנא אמר ר' יונהן כל תלמיד חכם שמברך לפניו כהן עם הארץ איתו תלמיד חכם חייב מיתה שנאמר כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משנאי, כי קאמר אהבו בשוין. אבל הנוסחא האמתית שלקחו המהגרים שזה היה רבי פרידה.

אמר הרב בפרק חמישי כל מקום שהמצא רבי פלוני בשם רבי פלוני רע שהוא הלמידו. וכבר אמרנו למעלה בענין ר' יהושע בן חנניה שזה לפעמים לא יהיה תלמידו ושדי גברא ביחדו שהרי ר' אליעזר אמר בשם רבי יהושע בן חנניה שהוא לא גמר אלא מר' יהושע בר ממל והוא מר' יהושע בן חנניה. וזה נראה לי הפך בהלמוד באמוראים על הרוב שאם אמר אמר ר' יונהן משום שמעון בן יוחאי לא היה תלמידו ולא שמיעה ממנו אלא שמיעה ממי שקבל ממנו אבל בשמנה ר' יהודה אוסר משום ר' אלעזר בן עזריה הא רבן. ובהלמוד אמר רב יהודה אמר ששאלו הוא רבו וזה על הרוב וצריך עיון כמו שביאר ב"ה. ובפרקא קמא דנדה בנחשבות אמר ר' יונהן אמר ר' שמעון בן יחזקאל וכו' הא דידה הא רביה נראה כמאן כי רבו של ר' יונהן הוא ר' שמעון בן יחזקאל. ואני אברהם אוסר כי נכאן אמר אמת אבל אין זה בכל מקום כי בפרק יש נוהלין אמר ר' יונהן כשום רשב"ל על ענין הבנים וכו' ומתוך הא דידה הא רביה ואין רשב"ל רבו ולא ראה אותו כי אפילו בזמן רבי תלמיד ר' שמעון היה ר' יונהן קטן. וכן בפרק כל הבשר אמר שמואל משום ר' אליעזר וכו' הא דידה הא רביה ופרש רש"י כל היכא קרתי משום פלוני לא שמעו מפי אלא מפי אחרים שאמרו מפי ושמואל

(1) גם בכתובות ר"ע"א נראה שלא היה כהן, כי שם אמר ר' יונהן אי רביהו ויבתי על קריה המערך.

בפרק המסלת ובפרק אין דורשין אמר ר' יוסי סח
 לי אבא אליעזר שעשה קרבן בירושלים כדאיתא
 בהניגה. וכן בשנה הקודמת למעשה של רבן
 גמליאל בפי' חפלת השחר שהיה ר' שמעון (1) יהיה
 ר' צדוק בבכורות. וכן ר' מאיר אמר משכו ר'
 אלעזר בן צדוק (2) בפי' שביעי דלאים וכן ר' יהושע
 אמר יפה אמרה בירודה. וכן ר' יהודה ור' אלעאי
 אביו למדו עם ר' אליעזר הגדול כדאיתא במנחות
 ובסוכה וכן מהשאר ומה נראה אורך שינויהם.

(1) לענין ז' ר' יהושע. כי בברכות דכ"ז נס בבכורות
 דל"ז לא חזי ר' שמעון בפעשה דר' צדוק כי אם
 ר' יהושע. המעריך.
 (2) אביו של ר' צדוק חמא היה עם שלא נזכר שמו.
 אבא שאול בן בעמיא הבריר שליחי שבת וס"ט א"צ.
 יעב"ץ.

ושעשה לו נסים וקורא בתורה תמיד כדאיתא בפי'
 סדר תעניות ארליש לו לרב עדות אורחא. אבל הנראה
 בזה על הרוב כמו שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא וכן
 וכאי שיעדין לא נסמכו כמו שאמרו על בן עזאי היכי
 דמי תלמיד הראוי להוראה וכיוצא בזה או שרבו
 קורא לו בשמו. וכבר השלמנו מה שייחדנו לבאר
 בפי הקדמתנו לענין הי' פרקים והשנתם ופרשנו
 הכחות השבעה והתבורות הארבעה.

ועוד דע כי רוב מהחבורה השלישית
 וגם הרביעית היו בוסן התבירה הא' שראו
 חרבן הבית, כי רבי שמעון בן יוחאי
 היה תלמיד בוסן ר' יהושע ור' אלעזר ורבן
 גמליאל בפרק חפלת השחר וכן חנניא בן חכמיא
 חבר ר' שמעון. אמר ר' אליעזר בן יעקב משמו

ועתה נתחיל באלף בית כרי שתמצא
 כולם מזומנים בידך.

לנוו מה שגזרו עד שבא ר' שמעון בן יוחאי
 לזרמי וביטלו. ובברייתא יש הנא שהוא בנו רבי
 ונתן בן אבטלמוס ובפרקא קמא דראש השנה
 אמר ר' יוסי הידיו אבטלמוס משום המשה זקנים
 איתרוג אחר לקפשו למעשר וכו' ובסוף סופה וכן
 בסוף פ' מריבה אבטלמוס בן ראובן התירו לו לספר
 קומי שקרוב למלכות היה ופירש רש"י בסוף פרק
 מרובה המספר קומי לפנים במצח מדרכי האמור.
 שמספרים לפנים ומשירין בלורית מאחריהם.
 לשון אחר דרך רומיים נלגה שיעד למעלה מן האוון
 קן בתשובת הנאנים עכ"ל. והתוספת פירשו שם
 דאשכחן במסכת מעילה שיהלך אבטלמוס בן
 ראובן וספר קומי שלא יכירו שהוא יהודי. אבל אני
 ראתי בגמרת מעילה כי אם ר' ראובן האצטורבלי
 אולי הוא אביו. ורב צמח בערך שלו באות הה"א
 פרש המספר קומי זה המספר בלשון מלכות שיש
 בה גידופן ולא התירו לבית ר"ג לספר באות הלשון
 אלא מפני שבנד המלכות ולא מזירא כי שם בגמרא
 אומר שהתירו לבית ר"ג לספר חכמה יונה משום
 דקובין למלכות ואינו זוכר קומי כי אם לאבטלמוס
 בן ראובן שהוא מפעם דרבי דאמורו כאשר אמר

אבא שאול סתמא טובא איכא כמתחין ונמרא.
 אבא שאול בר נש ואמרי ליה בר ראש בפי' המסלה
 נבי בריקת שפיר מרוקם. ותפיה אני על הסתבר אורי
 בלום לתלמיך שלא זכר שם זה כלל. יעב"ץ.
 [אמר המעריך. אבא שאול כבר נזכר לעיל 32 33.]

אבטלמוס (ר"ל אבטלמוס) נכרי אמרנו כי הוא
 אב ביה דין מבני סנדריב הבריר של שמעיה הנשיא
 רבם של הלל ושמואי בוסן בית שני כמו ק"כ שנה
 קודם חרבן ב"ש מהחבורה הששית. (צד 16 א).

אבטלמוס פרק ג' דערובין אמר ר' יוסי העיד
 אבטלמוס משום חסשה זקנים שספק העירוב
 כשר. ובגמרא אומרים שהוא רבו של ר' יוסי.
 ויש נוסחא אבטלמוס או אבטלמוס ויש נוסחא בן
 אבטלמוס (1). ובמסכת מעילה קודם שבא רבי
 שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בר' יוסי לזרמי בשל
 שמו משלטה דברים שגזרו והיה קרוב למלכות ולא
 היו מכירים שהוא יהודי והיה או ברומי רבי מתיא
 בן השש ובית דינו ואורי שרבינו שהוא יהודי הורו

(1) לעיל (22 ב) הביאו הסתבר בספק יהודי אחר בן
 ר' יוסי הנכסא אשר נעלפו פאה הרמב"ם ר"ל בסוף
 כסות המעשה. המעריך